

Riksdagens snabbprotokoll

2024/25:47

Tisdagen den 10 december

Kl. 13.00–15.53
18.00–22.44

Det justerade protokollet utkommer inom tre veckor eller vid den tidpunkt som talmannen bestämmer. Talare som vill göra anmärkningar mot snabbprotokollet ska anmäla detta senast kl. 12.00 den tredje vardagen efter sammanträdet.

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 19 november justerades.

§ 2 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Finansutskottets betänkande
2024/25:FiU13 Digital operativ motståndskraft för finanssektorn

Socialförsäkringsutskottets betänkanden
2024/25:SfU9 Uppgifter som ska lämnas i samband med arbetsgivardeklarationen
2024/25:SfU1 Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning
2024/25:SfU3 Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Trafikutskottets betänkanden
2024/25:TU1 Utgiftsområde 22 Kommunikationer
2024/25:TU5 Infrastrukturfrågor

Utbildningsutskottets betänkande
2024/25:UbU2 Utgiftsområde 15 Studiestöd

§ 3 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Socialutskottets betänkande 2024/25:SoU1
Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg (prop. 2024/25:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 1 CHRISTIAN CARLSSON (KD):

Herr talman! Det ljusnar i svensk ekonomi, och det ljusnar därmed också snart för vanliga människor i Sverige. Regeringen har tagit ansvar i en ekonomiskt tuff tid så att vi har kunnat bekämpat inflationen, och Kristdemokraterna har tillsammans med sina

samarbetspartier därför kunnat lägga fram en budget för jobb och tillväxt.

Den historiska upprustningen av försvaret och rättsväsendet fortsätter så att vi gör oss redo att kunna försvara vårt land och med full kraft bekämpar brottsligheten. Vi fortsätter att stärka hälso- och sjukvården och banar väg för en bättre äldreomsorg. Samtidigt sänks skatterna, vilket gör att vanliga människor som jobbar och alla landets pensionärer snart får behålla mer av sin lön eller pension. Det ger enskilda människor större frihet och vanliga familjer ökad trygghet, vilket gör att fler människor återigen kan känna hopp och framtidstro.

Skattesänkningarna tillsammans med rätt investeringar i infrastruktur, forskning och utbildning skapar förutsättningar för mer av företagande och tillväxt. Så stärker vi Sverige och lägger också grunden för såväl välstånd som välfärdens finansiering.

När det gäller just välfärden har de senaste åren varit tuffa ekonomiskt för regionerna och sjukvården. Regeringen har behövt skjuta till tillfälliga extrapengar, stora ekonomiska belopp, för att möjliggöra för regionerna att klara sina pensionskostnader till följd av inflationen. Samtidigt är vi så här halvvägs in i mandatperioden i full färd med att förverkliga vår reformagenda för och omläggning av svensk sjukvård, så att fler som är sjuka ska kunna få vård i tid och så att vi ska kunna erbjuda människor en mer jämlik vård.

Sveriges läkare, sjuksköterskor och annan personal utför fantastiska insatser i mötet med patienter varje dag. Men de får slita hårt. Vården präglas fortfarande av för långa väntetider, och vi har inte en jämlik tillgång till vård för människor i olika delar av landet.

Det här vill vi kristdemokrater och regeringen komma till rätta med. Vi kristdemokrater vill lämna dagens sjukvårdsmodell med 21 självstyrande regioner och i stället låta staten ta över ansvar för och styrning av svensk sjukvård. Vi vill också förbättra villkoren för personalen så att vi klarar kompetensförsörjningen, kan öka antalet vårdplatser och på så vis kan säkerställa att fler får den vård de behöver när de behöver den.

Herr talman! Det var detta Kristdemokraterna bad om mandat för i valet 2022, och samtliga reformer i

Tidöavtalet på hälso- och sjukvårdens område är nu påbörjade. Jag tänker på utredningen om att låta staten ta över ansvaret för svensk sjukvård, som kan bana väg för jämlik vård. Jag tänker på inrättandet av en nationell vårdförmedling för att synliggöra vårdkapacitet och kunna erbjuda vård snabbare, vilket i kombination med skärpt vårdgaranti och omställning till en starkare primärvård kommer att skapa förutsättningar för att fler ska kunna få vård i tid. Jag tänker också på framtagandet av en gemensam digital infrastruktur för hela vårdkedjan, som kommer att förbättra arbetssituationen för läkare och sjuksköterskor och samtidigt leda till mer effektivitet och bättre kvalitet i vården.

I årets budget avsätter vi totalt 18 miljarder kronor till hälso- och sjukvården. Rörande det tillfälliga sektorsbidraget för regionerna fortsätter regeringen att stötta regionerna med 2 miljarder efter de tuffa år som varit. Men vi sätter samtidigt också ett väldigt tydligt fokus framåt. Vi avsätter 7,5 miljarder 2025 för att öka vårdkapaciteten och korta väntetiderna.

Kristdemokraterna har länge drivit frågan om att öka antalet vårdplatser. Först var vi relativt ensamma om det. Nu är fler med på resan. Socialstyrelsens rekommendation är att regionerna på kort sikt behöver öka vårdkapaciteten med 2 300 vårdplatser. Tack vare den nationella kompetensförsörjningsplan som den här regeringen har tagit initiativ till tas nu också steg i rätt riktning ute i regionerna, och det är viktigt att så sker.

Psykiatri är ett område där vi nu särskilt kraftsamlar för korta väntetiderna. Den psykiska ohälsan ökar tyvärr och har blivit ett stort samhällsproblem, inte bara ett problem för den enskilde. Den ökar bland unga. Det kan handla om alltifrån nedstämdhet till depression och allvarliga ätstörningar. Vi vet alla att vårdköerna till BUP tredubblades under Socialdemokraternas tid vid makten, och de är fortfarande alldeles för långa. Färre än hälften av de väntande inom BUP får ett första besök inom vårdgarantins 30 dagar. Dessutom är antalet patientmöten i barn- och ungdomspsykiatri på tok för lågt. Förtyvulan är stor hos de familjer som inte får den hjälp de behöver i tid.

Vi kristdemokrater och regeringen ser de här familjerna. Vi inrättar därför en BUP-miljard de kommande tre åren för att öka tillgängligheten och korta köerna till barn- och ungdomspsykiatri. Vi lägger 400 miljoner kronor på suicidprevention och en halv miljard på att stärka primärvårdens och första linjens arbete så att den också i praktiken kan bli vägen in för den som behöver hjälp vid psykisk ohälsa.

Tillsammans med nationella utvecklingsteam som kan förbättra regionernas verksamhet samt den nationella strategin för psykisk hälsa kan vi på allvar skapa förutsättningar för kortare väntetider för alla ungdomar som mår dåligt och i dag väntar på att få komma till BUP eller vuxenpsykiatri.

Att förbättra tillgängligheten och korta väntetiderna inom svensk hälso- och sjukvård är och kommer fortsatt att vara en av de viktigaste frågorna för Kristdemokraterna och den här regeringen.

Låt mig avslutningsvis också säga något om vårt arbete för att förebygga och bekämpa brott. Sverige ska bli tryggare igen. Regeringen arbetar därför för fler poliser, vassare verktyg och skärpta straff. Vi ser redan effekt av detta arbete i det att allt fler brott klaras upp.

Socialtjänstens brottsförebyggande arbete stärks nu samtidigt i och med den nya socialtjänstlagen, ökad bemanning och skolsociala team. Vi bygger ut föräldrastödsprogrammen och hembesöken så att fler barn får växa upp i trygga och kärleksfulla hem som förmår att sätta gränser.

För att göra Sverige tryggt behövs en politik för starka och trygga familjer. Det är starka och trygga familjer med tid för barnen, rätt värderingar och hopp om framtiden som lägger grunden för det trygga samhället. Regeringens satsningar för att förebygga och bekämpa brottsligheten gör därför att vi också har anledning att känna hopp om ett tryggare Sverige.

Med det yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut.

(Applåder)

Anf. 2 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Tidningen Sjukhusläkaren har begärt ut och granskat samtliga lex Maria-ärenden som inkom till Inspektionen för vård och omsorg 2023. Vid en systematisk genomgång sorterade man ut samtliga dödsfall, 237 stycken. Bland dessa identifierade man de dödsfall där chefsläkare eller analysledare omnämnt vårdplatsbrist, resursbrist, personalbrist eller hög arbetsbelastning som bidragande orsak. I granskningen fann man att 100 personer dog på grund av det.

På vilket sätt kommer er budget att förhindra den typen av väldigt tragiska händelser, Christian Carlsson? Jag trodde att en slimmad budget skulle öka riskerna. Ni gör en skattesänkning på 34 miljarder. För någon som tjänar 70 000 kronor i månaden blir det en skattesänkning på 11 000 per år, eller om man tjänar 200 000 kronor i månaden, som exempelvis statsministern gör, blir det hela 52 000 kronor i sänkt skatt per år. Blir vården bättre av de sänkta skatterna?

Ni visar ändå vägen på något sätt för hur ni vill arbeta. Det är inte vård och omsorg som kan casha in från er budget. Det är snarare så att vårdplatsbrist, resursbrist, personalbrist och hög arbetsbelastning kommer att fortsätta med den budget ni har lagt.

Anf. 3 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Herr talman! I Sjukhusläkaren sätter man fingret på de problem som jag beskriver att regeringen avser att komma till rätta med. Man sätter fingret på behovet av just ökad vårdkapacitet och fler bemannade vårdplatser.

Det behövs flera olika åtgärder. Det första och främsta problemet är att vi behöver fler som söker sig till vårdyrket och fler som vill stanna kvar. Därför har vi tagit fram en nationell plan för kompetensförsörjningen där man kartlägger behovet av personal men också hur regionerna kan jobba för att få fler att vilja söka sig till och stanna inom yrket.

Det handlar inte främst om brist på sängar, utan det handlar om att det behöver finnas utbildad personal i verksamheterna. Vi har ett särskilt fokus i vår budget på att villkoren för personalen ska förbättras, så att det blir fler anställda och så att vi får fler vårdplatser så att köerna kan kapas.

Vi riktar medel till just detta, för att undvika en sådan allvarlig situation med överbeläggningar och risk för felbehandlingar som man vittnar om i Sjukhusläkaren och som Karin Rågsjö så förtjänstfullt lyfter fram.

Det är 7,5 miljarder i riktade medel som vi avsätter för detta. Det är en ökning med 2 ½ miljard jämfört med den förra budgeten. Vi har lagt en budget med avsikten att få fler vårdplatser och ökad vårdkapacitet, så att fler människor kan få rätt vård och vård i tid.

Anf. 4 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Alla vet att vårdplatsbrist inte handlar om sängar utan om just personal. Enligt de signaler jag får in från Vårdförbundet, Sveriges läkarförbund och Kommunal hurrar de inte för den här budgeten heller. Det behövs något helt annat för att lyfta hela vården. Man kan inte bara säga: Nu ska staten snart ta hand om allting, och då kommer det att bli så himla bra.

Vi ser otroliga saker som händer i vården. Det är fruktansvärt. Det man har tittat på gäller alltså 2023. Man kommer också att titta på hur det varit under 2024. Kommer siffrorna att förändras då? Kommer det att vara färre som har dött? Kommer vi att ha fler vårdplatser, det vill säga personal? Kommer personalen att ha bättre förutsättningar för att jobba? Kommer de kanske till och med att ha kortare arbetstid? In your dreams! Eller kommer det att vara resursbrist igen, personalbrist igen och en väldigt hög arbetsbelastning? Det är klart att alla oroar sig för det.

Alla som har varit på en akutavdelning eller på ett sjukhus över huvud taget förstår att personalen gör allt för att fixa tillvaron där. Regeringen lägger in 2 miljarder extra. Man kan göra en lätt huvudräkning: 2 miljarder till 21 regioner – not much.

Jag anser att ni har lagt er budget för att gynna de absolut rikaste i Sverige, Christian Carlsson. De skattesänkningarna har en extrem riktning. Det är inte Olle Karlsson som jobbar på lagret på Ikea som får pengar, utan det är helt andra personer som kan få en ganska rund summa av regeringen.

Jag tycker inte att det är okej samtidigt som vi har en hälso- och sjukvård som går på knäna, en skola som går på knäna och en välfärd som krackelerar. Förebyggande arbete är inte bara vassa verktyg i handväskan, utan det är också att ha en värdig skola, en bra förskola, sjysta boenden och allt annat som ett samhälle ska kunna ha för sina invånare.

(Applåder)

Anf. 5 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag konstaterar att när Vänsterpartiet agerade stödparti åt socialdemokratiska regeringar i närtid fanns det inte någon nationell plan för kompetensförsörjningen. Man hade inte ens någon koll på hur

kompetensbehoven i Sverige såg ut. Inte undra på att det blir brist på vårdpersonal när ingen vet hur många man ska utbilda och regionerna inte ens kan svara på hur många anställda de har inom vissa yrkeskategorier.

Det här försöker vi nu styra upp. Det låter som att vi slår in en öppen dörr när vi säger att vi nu tar fram en nationell plan för kompetensförsörjningen. Men det jobbet var inte gjort. Därför gör vi det nu och tar fram en sådan.

I och med detta skapar vi från statens sida förutsättningar för regionerna att jobba aktivt med frågan. Vi har tagit fram förslag för hur man kan göra arbetsplatser mer attraktivt så att man kan rekrytera fler.

Man kan tycka att pengarna – 7,5 miljarder – för att öka vårdkapaciteten, se till att vi får fler vårdplatser och korta väntetiderna är för lite. Men det är synd att Vänsterpartiet riktar udden mot just de riktade insatserna för att kapa vårdköerna. Med bristande styrning och om man släpper fokus på de frågorna kommer det nämligen inte att hända mer. Det har vi sett tidigare, när regionerna har skött detta helt själva. Det har inte varit tillräckligt.

Ja, vi sänker skatten. Jag är stolt över att vi sänker skatten. Och vi sänker skatten för alla. Om man lägger ihop våra budgetar ser man att vi sänker mest för dem som har minst. Men alla som går till jobbet – oavsett om man tjänar mycket eller lite eller om man har tjänat sina pengar tidigare och nu är pensionär – får nu större ekonomiskt utrymme med vår budget. Man får mer i plånboken. Det ökar människors frihet, och det ökar människors trygghet. Det är en politik som är rätt att föra.

(Applåder)

Anf. 6 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Herr talman! Jag vill tacka ledamoten Christian Carlsson för anförandet.

Jag tycker att det är bra att regeringspartierna säger att de vill fortsätta stärka hälso- och sjukvården både ekonomiskt och organisatoriskt. Däremot ser jag kanske inte att det speglas lika bra i innehållet i den politik som regeringspartierna för fram.

Jag startar i den organisatoriska frågan. Där hör vi gång på gång Kristdemokraterna lovorda ett förstatligande av den svenska sjukvården. Det är väldigt enkelt att gömma sig bakom det. Man tillsätter en utredning, som kommer att vara klar lagom till att vi är framme vid nästa val, och då kan man säga att man ska genomföra ett förstatligande.

Alla vet egentligen att det inte kommer att gynna någon. Det kommer framför allt inte att gynna människorna i Sverige som är längst ut i periferin. En centraliserad makt har aldrig varit till förmån för dem som bor i Sveriges landsbygder och glesbygder. Men tilltron som Kristdemokraterna har till att om allting styrs av en generaldirektör i Stockholm så kommer det att ordna upp sig är förbluffande.

Det som behövs är ett incitament för regionerna att arbeta med en stärkt hälso- och sjukvård. Vissa saker

behöver mer nationell styrning; det är vi helt överens om. Men att kasta in svensk sjukvård i den största omorganisationen någonsin och förflytta 500 000 människor från regional anställning till statlig anställning kommer bara att innebära kaos.

Kan ledamoten förklara på vilket sätt svensk sjukvård kommer att gynnas av denna gigantiska omorganisation?

Anf. 7 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Herr talman! Kristdemokraterna vill att staten ska ta ett större ansvar för hälso- och sjukvården. Redan med det regeringsunderlag vi har nu och den politik vi bedriver ser vi till att staten tar ett större ansvar för vården. Nationell vårdförmedling är ett sådant exempel. Vi tar fram de nationella planerna för ökad vårdkapacitet och fler vårdplatser. Det är ett sätt för oss att gå in och säga: Här behöver regionerna agera på ett anorlunda sätt än man har gjort.

Anledningen till att vi behöver gå mot en statlig styrning är att vi inte har jämlik vård i Sverige i dag. Skillnaderna i landet är för stora för att vi ska kunna behålla nuvarande ordning.

Christofer Bergenblock verkar veta mer än jag om detaljerna för hur ett sådant statligt ansvar ska se ut. Han talar om att flytta alla anställningar och så vidare. Vad jag är ute efter är att staten ska ha det fulla ansvaret för finansieringen, målbilden, uppföljningen och kvalitetskraven. Vi vill ha betydligt färre regioner än i dag. Det är väldigt svårt att få styr på 21 självstyrande regioner. Det behövs 6 utförarregioner, men de ska vara professionsstyrda. Vi litar på att professionen vet bättre än regionpolitikerna. Vi vill ge mer makt till de anställda inom vården och mindre till regionpolitikerna.

Vi har flera exempel på varför detta behövs. Vi kommer från en modell som instiftades på 1800-talet, och i takt med att sjukvården har utvecklats vänder sig fler och fler till staten och säger att de behöver mer pengar, att de behöver hjälp med läkemedel och att de inte klarar det hela. Det här är några exempel på varför staten behöver ha det fulla ansvaret.

Anf. 8 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Herr talman! Det finns naturligtvis delar som mår bättre av en starkare nationell styrning. Det kan handla om läkemedel, vaccination och luftburna transporter. Men för att få en fungerande sjukvård i hela landet behövs i grunden också en närhet till medborgarna och patienterna. Det är den man slår sönder genom ett totalt statligt övertagande av vården.

Ibland blandar regeringen ihop resurserna till vården med organisationen av vården. Vi hörde ju också i Christian Carlssons anförande att regeringen fortsätter att stärka hälso- och sjukvården ekonomiskt. Jag är inte säker på att vare sig personal eller patienter helt och hållet känner igen sig i beskrivningen.

Vid halvårsskiftet i år fanns 3 000 varsel inom svensk hälso- och sjukvård. Och apropå vårddköerna sa

partiledaren Ebba Busch, som ledamoten säkert är väl bekant med, 2022 att folk tvingades vänta i kö olagligt länge med tanke på vårdgarantin. I augusti 2022 handlade det om 85 000 personer. I dag har drygt 89 000 väntat längre än de 90 dagarna, trots regeringsskiftet.

Hur kan regeringen anse att den tillför de resurser som behövs till den svenska sjukvården när köerna de facto blir längre i stället för kortare? Hur kan man gömma sig bakom idén om att vi någon gång i framtiden ska förstatliga hälso- och sjukvården och på det viset lösa alla de problem vi ser här och nu? Det är inte att ta ansvar. Ledamoten får väldigt gärna förklara för mig, herr talman, hur man har tänkt ta ansvar med de resurser man tillför när vårddköerna de facto ökar. (Applåder)

Anf. 9 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Herr talman! Vårddköerna, det vill säga antalet personer som väntar på att få komma till sitt första besök eller få operation eller annan åtgärd, är inte fler i september 2024 än de var i september 2022. Med det sagt är vårddköerna ändå alldeles för långa. Det är för att komma till rätta med det som vi vidtar en lång rad åtgärder.

Nationell vårdförmedling är ett sätt för att kunna utnyttja den fulla kapaciteten i hela Sjukvårdssverige och kunna se var det finns ledig kapacitet där man kan få sin vård om man inte kan få den i sin hemregion. Vidare skärper vi vårdgarantin så att den betyder något och för att i ett betydligt tidigare skede ge dig makten att kunna vända dig till en annan vårdaktör eller region när du inte får den hjälp du har rätt till.

Dessutom har vi hela omställningen till nära vård. Det spelar ingen roll vilket sjukvårdssystem som man tittar på: Har man en stark primärvård och starka vårdcentraler som navet i sjukvårdsorganisationen får man en effektivare vårdkedja.

Vi är helt överens i kammaren om att flytta makten till primärvården så att den får en mer central betydelse. Men misslyckandet med hela omställningen sätter fingret på att regionerna inte gör sitt jobb tillräckligt bra. De senaste fyra åren har vi från denna kammare skjutit till 16 miljarder till regionerna för att de ska påskynda omställningen, men vi har inget mandat att säga åt dem vad de ska göra. Vi måste komma överens om vad de ska göra. Har de lagt pengar på en omställning till nära vård? Nej, man kan nästan inte se att budgeteringen till primärvården har ökat något alls. Det är 16 miljarder i sjön. Staten måste kliva in och få och ta det fulla ansvaret och ta mandatet.

Anf. 10 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik:

Herr talman! ”Det ljusnar vid horisonten.” Så inledde statsministern sin regeringsförklaring här i kammaren i början av detta riksmöte, och på liknande sätt inledde också ledamoten Christian Carlsson sitt budgetanförande. Det skavde då, och det skaver även i dag, en dag då vi fått rapporter om att landets bnp

minskar med 0,4 procent jämfört med föregående månad.

För mig som socialdemokrat är det självklart att vi ska ha en stark välfärd som fungerar i hela landet, en sjukvård som är trygg för alla patienter och en äldreomsorg som finns där för oss när vi blir äldre, som ger trygghet och i vilken både de äldre och personalen behandlas med respekt. Därför har vi lagt fram förslag om att tillföra resurser till välfärden och att de ökar i takt med prisökningar så att inte personalen eller patienterna får betala för högre priser. Vi har också lagt förslag om hur man kan städa upp i marknadskaoset och säkerställa att vårdföretagen sätter patienterna främst.

Nu är det halvtid i mandatperioden. Halvtid kan man använda till att utvärdera politiken. I valrörelsen radade Ulf Kristersson upp ett antal frågor utifrån vilka man ska utvärdera en regering. En av dessa lät så här: Är Sverige nu starkare som land, eller är vi mer sårbara?

Halva mandatperioden har passerat, och min fråga till ledamoten Christian Carlsson är såklart: Är Sverige starkare nu som land, eller är vi mer sårbara?

Anf. 11 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Herr talman! Det är nog tydligt för de flesta som lyssnar till debatten att Sverige just nu håller på att rusta sig starkare. Det ser vi på område efter område. Vi har en ekonomisk politik som syftar till företagande och tillväxt, som gör Sverige starkare, som stärker vår konkurrenskraft och som bidrar till mer resurser till välfärden. Vi ser det på den historiska upprustningen av det militära försvaret och rättsväsendet men också genom att vi bereder väg för en mycket starkare och bättre sjukvårdsorganisation.

Det finns mycket att peka på, men den utredning som Fredrik Lundh Sammeli själv är delaktig i – om huruvida staten helt eller delvis ska få ansvar för svensk hälso- och sjukvård – är viktig i sammanhanget. Sverige behöver en sjukvård för vilken vi från staten har det fulla mandatet att bygga ut vårdkapaciteten. Vi måste ha en försörjningsberedskap inom hälso- och sjukvården och en vårdkapacitet som klarar kris och ytterst krig. För det krävs en fastare styrning.

Vi behöver också en effektivare sjukvårdsorganisation. Staten måste kunna kliva in och hjälpa regionerna i arbetet.

Vi är alltså på gång. Men två år in i mandatperioden är leveranserna inte färdiga, och vi är inte färdiga med vårt arbete. För varenda punkt i Tidöavtalet som rör hälso- och sjukvård har vi dock ett påbörjat arbete. Vi ser naturligtvis fram emot att få leverans på detta.

Jag hoppas att Socialdemokraterna vill vara med och kratta för en starkare svensk hälso- och sjukvård genom arbetet för att staten ska kunna kliva in och ta ett större ansvar för sjukvården.

Anf. 12 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S)
replik:

Herr talman! Vi lever i en orolig tid. Det är bara att acceptera. Jag är otroligt glad över att vi i den här kammaren i det här läget kan fatta viktiga beslut i bred enighet för att stärka inte minst försvarsförmågan i vårt land.

Det som oroar mig är att regeringen inte levererar en budget som möter den sjukvårdskris vi har utan en budget som riskerar att fördjupa den sjukvårdskrisen ytterligare. Det är inte det svenska sjukvården som behöver. Det är inte det svenska patienterna som väntar i kön eller på en överfylld hälsocentral som behöver. Det är inte det svenska försvaret som behöver byggas starkare. Förmågan i försvaret bygger också på att vi har en fungerande hälso- och sjukvård som kan ta hand om befolkningen och ta hand om människor i kris eller krig.

Av statsministerns löfte om att lägga en budget som ska se till att det inte sägs upp fler människor inom vården bidde det på sin höjd en tummetott. Jag har valt att KU-anmäla statsministern för att konstitutionsutskottet ska granska vilka underlag och beräkningar som låg som grund till det här påståendet, som det sedan inte blev så mycket med.

Min fråga till ledamoten Carlsson är om han anser att Sverige blir starkare eller mer sårbart av att vi kommer att ha tusentals färre anställda i svensk sjukvård under 2025 jämfört med 2024.

Anf. 13 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Herr talman! Regeringen lägger en budget som tar ansvar för svensk hälso- och sjukvård. I år valde vi att gå in med 9 miljarder till regionerna just för att de skulle kunna klara situationen med kraftig inflation och stigande pensionskostnader. Vi gick in med de pengarna med det tydliga förbehållet att vi förväntade oss att de skulle gå till att skydda vårdanställda från att sägas upp.

Om man tittar på hur det såg ut innan vi sköt till de pengarna och hur det sedan har blivit kan man konstatera att det endast är 5 regioner av 21 som har varsel, och det är inte säkert att alla de kommer att verkställas heller. Flera regioner uppger också att det här är omorganisationer som man hade behövt göra av andra skäl än den ekonomiska situationen.

Man får nog säga att vi har tagit ansvar för detta. När pensionskostnaderna inte är lika omfattande för kommande år är det naturligtvis inget konstigt att de tillfälliga medel som var avsedda för ett år, vilket SKR visste att de var, försvinner.

När det handlar om att förstärka svensk sjukvård är det så att vi skjuter till 2,5 miljarder, så att vi nu har 7,5 miljarder, exempelvis för att öka antalet vårdplatser och korta väntetiderna. När nu Socialdemokraterna skjuter till mer än den borgerliga regeringen utgör skillnaden bara 4 promille av den totala sjukvårdsbudgeten, räknade jag ut. Jag tror knappast att det är skillnaden mellan sjukvårdskris och inte. Socialdemokraterna måste förstå att det är de strukturella problemen

som är allvarliga för svensk sjukvård, inte framför allt pengabrist.
(Applåder)

Anf. 14 ULRIKA WESTERLUND (MP) replik:

Herr talman! I går kom äntligen en efterfrågad promemoria från Socialdepartementet om det uppdaterade högkostnadsskyddet för läkemedel. Den är efterfrågad därför att det sedan regeringens budgetproposition kom har varit tydligt att det ska skäras i högkostnadsskyddet. Det har bara inte varit tydligt hur.

Det har florerat ett rykte om att det så kallade första trappsteget, det vill säga den nedre gränsen för när högkostnadsskyddet först träder in, ska höjas från 1 425 till 2 000 kronor. Det här har inte varit möjligt att få helt bekräftat förrän i går, då promemorian kom och det visade sig att ryktet stämde.

Det visade sig då också att kostnadstaket för högkostnadsskyddet för läkemedel höjs från 2 900 till 3 800 kronor utifrån 2025 års prisbasbelopp. Det här betyder att avgifterna för den enskilde som mest kan öka med 900 kronor under en tolv månadersperiod.

Detta har mött protester. I helgen skrev SKPF Pensionärerna, Funktionsrätt Sverige, Reumatikerförbundet och Astma- och allergiförbundet i Svenska Dagbladet att det här är en försämring som kommer att beröra väldigt många människor, särskilt äldre, kroniskt sjuka och personer med funktionsnedsättning. ”Förslaget är ... ett hot mot vår hälsa. Det är väldokumenterat att 40–60 procent av alla patienter med kronisk sjukdom inte tar sina läkemedel såsom läkaren ordinerat, antingen medvetet eller omedvetet. En möjlig orsak är dålig ekonomi, enligt Läkemedelsverket.”

SKPF Pensionärerna har också gjort en egen undersökning som visar att det redan nu är alldeles för många som tvingas avstå från att hämta ut sina läkemedel på grund av att de inte har råd. En sådan här höjning i högkostnadsskyddet kommer alltså att öka ojämlikheten i hälsa.

Jag undrar hur avvägningarna har sett ut gällande just det här. Är det rimligt att kroniskt sjuka och äldre ska betala mer för sina mediciner?

Anf. 15 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Herr talman! Till att börja med får man väl backa lite och se varför det här kommer nu. Egentligen är det en fantastisk utveckling vi ser på läkemedelsområdet. Tack vare livskraftiga läkemedelsbolag och forskning har vi i dag tillgång till mediciner och behandlingar som vi tidigare inte haft. Människor kan få leva vidare tack vare de stora framsteg vi gör på det här området, vilket de inte hade kunnat annars.

De här fantastiska framstegen, som vi vill kunna ta del av, har dock också gjort att priserna ökat något enormt. Med precisionsmediciner och de senaste läkemedlen har det skett en lavinartad ökning av läkemedelskostnaderna.

Det som det här handlar om är helt enkelt att se över trappan till högkostnadsskyddet. Högkostnadsskyddet är viktigt för att människor ska kunna vända

sig till vården och ta del av de mediciner som de behöver. Men det handlar om hur det ska vara utformat.

Det här förslaget kom alldeles nyligen. Det ska skickas ut på remiss, och sedan ska vi lyssna in synpunkter och se vad vi ska landa i för slutligt förslag. För mig är det viktigt att man då försöker säkerställa att det framför allt är de som behöver läkemedel ofta som skyddas, exempelvis kroniker, som ledamoten pratar om. Om man har behov av läkemedel lite mer sällan kan man bära en större kostnad. Det tycker jag är rätt grundprincip och rätt inställning i den här situationen, där vi helt enkelt behöver hitta en annan framtida finansiering av läkemedel.

Anf. 16 ULRIKA WESTERLUND (MP) replik:

Herr talman! Jag tackar för svaret. Forskningsframstegen är ju toppen. Det är vi helt överens om. Det är också jättebra att man lyssnar in synpunkter. Jag tror att det kommer att komma ganska många sådana till regeringen om just det här. Det framgår av budgetpropositionen att de här försämringarna bara är början. Man räknar med att spara in ytterligare över 2 miljarder årligen 2026 och 2027. Exakt hur det ska gå till är ännu inte helt känt.

I höstas bad jag RUT, riksdagens utredningstjänst, att titta närmare på hur den här försämringen kommer att kunna slå mot olika grupper. Det gjordes på premisen att det första trappsteget skulle höjas till 2 000 kronor, vilket nu har blivit verklighet. RUT konstaterade att en sådan förändring beräknas innebära minskade kostnader för högkostnadsskyddet, det vill säga ökade kostnader för patienterna, i synnerhet bland äldre.

I gruppen 75 år och äldre är kostnaden för högkostnadsskyddet högst. I denna grupp beräknas högkostnadsskyddet minska med knappt 140 kronor i genomsnitt per person om höjningen träder i kraft vid halvårsskiftet. Uppdelat på inkomstgrupper beräknas personer tillhörande de två tiondelar av befolkningen som har den näst lägsta respektive den tredje lägsta inkomsten påverkas mest av förändringen. Det här är slutsatser från RUT som ligger helt i linje med det som debattörerna framför i den artikel från helgen som jag nämnde tidigare.

Detta kommer att göra det sämre för några av de grupper som regeringen och Sverigedemokraterna säger sig värna allra mest om, det vill säga till exempel äldre. Jag håller alltså med de här organisationerna. Det är inte rätt att skjuta över ansvaret för inflationen och ökade kostnader för läkemedelsforskning på personer med kronisk sjukdom eller funktionsnedsättning.

Debattörerna skriver att det borde vara självklart för regeringen att prioritera befolkningens hälsa högre. Sverige borde med stolthet kunna finansiera en utveckling som ger jämlika möjligheter för fler att leva aktiva och långa liv.

De som har sämst ekonomi, ofta till följd av sjukdom eller ålder, ska inte betala priset när regeringen vill spara. Det är fantastiskt med de förbättrade resultaten inom läkemedelsforskningen som har gett

möjligheten till att många nu kan leva mycket längre och hälsosammare liv till följd av det.

Min fråga handlar om prioriteringen. Varför ska pengarna tas från just dessa grupper?

Anf. 17 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Herr talman! Kostnaderna för läkemedelsförmanerna har ökat kraftigt de senaste åren. De har ökat med 10 miljarder bara de senaste åtta åren. Det är en ökning med nästan 40 procent bara mellan 2018 och 2024. Vi skjuter till 6 miljarder för att möta den kraftiga kostnadsutvecklingen.

Hur vi ska finansiera framtidens läkemedel är en gemensam utmaning för såväl borgerliga som rödgröna partier. De rödgröna regeringarna har inte tagit i den här frågan tidigare, men vi har ett behov av att göra det nu.

Vi behöver hitta en långsiktig hållbar finansiering där effektiva läkemedel kan göras tillgängliga. Det är förmodligen så att man som person, region och stat kommer att behöva betala mer helt enkelt för att kunna finansiera detta framöver.

Det är inte bara viktigt att det är billigt. Det är också viktigt att man har tillgång till de bästa läkemedlen när man är sjuk så att man kan få den vård och behandling som man behöver.

Därför jobbar vi inte bara med att TLV får i uppdrag att se över hur man kan försöka att dämpa kostnaderna för läkemedel. Vi ser också till att vi nu rullar ut en agenda för att vi ska kunna få precisionsmedicin och precisionshälsa jämnt fördelat i landet.

När det kommer till hur läkemedlen ska finansieras finns det nu ett förslag. Jag hoppas att såväl rödgröna som andra är beredda att vara en del av diskussionerna. Såväl Socialdemokraterna som Centern har ställt sig bakom vår budgetprioritering här. Det gäller att vi tillsammans hittar ett förslag som säkrar att de som har störst behov är de som drabbas minst och att vi som besöker vården mer sällan betalar lite mer.

Anf. 18 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S):

Herr talman! Jag vill inleda med att göra en koppling till det som sades i replikskiftet här innan. Vi socialdemokrater tycker att det är ett dåligt förslag. Jag reagerade väldigt starkt när jag hörde sjukvårdsministern sitta i lördagsintervjun och ge bilden av att det här är en bred överenskommelse.

Det finns inget förslag som vi har fått möjlighet att ta del av. Det finns inget underlag som vi har tagit ställning till. Däremot är läkemedelsområdet ett område som ökar väldigt mycket i kostnad.

Det är fascinerande att regeringen och Sverigedemokraterna inte verkar ha övervägt andra alternativ än att vältra över kostnaderna på de sköraste patienterna. Vi kommer att återkomma till den debatten.

Den budget som vi nu debatterar borde vara svaret på två stora samhällskriser, i alla fall om vi hade haft en regering som såg verkligheten som den är och som tog ansvar och gjorde sina budgetprioriteringar utifrån detta.

Samhällsutmaningarna är såklart många. Socialskottets område är enormt. Det omfattar trygghet för människor i livets alla skeden. Det handlar om de blivande föräldrarna och deras trygghet kopplat till förlossning. Det handlar om insatserna i barns och ungas liv när livet är tufft och föräldransvaret brister.

Det handlar om ungdomen som försöker avsluta sitt liv och om människan mitt i livet som får sitt cancerbesked. Det handlar om rätten till hjälpmedel och rätt läkemedel och om alla som bär på en kronisk sjukdom.

Det handlar om att skapa framtidstro när mörkret är som mörkast, om vardagen på hälsocentralen och om vården på äldreboendet, för att nämna något.

Det handlar i grunden om välfärden för oss alla och tryggheten genom livet, som borde vara jämlik och bra oavsett vem du är och var du bor. Det handlar om att samhället ska finnas där och vara starkt när vi blir gamla eller blir sjuka.

Herr talman! På alla områden och allt på detta politikområde är det två saker som sticker ut tydligare än någonting annat. Jag tänker såklart på den nationella sjukvårdskrisen och den accelererande gängkriminaliteten där barn dödar barn.

Sveriges hälso- och sjukvård befinner sig i kris. Året har varit fyllt av exempel på varsel, uppsägningar och sparpaket. Regeringen och Sverigedemokraterna gör Sverige fattigare, och har själva ansvaret för den vårdkris man skapat genom att prioritera stora skattesänkningar för de rikaste före nödvändiga satsningar på vården.

Vi har i oppositionen verkligen försökt att sätta ljust på den allvarliga sjukvårdskrisen, men det är tydligt att Tidölaget duckar för konsekvenserna för såväl sjuka som anställda. För mig är det tydligt att regeringen inte tar den här situationen på allvar.

Den sjukvårdskris vi nu ser är ett resultat av två år av statsbudgetar där vården helt enkelt fått för lite pengar. Köerna ökar, tillgängligheten försämras och personalen får springa snabbare för att försöka räcka till.

Runt om i landet ser vi allvarliga konsekvenser av vårdkrisen. Sparkraven har varit många, och reserverna är tömda. Bara i moderatledda Östergötland kommer man att möta 2025 med närmare 1 000 färre anställda jämfört med i år.

Regeringen tycks fortsatt inte inse allvaret. Då skulle man inte möta 2025 med 7 miljarder mindre i sektorsbidrag till sjukvården. Det sker samtidigt som vårdcentraler stängs, servicen försämras, patientavgifter höjs och nya avgifter införs bland annat inom tandvård och ambulanssjukvård.

Det riktigt sorgliga, herr talman, är att denna sjukvårdskris hade kunnat undvikas. Redan hösten 2022 pekade vi socialdemokrater på och varnade för konsekvenserna av att SD-regeringen inför 2023 valde att prioritera skattesänkningar för höginkomsttagare före statsbidrag till kommuner och regioner.

Inför 2024 var det samma sak. Vi socialdemokrater dubblade pengarna till sjukvården. Regeringen

uppmnade i stället sjukvården att effektivisera och använde reformutrymmet till skattesänkningar. Mönstret är tydligt och återkommande. Valfärden urholkas, och de rikaste får skattesänkningar.

Det här är inte att ta ansvar för Sverige. Det här är inte ett ledarskap vi behöver i tider som dessa. Att tre år i rad underfinansiera sjukvården får nu de konsekvenser vi varnat för. Det blir färre anställda, sämre service och högre avgifter. Det är en dålig politik både här och nu och när det handlar om att bygga beredskap och kapacitet i den oroliga tid vi lever.

Herr talman! Den andra stora samhällskrisen som regeringen inte nog tydligt möter är den accelererande gängkriminaliteten i vårt land som blir allt brutalare. Regeringens ekonomiska politik har försatt Sveriges kommuner i ett omöjligt läge. De resurser som skjuts till möter inte kostnadsutvecklingen utan tvingar fram nedskärningar.

Det blir särskilt tydligt när det gäller kostnaderna för placeringar av barn. Dessa placeringskostnader ökar nu väldigt kraftigt runt om i hela landet. De ökade kostnaderna riskerar att tränga undan andra viktiga insatser för att bryta nyrekryteringen av unga.

När Ulf Kristersson säger att det dödliga våldet är som Sveriges andra pandemi blir det tydligt att detta bara är ord som inte möts upp av handling. På sista raden prioriterar regeringen inte arbetet mot gängkriminaliteten. På sista raden prioriterar man fortfarande skattesänkningar för landets höginkomsttagare.

Vi socialdemokrater har i våra budgetalternativ visat att det går att prioritera annorlunda. Bara i årets budget avsätter vi sammanlagt 15 miljarder kronor mer till kommuner och regioner. Detta är i huvudsak fria pengar som kommuner och regioner kan använda som de vill. För att bryta nyrekryteringen och få stopp på gängvåldet här och nu föreslår vi också en satsning om 1 ½ miljard per år för punktmarkering av unga i kriminalitet eller på väg in i kriminalitet.

När en ung människa hamnar på glid är det viktigt att vi med alla till buds stående medel och samlade resurser finns där för att vända utvecklingen. Det här är satsningar som hade kunnat göra skillnad på riktigt här och nu – inte senare.

Herr talman! Det är halvtid i mandatperioden. Jag sammanfattar läget som att det finns mycket att önska. Sverige kommer ur kostnadskrisen fattigare än vi hade behövt göra. Arbetslösheten är den högsta på ett decennium, och Sveriges tillväxt är bland de lägsta i Europa. Gängvåldet kryper ned i åldrarna, och regeringen och Sverigedemokraterna har drivit fram en akut sjukvårdskris i hela landet.

I årets budgetproposition skär regeringen ned på sjukvården, låter nyrekryteringen till gängen fortgå och vägrar stötta alla dem som kämpar med att få ihop sin ekonomi. När svenska folket vill ha åtgärder för att ta tag i de problem de möter i sin vardag väljer regeringen att låna pengar för att sänka skatterna för dem som tjänar allra mest.

Sverige kan bättre än så här. Tyvärr har en majoritet i ett första steg av budgetprocessen gett

budgetpolitiken en annan inriktning än den Socialdemokraterna önskade. Det innebär att vi avstår från ställningstagande när det gäller anslagsfördelningen inom utgiftsområde 9 men yrkar bifall till reservationerna 1 och 2.

Vi prioriterar förstärkningar till sjukvården och åtgärder för att stärka Sveriges tillväxt. Vi går fram med kraftfulla åtgärder för att stoppa våldet här och nu och bryta nyrekryteringen till kriminella gäng. Samtidigt stöttar vi alla de barnfamiljer och pensionärer som drabbats hårt av kostnadskrisen.
(Applåder)

Anf. 19 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik:

Herr talman! Att ett oppositionsparti som Socialdemokraterna har synpunkter på regeringens prioriteringar är för mig inte förvånande. Det har jag i saken ingen synpunkt på.

Däremot har jag märkt att man under flera debatter har antytt att det är regeringen och Sverigedemokraterna som nu har orsakat en vårdkris. Under förra årets betänkandedebatt ställde Sverigedemokraternas gruppledare Linda Lindberg en mycket relevant fråga till Socialdemokraterna och till ledamoten. Frågan gick ut på vad som var anledningen till att vårdköerna ökade under åtta år av socialdemokratiskt styre. Varför blev vårdkrisen värre under åtta år av socialdemokratiskt styre?

Givetvis handlar den här debatten om framtiden och om vilka beslut vi fattar nu. Men Socialdemokraterna har faktiskt under flera tillfällen talat om att det skulle vara regeringen och Sverigedemokraterna som har skapat en vårdkris på dessa två år, och därför vill jag reda ut saken.

Det är en sak att hävda att regeringen prioriterar fel; det kan man tycka som oppositionsparti. Men det är en helt annan sak att säga att regeringen har orsakat vårdkrisen. Därför vill jag upprepa frågan till ledamoten: Varför ökade vårdköerna under åtta år av socialdemokratiskt styre?

Anf. 20 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik:

Herr talman! Svensk sjukvård har under lång tid haft stora utmaningar. Kostymen för sjukvården är för trång, och det finns många saker vi skulle behöva göra för att effektivisera och förbättra svensk sjukvård. Det gäller inte minst att fokusera på kompetensförsörjningen, som är valfärdens kanske absolut största utmaning.

Men det är också tydligt att vi de två senaste åren har varit i ett väldigt tufft ekonomiskt läge. Det har påverkat alla – privatpersoner men också staten som helhet och inte minst kommuner och regioner. Att regeringen och Sverigedemokraterna inte tydligare mötte den utveckling vi kunde se inför 2023 har skapat en nationell sjukvårdskris, som regeringen och Sverigedemokraterna behöver ta ansvar för.

Det är ingen hemlighet att regioner över hela landet, oavsett vem som styrde dem, pekade på att de går

på knäna. Det här är en kostnadskris som vi inte klarar av att hantera, sa de. Att då inte möta detta i budgeten inför 2023, inte heller inför 2024 och faktiskt inte heller prioritera det inför 2025 – det är inte att ta ansvar i det här läget.

Så nej, sjukvården var inte perfekt på alla punkter när vi styrde. Men regeringen och Sverigedemokraterna har inte tagit det ansvar man behöver ta i det här läget med kostnadskris i vårt samhälle.
(Applåder)

Anf. 21 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för svaret, och det gläder mig att vi verkar vara ganska överens om mycket av problembeskrivningen.

Nu har jag ännu en gång hört Socialdemokraternas invändning mot regeringens budget, men jag noterar att jag fortfarande inte har fått något svar på frågorna. Det här är inte bara andra gången jag ställer frågan, utan det blir andra året på raken som Sverigedemokraterna ställer den – just med anledning av det som Socialdemokraterna säger om att det är vi som skulle ha skapat krisen.

Menar ni då att det inte fanns någon kris under Socialdemokraternas tid? Jag har statistik från SKR:s väntetidsdatabas, och det är tydligt att väntetiderna ökade år för år. Varje år under Socialdemokraternas styre var det ett dåligt läge, och det blev bara värre.

Jag vill därför ställa frågan igen. Jag vill göra ännu ett försök och ge ledamoten ännu en chans att klara ut det här. Varför ökade vårdköerna under åtta år av socialdemokratiskt styre om det nu bara rör sig om så enkla politiska prioriteringar som det låter som när man lyssnar på ledamoten?

Herr talman! Jag kan konstatera att sjukvårdskrisen redan var ett faktum under den tidigare rödgröna regeringen. Vi tar på oss ansvaret för att lösa krisen, men vi tar inte ansvaret för att ha skapat den. Det får de andra partierna göra.
(Applåder)

Anf. 22 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik:

Herr talman! Det är ingen hemlighet att svensk sjukvård under lång tid har brottats med köer, att man inte är nog effektiv och att vi inte har haft den kapacitet som sjukvården behöver.

I ett tidigare replikskifte kunde vi konstatera att vårdköerna fortsätter att öka även under de här två åren, med en ny regering. Problematiken kring vårdköer kommer vi nog under lång tid att få brottas med. Men utöver det har den nationella vårdkrisen inneburit att vi har hamnat i ett läge där vården ställs in, där personal varslas, där personal slutar, där platser inte återtillsätts och där personal sägs upp. Sjukvården blir än sämre rustad för att möta patienten på hälsocentralen, på sjukhuset och i allt det vi menar att sjukvården skulle bli bättre på.

Det jag tycker är djupt allvarligt är just att vår förmåga här och nu är alldeles för dålig i förhållande till

den tid vi lever i. Vi skulle behöva ha mycket mer fokus på hur vi ökar kapaciteten och stärker beredskapen. Vi ligger för nära de röda linjerna. Därför skulle detta behöva vara fokus: Hur kan vi förbättra vården för att korta köerna men också för att öka beredskapen och därmed vår gemensamma trygghet?

Med den politik som Sverigedemokraterna och regeringen för kan jag bara konstatera att vi kommer längre och längre ifrån att lyckas korta köerna eller bygga trygghet i svensk sjukvård.
(Applåder)

Anf. 23 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Herr talman! Jag tycker att det var närmast talande att Fredrik Lundh Sammeli nu försökte gå och sätta sig, för det är uppenbart att Socialdemokraterna faktiskt försöker fly sitt ansvar.

Lundh Sammeli försöker göra gällande att vi har en nationell vårdkris. Men faktum är snarare att vi har en regional vårdkris. Den moderatledda regeringen tar ansvar för Sverige. Vi har framgångsrikt lyckats bekämpa inflationen, som är det stora problem som pressar regionerna ekonomiskt. Tack vare att vi har gått från 10 procents inflation när vi vann valet efter socialdemokratiskt misslyckande har vi nu bekämpat inflationen och vunnit den kampen. Bara regionernas pensionskostnader minskar med 25 miljarder nästa år tack vare det. Vi ger regionerna bättre förutsättningar.

Faktum är bara att det är regionerna som bär ansvar för hälso- och sjukvården. Det är regionerna som är leverantörer av svensk hälso- och sjukvård. Vi ger dem bättre förutsättningar att ta sitt ansvar genom nationella reformer, genom att tillskjuta medel och genom att jobba med strategiska frågor som kompetensförsörjning och digital infrastruktur. Men regionerna måste leverera.

Jag kan ta ett talande exempel, den region som vi befinner oss i just nu, Region Stockholm. Man skulle kunna prata om Region Stockholm och konsten att lyckas försämra en region på 390 dagar. Här ser vi nu hur mångfalden monteras ned, hur valfriheten minskar, vårdköerna ökar, bussarna blir färre, skatten blir högre och ekonomin försämras.

Varje år med moderat styre i Region Stockholm hade vi ekonomiskt överskott. Nu är det stora underskott och köerna ökar. Socialdemokraterna behöver ta ansvar för sina regionala misslyckanden i stället för att lägga över allt ansvar på staten. Det låter nästan på Lundh Sammeli som att Kristdemokraterna har vunnit och vården har blivit statlig. Men faktum kvarstår: Regionerna bär ansvar för vården. Vi skapar bättre förutsättningar, men det är dags för Socialdemokraterna att ta ansvar för vad man levererar i regionerna.
(Applåder)

Anf. 24 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik:

Herr talman! Gud förbjude att Kristdemokraterna vinner frågan om förstärkning av sjukvård.

Varken jag eller andra socialdemokrater är det minsta rädda för att ta ansvar. Det är ett regionalt ansvar att driva på och leda hälso- och sjukvården framåt. Men det är också ett nationellt ansvar att vara behjälplig och kroka arm. Den prioritering som regeringen har gjort under de gångna två åren och gör i den här budgeten är återigen klassisk moderat politik på temat att skattesänkningar är lösningen på allt. De gångna åren men också den budget som nu ligger kan man inte tolka på annat sätt än att man faktiskt inte bryr sig om den kostnadskris som har drabbat regionerna och som leder till varsel och uppsägningar, höjda patientavgifter, höjda regionala skatter, försämrade tillgänglighet och försämrade arbetsvillkor för personalen. Annars skulle man prioritera den nationella politiken anorlunda.

Det är inte så att pengarna inte finns. Regeringen och Sverigedemokraterna säger att de tycker att välfärden är viktig, men de har inte mött regioner och kommuner i den enorma utmaning som de har att brottas med.

När det gäller Region Stockholm kan jag bara konstatera att bordet inte var dukat när det nya styret tog över. Det är ju ett skyltfönster av marknadsmisslyckanden att röja upp i. Det tror jag är otroligt viktigt att orka fortsätta göra men också att ställa om till en mer god och nära vård.

Anf. 25 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Herr talman! Jag vet inte om det är på Bommersvik eller var det är som Socialdemokraterna lär sig att vara så skamlösa, för jag tycker faktiskt att Fredrik Lundh Sammeli är det i sina beskrivningar.

Vi hörde angrepp från talarstolen i läkemedelsfrågan, att det blir en högre kostnad för den enskilda patienten för läkemedel, när Socialdemokraterna inte tillför en krona mer än regeringen i sin budget. Sluta försöka lura väljarna, och ta ansvar för era historiska misslyckanden! Vårdköerna mer än fördubblades före pandemin när Socialdemokraterna ansvarade och satt i regeringsställning.

Nu pågår ett intensivt arbete från regeringens sida med att korta vårdköerna, och jag är den första att säga att vi behöver göra väldigt mycket mer, för jag är inte nöjd. Därför är jag glad att Tidöpartierna i det uppdaterade Tidöavtalet häromveckan lanserade att köerna kommer att bli en prioriterad fråga framåt. Men det krävs också att regionerna tar sitt ansvar. Därför är jag glad att vi har prestationsbaserade medel i vår budget – medel som Socialdemokraterna tyvärr vill minska och Vänstern helt vill ta bort – för det behövs krav på regionerna så att de inte bara får mer pengar utan också levererar bättre resultat.

Enligt SKR:s egna ekonomirapporter har produktiviteten inom svensk hälso- och sjukvård minskat med 23 eller 24 procent mellan 1995 och 2022, vill jag minnas att det var. Det är helt ohållbart. Vi måste få mer vård för pengarna. Men med Socialdemokraterna i regionstyrelser i Region Stockholm, Region Västerbotten eller var det än är i Sverige blir det mindre vård för

pengarna, längre köer och mindre pengar i plånboken för skattebetalarna, som får höjd skatt.

Det krävs ett regionalt ansvarstagande och att man tar vara på de förutsättningar som vi från nationell nivå skapar.

Anf. 26 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S)

replik:

Herr talman! När det gäller läkemedelskostnaden vet vi att det är ett något som ökar. Christian Carlsson redogjorde för att den ökat under en längre period. Man kan konstatera att på väldigt kort tid har kostnaden för högkostnadsskyddet gått från 37 till 41 miljarder.

Jag är helt övertygad om att den ram som budgeten innebär, en besparing med 500 miljoner, går att uppnå på fler sätt än genom att gå in och försämma högkostnadsskyddet för den enskilde. Det ska bli intressant framöver att få redogörelsen från regeringen av vad det är man har sett över för att se om det finns alternativ till den besparing och den modell man nu väljer att rulla ut. Jag tror att den kommer att slå galet för dem som verkligen behöver högkostnadsskyddet mest. Därför är vi tydliga med att det måste finnas andra modeller att välja än den vägen.

När det handlar om köer menar vi att prestationsbaserade kömiljarder i detta läge är helt fel att genomföra. Därför väljer vi att ta de 2 miljarder som regeringen lägger som kömiljarder på en personalsatsning och dessutom lägga till ytterligare 1 miljard. 3 miljarder till personalsatsningar är bra mycket bättre än 2 miljarder i prestationsbaserat stöd för att korta köerna.

Jag kan bara konstatera att jag i alla fall har svårt att se hur man med någon trovärdighet kan säga att svensk sjukvård står bättre rustad att korta köerna i dag än vad man gjorde för två år sedan.

(Applåder)

Anf. 27 LEONID YURKOVSKIY (SD):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut i betänkande SoU1, som avser utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg.

Det är en ära att få delta i en så här viktig debatt, för de frågor som vi diskuterar handlar faktiskt om liv och död. Det är också väldigt givande att göra detta arbete med utskottskollegor från alla partier som genuint brinner för sina medmänniskor.

Jag vill också passa på att påminna om att vi i Sveriges oavsett parti är ganska överens om de grundläggande principerna för vård- och omsorgspolitik. Det finns stora länder där den sortens tillgång till vård och välfärd inte alls är lika självklar. Lyssnar man på hur det har låtit från den rödgröna oppositionen kan man nästan tro att Sverige är på väg i en sådan riktning. Så är inte fallet.

Det mest uppenbara som behöver konstateras är att vi nu ökar anslagen för det här utgiftsområdet med 10 miljarder kronor från förra årets betänkande. Sedan

har vi tillfört medel i ändringsbudgeten allteftersom, och så kan det också bli nästa år vid behov.

Vi ska givetvis diskutera detaljerna, men någon så kallad nedskärning är det inte att tala om. Syftet med politikområdet är att den som behöver vård ska få det, få det i tid och få det med så god kvalitet som möjligt. Vad gör vi med den här budgeten för att ytterligare ta steg i den riktningen? Jo, till att börja med 7,5 miljarder till att korta vårdköerna. Ytterligare en mångmiljonsatsning, 250 miljoner kronor, för att äntligen få på plats en nationell vårdförmedling, som Sverigedemokraterna har drivit länge, för att tillgänggöra vårdkapaciteten. Cirka 1 miljard kronor för åtgärder för en bättre cancervård.

Herr talman! Den mest frekvent återkommande invändningen från den rödgröna oppositionen handlar inte om satsningarna i sak, utan den handlar om att regeringen samtidigt sänker skatten. Det är ett i regel positivt besked för hushållen. Oppositionen menar då att regionerna i stället borde ges mer pengar.

Sverige spenderar mer pengar på vården och har en högre läkartäthet än EU-snittet samtidigt som vi har betydligt längre vårdköer. Vi får alltså mindre vård för pengarna. På regional nivå, där ansvaret för sjukvården faktiskt ligger, är Sverigedemokraterna ett parti som prioriterar kärnverksamheten. Men låt mig då lyfta upp några exempel på när så inte är fallet, ofta när det är de rödgröna partierna som styr.

Bara i Region Stockholm uppgår språktolkskostnaderna till ca 160 miljoner kronor. Sedan har vi det som kallas care need index, CNI, där man i praktiken fokuserar resurser efter identitet snarare än vårdbehov. Enligt den modellen betalas ungefär 400 miljoner kronor ut endast baserat på variabeln utlandsfödd i Region Stockholm. Det är klart att man inte kan dra in alla pengarna, men helt klart måste det finnas bättre modeller.

Kostnaden för vård av illegala uppgår också till mångmiljonbelopp, hundratals miljoner, varje år. Förhudsritualer på barn, det vill säga icke-medicinsk omskärelse av små pojkar, är också en mångmiljonkostnad – tro det eller ej.

Sedan har vi islamistiska studieförbund, menskonst i tunnelbanan, Norrlandsoperan, Konserthuset, vindkraft som köps och säljs för mångmiljonförluster, deltagande i Almedalsveckan för hundratusentals kronor, hbtqi-diplom, jämställdhetsintegrering, ja, varför inte en klonad gran för nästan 8 miljoner kronor.

Herr talman! Varför tar jag upp det här? Det är för att påvisa att situationen inom svensk sjukvård inte går att lösa genom att tillföra mer av de statliga pengarna till regionerna. Det krävs såväl omprioriteringar som strukturella förändringar, vilket vi såklart också verkar för på samtliga parlamentariska nivåer.

Det jag nyss nämnde kan betraktas som välfärds-slöseri, vilket är nog så allvarligt. Men jag vill också nämna den direkta välfärdsbrottsligheten eftersom vård och omsorg är ett nytt riskområde för organiserad brottslighet. Oseriösa och kriminella aktörer är en allt större utmaning, enligt flera myndigheter, tyvärr. Det

har kommit uppgifter om att HVB-hem kan kopplas till kriminalitet och kriminella aktörer. Man ser tydliga tecken på likartad utveckling inom tandvård, estetiska behandlingar och till och med vårdcentraler.

Förutom förlorade resurser innebär det här att patienter och brukare utsätts för bristande och ibland direkt skadlig vård. Utöver alla myndighetsuppdrag som regeringen ger på området tillför vi också 9 miljoner kronor för att intensifiera arbetet mot välfärdsbrottsligheten. Det är medel som går till Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd. Samma sak blir det för 2026 och 2027. Det är bra.

Herr talman! Jag vill nämna ytterligare några saker som är bra. Regeringen ökar statsbidraget till funktionshindersorganisationerna med 20 miljoner kronor årligen. Det är bra. Regeringen föreslår också att timschablonen för assistansersättningen höjs med 3 procent för 2025. Det blir ungefär 390 miljoner kronor i kostnader för assistansersättningen. Det är också bra. Vidare är det 400 miljoner kronor för suicidpreventivt arbete. Det är extra viktigt, och det är också bra. Sedan är det cirka 1,6 miljarder kronor för jämställd vård, kvinnors hälsa och förlossningsvård. Sammanlagt uppgår satsningarna till ca 18 miljarder kronor för 2025. Det här är bra.

Det här är i grund och botten god välfärdspolitik. Skulle vissa saker se annorlunda ut om Sverigedemokraterna fick lägga en helt egen budget? Självklart! Så är det för alla partier. Det är naturligt. Men den här budgeten går ihop, och den har stöd hos det svenska folket genom riksdagen. Detsamma kan inte sägas för det rödgröna underlaget.

Herr talman! Jag nåddes av en del höjda ögonbryn när jag anmälde enbart sex minuter för mitt anförande, men jag anser ändå att Sverigedemokraternas ståndpunkt är presenterad och att budgetsatsningarna är redogjorda för, inte minst när föregående talare har tagits i beaktande. Jag stannar där och ser fram emot kommande replikskiften.

(Applåder)

I detta anförande instämde Jonas Andersson (SD).

Anf. 28 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Jag vill tacka ledamoten för det uppslysande talet.

Som vanligt när Sverigedemokraterna pratar, oavsett om det handlar om snöskottning eller ambulansflyg, är allt i slutändan invandrarnas fel.

Jag har en liten framtidsspaning till sverigedemokraten och ledamoten Leonid Yurkovskiy. Redan i dagsläget råder stor brist på personal inom flera välfärdsyrken. Enligt Socialstyrelsens senaste bedömning av tillgång och efterfrågan på legitimerad personal i hälso- och sjukvården rapporterade samtliga regioner brist på barnmorskor, specialistläkare och sjuksköterskor. Man kan säga att det är ett problem.

Hur ser er framtidsspaning ut här? Alla invandrare ska ju helst ut, enligt den politik ni driver och piskar på för. Enligt Statistiska centralbyrån, SCB, är var fjärde

anställd inom vård och omsorg född utomlands. Det måste vara ett stort problem för er. Bland läkarna är andelen ännu större – 34 procent. Hela 40 procent av vårdbiträdena och 26 procent av undersköterskorna kommer från andra länder, det vill säga är utrikes födda. Av Sveriges befolkning utgör utrikes födda 19 procent, men en betydligt större andel jobbar alltså inom vården.

Det är tydligt att Sverigedemokraterna och även Moderaterna, Liberalerna och KD genom hela Tidösamarbetet ger signaler om att så många som möjligt av invandrarna ska ut, och det skapar förstås ringar på vattnet. Vill man leva i ett land där hela politiken går ut på att just jag som invandrare ska dra härifrån och inte är värdefull? Vem ska jobba inom vården?

Anf. 29 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar för inspelet från Vänsterpartiet.

Det första man måste göra är såklart att skilja på invandring och invandring. När Sverigedemokraterna har kritiserat den fullständigt misslyckade invandringspolitiken som också ligger till grund för att välfärden just nu är så belastad, varför vi ser problemen, menar vi såklart inte högspecialiserade läkare som räddar liv i Sverige.

Samtidigt har vi nu en gemensam linje som premierar jobb. Det kommer garanterat att hjälpa fler i arbete, även i vården. Samtidigt tillför vi 7,5 miljarder för att öka vårdkapaciteten. Allt detta tillsammans måste ändå vara en god bidragande kraft för att öka styrkan i vårdkapaciteten.

Anf. 30 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Jag tror att ledamoten inte riktigt ser vad som händer i Sverige. Hela er politik i Tidösamarbetet har fokus på invandring. De flesta förslagen handlar om det. I förslagen som rör lag och ordning lyfts invandring fram som ett problem. Ledamoten lyfter fram tolkar i hälso- och sjukvården. Inte ska personer som inte pratar perfekt svenska ha tolk. Herregud, vilket slöseri! Samtidigt brandskattar ni hälso- och sjukvården genom regionerna. Ni har inte satsat så att man kan göra de saker som behöver göras. Vad ser personalen i dag av er politik?

Jag tror att det blir märkligt för alla de vårdarbetare med utländsk bakgrund som hör ledamoten. Ledamoten skiljer på människa och människa. Hela er politik går ut på det. Jag är förundrad.

En annan fråga som jag kanske hinner med lite snabbt gäller er syn på att höja priserna för medicin för alla personer som behöver den. Det borde vara era väljargrupper, det vill säga de fattiga. Men det verkar som att ni har övergivit de väljargrupperna. Priserna går upp för mat, hyrorna går upp och nu ska priset på medicin gå upp. Man får inte en chans att klara sig. Det stöttar ni.

Hur kommer det sig att ni som anser er vara ett parti för dem som har sämst förutsättningar i samhället, dålig ekonomi och så vidare – så har ni framfört era

budskap – går med på den typen av förslag? Medicinen kommer att bli dyrare för alla dem som är multijuka, för pensionärerna och så vidare. Det är en intressant fråga.

Anf. 31 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för ytterligare frågor och inspel!

Göra skillnad på folk och folk – nej, jag gör skillnad på invandringspolitik och invandringspolitik och även på olika mål med denna politik.

Det finns flera problem med invandringen. Jag lyfter inte detta framför allt för att prata om invandrad vårdpersonal, utan vi pratar, som jag nämnde, om hundratals miljoner bara för en region när det gäller illegal invandring och vård av dessa människor. Det är människor som inte ens ska vara i landet. Det är klart att detta är ett problem när det gäller vården.

Ett annat problem är att man har använt vården och inte minst äldreomsorgen som ett slags integrationsprojekt. Det är också ett jätteproblem. Vi kan inte låta detta fortsätta bara för att det, förhoppningsvis och av allt att döma kortsiktigt, uppstår vissa problem när det gäller personalförsörjning. Detta problem måste vi hantera på något sätt – språkbristerna och så vidare.

När det gäller höjningen av läkemedelskostnader är nog även Vänsterpartiet mycket medvetna om att det är marknadskrafter som styr detta. För en gångs skull kan jag väl nästan hålla med Vänsterpartiet om att det som marknadskrafterna åstadkommer inte bara är positivt i slutändan. Den, som man sa tidigare, lavinartade ökningen av läkemedelskostnaderna är såklart inget som regeringen har beslutat om. Kostnaderna har ökat med ungefär 30 procent de senaste fem åren, och prognosen är att de kommer att öka med ytterligare 30 procent de kommande fem åren.

Det är givetvis ganska orealistiskt att denna ökning inte skulle påverka patienten över huvud taget. Men man kan se att staten fortsatt tar ett stort ansvar. Vi tillskjuter pengar, och i det stora hela kommer staten nu att betala ännu mer för att se till att folk får läkemedel.

Med detta sagt kan man också konstatera att denna prisökning även har att göra med att läkemedlen blir bättre och mer specialiserade. Det är klart att vi vill ha framtidens och inte gårdagens läkemedel, och detta kommer med en prislapp.

(Applåder)

Anf. 32 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik:

Herr talman! I valrörelsen lovade Jimmie Åkesson att tandvården skulle ingå i högkostnadsskyddet om Sverigedemokraterna kom till makten. Två år senare är Sverigedemokraterna med och avskaffar den avgiftsfria tandvården för unga mellan 19 och 23 år, och dessutom halverar man tandvårdsstödet för alla unga mellan 24 och 29. Före valet skulle fler få bättre tandvård. Efter valet är det plötsligt färre.

Med Åkessons löftessvek kommer också en tandhälsa som i än högre grad kommer att styras av

plånboken. Det är en politik som slår direkt mot tandhälsan för ungefär 400 000 svenskar. Hur kunde löftet om att alla skulle få bättre tandvård leda till Jimmiepriser för unga?

Anf. 33 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik:

Herr talman! Tack så mycket, ledamoten, för den väldigt intressanta frågan – även om den har diskuterats ganska länge redan. Jag kan bara konstatera att allt går enligt plan. Jimmiepriserna kommer vi att få se först när detta är klart.

Sverigedemokraterna har hela tiden från vår sida varit tydliga med att en sådan här reform bör införas brett men också stegvis. Vi prioriterar just nu dem med allra sämst munhälsa så att de får den tandvård de behöver och förtjänar. Även om de äldre nu prioriteras i samband med det stärkta högkostnadsskyddet ska reformen vara skalbar och utformad på ett sådant sätt att det är möjligt att även inkludera den övriga befolkningen längre fram.

För att mildra effekten av de föreslagna ändringarna blir det förändringar för åldersgruppen 20–23. Men de får samtidigt ett dubbelt tandvårdsbidrag, 600 kronor per år i stället för 300. Det är alltså inte så dåligt som det ser ut.

Det man ska ha med sig här är att resurserna, framför allt personalresurserna, är begränsade. För att vi verkligen ska kunna se till att de med sämst munhälsa får den vård de behöver måste personalen vara tillgänglig.

Vi ser att det är väldigt många uteblivna besök bland dem med bäst munhälsa. Professionen tycker själv att detta är bra, trots att man kanske egentligen slipper de enklaste patienterna. Det är alltså både väldigt frekventa besök trots god munhälsa och många uteblivna besök. Det finns alltså ett slags incitamentsstruktur inbyggd här.

Sammanfattningsvis är svaret att vi ska nå till Jimmiepriserna och till det mål som Sverigedemokraterna har utlovat. Detta behöver dock göras stegvis, och nu tar vi det första steget.

(Applåder)

Anf. 34 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik:

Herr talman! Ska jag tolka detta som att Sverigedemokraterna gör som Liberalerna och säger en sak före valet och gör något annat efter valet? Det är ju inte så här det har låtit.

Jag kan konstatera att jag gång på gång hör sverigedemokrater försvara den här försämringen för unga människor mellan 19 och 29 med att tandvården förbättras för pensionärer. Det stämmer ju inte. Den budget vi har på bordet och debatterar i dag innebär en ensidig försämring för unga när det gäller tandvården. Försämringar kommer nu medan eventuella förbättringar skjuts till åtminstone 2026.

Detta är en budget som försämrar för unga, som får bekosta skattesänkningar för de rikaste. Hur mycket man än försöker utmåla detta som en reform för

pensionärer är sanningen att den här budgeten innehåller noll kronor på det området. Det blir inga förbättringar för pensionärer 2025.

Sedan är det självklart att tänder ska ses för vad de är: en del av kroppen. Jag som socialdemokrat välkomnar alla partier som vill bidra till ett högkostnadsskydd inom tandvården. Vi behöver gå åt det hållet och bygga den reformen.

Men det är inte det förslag som Sverigedemokraterna gick till val på som vi nu ser. Det är inte så att vi nu ser förbättringar för pensionärer, utan det som ligger på riksdagens bord och som vi har att ta ställning till i dag är mindre pengar till tandvård för yngre – den försämring vars genomförande ni redan har bidragit till.

Jag vill bara fråga ledamoten om du kan säkerställa pengar till regionerna när de nu behöver ta ansvar för den övergångsbestämmelse som regeringen och Sverigedemokraterna har beslutat om.

(Applåder)

Anf. 35 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik:

Herr talman! Jag kan börja med att konstatera att jag inte för Tidöförhandlingar i denna kammare, så svaret på vad och när som kommer får såklart vänta.

Jag kan konstatera att vi i alla fall är överens om ambitionen här, vilket är glädjande. Det är en god förutsättning för att ro saker i land.

Men med respekt för att Socialdemokraterna inte har möjlighet att svara här och nu undrar jag ändå hur man har tänkt att detta ska genomföras på en gång. Från vår sida är det tydligt att det krävs att man gör detta stegvis för att det ska fungera, inte minst när det gäller belastningen på personalen, som ska hinna med alla patienter. Det är alltså det enkla svaret: Man gör detta stegvis för att det ska kunna fungera. Jag tycker att detta är ett väldigt tydligt svar till Socialdemokraterna.

En sak man kan lägga till när det gäller just de unga är att gratis tandvård för den här åldersgruppen är något relativt nytt. Det har funkade väldigt bra även innan, utan detta. Vi ser också fortfarande att de har den bästa munhälsan; de har inte det stora behov som den äldre gruppen har. Därför måste man omprioritera, anser vi.

Anf. 36 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Herr talman! Ledamoten lyfter i sitt anförande språktolkskostnaderna inom svensk hälso- och sjukvård. Detta är väl efter den nu i princip skrotade angiverilagen en av de frågor i Tidöavtalet som har varit allra mest kritiserade av all vårdpersonal i Sverige. Det har förekommit upprop från läkare, sjuksköterskor och undersköterskor, som har sagt att detta är en fråga som kommer att leda till en försämrad patientsäkerhet och en försämrad arbetsmiljö.

Man kan naturligtvis, om man tycker att det är rätt väg att gå, strunta i patientsäkerheten och säga att portalparagrafen i hälso- och sjukvårdslagen inte är något man tar ansvar för eller bryr sig om.

Men frågan är om det är detta som är Sverigedemokraternas ingång i frågan om kostnad för tolktjänst. Sverigedemokraterna har ju i princip i alla svenska regioner lagt fram förslag som på ett eller annat sätt går ut på att införa en tolktjänstavgift. Man har gått längst i Region Blekinge, där man faktiskt har fattat beslut om det, men beslutet har i höst överprövats av Förvaltningsrätten i Växjö och avslagits för att det strider mot hälso- och sjukvårdslagen. Nu prövades inte frågan i vilken mån det strider mot portalparagrafen om rätten till en jämlik vård för alla, utan man konstaterade helt enkelt att man inte har rätt att ta ut den formen av avgifter i dag.

Min fråga till ledamoten är: Utifrån de oerhört starka protester som har varit mot detta, vilka konsekvenser bedömer Sverigedemokraterna och ledamoten att ett införande av en tolktjänstavgift kommer att få för patientsäkerhet och för personalens arbetsmiljö?

Anf. 37 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågan! Att vårdens redan begränsade resurser pressas av att människor inte kan lära sig svenska år efter år är ett jättestort problem. Hade det rört sig om småpengar hade man såklart kunnat förbise det, men vi talar om hundratals miljoner varje år bara i en region. Det är inte hållbart.

Sverigedemokraterna menar att detta måste gå att lösa. Vi är öppna för att använda AI-verktyg eller liknande, som bara blir bättre och bättre och säkrare och säkrare när det gäller översättning, men vi är också öppna för alternativet att man får betala själv. Detta ska givetvis inte påverka patientsäkerheten. När man får vård och möts av vården som patient ska det vara full kvalitet. Men man måste vara beredd att betala en extra avgift för en extratjänst.

Anf. 38 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Herr talman! Det är frapperande att höra att detta inte ska påverka patientsäkerheten när det är just detta som all vårdpersonal lyfter fram kommer att ske. Börjar man ta ut en avgift för tolk inom vården kommer det per automatik att leda till att en del människor väljer att inte anlita tolk eftersom det medför en kostnad för dem. De kommer att börja ta med barn och anhöriga in i möten med vårdpersonal för att de inte har råd att lägga extra pengar på en tolktjänstkostnad. Detta är ju vad man från personalens sida lyfter fram.

Det som har varit och fortfarande är ett stort problem inom vården är just barn- och anhörigtolkning. Det bortser man fullständigt från i den idé som Sverigedemokraterna när kring att ta ut denna avgift.

Det som på riktigt är skrämmande är att man helt och hållet bortser från den paragraf i hälso- och sjukvårdslagen som handlar om allas rätt till jämlik vård. I slutändan kommer det ju att innebära att alla inte får rätt till en jämlik vård.

Om det finns problem i språket mellan vårdgivaren, läkaren, och patienten är risken stor för att detta i sin tur leder till felbehandlingar, felmedicineringar

eller felbedömningar, vilket i sig kan medföra större kostnader. Det har man sett i Danmark, där man har testat detta sedan 2018: Kostnaderna har inte alls blivit mindre, utan de har i stället ökat. Vi talar om någon promille av de svenska sjukvårdskostnaderna, som totalt uppgår till någonstans kring 650 miljarder kronor.

Min avslutande fråga till ledamoten är: Är ledamoten beredd att ändra i hälso- och sjukvårdslagens portalparagraf för att uppnå detta syfte och ta bort människors rätt till en jämlik vård?

Anf. 39 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik:

Herr talman! I dag debatterar vi budgeten. Jag kommer inte att gå in på några eventuella lagändringar.

Det jag vill konstatera är att Sverige har ett väldigt generöst system oavsett vilken bakgrund människor har. Att man kan förväntas betala en viss avgift för en väldigt dyr extratjänst om det inte går att lösa med andra smidiga teknologiska lösningar, videolänksamtal etcetera tycker vi såklart är rimligt, inte minst därför att vården är så pass belastad.

Regionerna har en belastad ekonomi, i vissa av dem till följd av felprioriteringar. Då måste detta vara en möjlighet för regionerna att spara, helt enkelt. Det är både en rättvisefråga och en fråga om sunt förnuft när man lever i Sverige att man förutsätts tala det svenska språket, framför allt efter många år i landet. (Applåder)

Anf. 40 KARIN RÅGSJÖ (V):

Herr talman! Vad är väl en bal på slottet? Det undrar jag en dag som i dag, den 10 december, då det pågår Nobelfestligheter medan vi solidariskt sitter här i salen i stället för att vara med på partyt. Ministern kanske skulle ha varit med där.

Herr talman! Vi ska tala om vart pengarna går. Då är det relevant att fråga sig vad vi får för pengarna. Vad går skattepengarna till?

Jag tänkte ge ett litet axplock av händelser ur verkligheten. Bara under januari–oktober 2024 betalade Region Stockholm mer än 300 miljoner kronor till appläkare i olika bolag som har avtal med Sörmland. Varje gång någon från Stockholm eller andra regioner använder dessa appar får vi i regionen betala. Nätläkarna får nämligen betalt per kontakt. Det finns liksom inget kostnadstak. Hej, vad det går!

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys har gjort en genomgång av den digitala vården, som är väldigt bra – digital vård är bra – som visade att cirka 25 procent av nätläkarkontakterna handlar om ny vård som annars inte skulle ges någon annanstans. Den visar också att digitala vårdbesök främst görs av barn, yngre och unga vuxna, storstadsbor, personer som inte har någon kronisk sjukdom och personer med relativt goda socioekonomiska förhållanden – alltså de som behöver vården minst.

Ni till höger brukar alltid säga att man måste vara effektiv inom vården. Att ta bort nätläkarnas möjlighet att mjölka regionerna på pengar måste väl ändå vara effektivt?

Herr talman! Nätläkarbolagen och andra privata utförare prioriterar de friskaste patienterna, som kräver minst insats men ger hög ersättning eftersom de är mest lönsamma. Det innebär att den offentliga vården i större utsträckning får ansvara för personer med mycket stora vårdbehov, vilket är resurskrävande och påverkar den offentliga vården.

Privata aktörers utbredning inom vården har gjort vinstmöjligheterna styrande för hur vårdresurserna fördelas, i stället för att låta behoven styra. Vänsterpartiet anser att den svenska hälso- och sjukvården behöver återgå till att styras med utgångspunkt i vårdbehov. De nyliberala dogmerna måste bytas ut. Hälso- och sjukvårdslagens portalparagraf om vård efter behov behöver bli verklighet.

Ta tillbaka vården, och börja med att reglera marknaden! Vi har i dag tydliga bevis, också från min egen region, på att det kan vara patientfarligt att låta vinstintressen styra.

Herr talman! Det krävs långsiktiga förutsättningar för att bygga upp och bedriva god vård och omsorg. Tidningen Sjukhusläkaren har begärt ut och granskat lex Maria-ärenden som inkommit till Inspektionen för vård och omsorg, Ivo, under 2023. Det handlar om 237 dödsfall. Man identifierade dödsfall där chefsläkare eller analysledare har omnämnt vårdplatsbrist, resursbrist, personalbrist eller hög arbetsbelastning som bidragande orsak till dödsfallet. 100 dödsfall anses bero på sådana faktorer.

Kommer den SD-beroende regeringens budget, där man satsar på skattesänkningar för högavlönade, att minska risken för dödsfall på grund av just resursbrist, personalbrist och hög arbetsbelastning?

Den SD-beroende regeringen föreslår ingen höjning av det generella statsbidraget för nästa år. Sjukvården är ju den del av välfärden som drabbats hårdast av regeringens neddragningar de senaste åren. För att kunna rikta det statliga stödet till vården, där behovet är som störst, föreslår Vänsterpartiet en förstärkning av sektorsbidraget till hälso- och sjukvården med ytterligare 5 miljarder kronor, utöver de 2 miljarder regeringen går in med. Vi föreslår också ett återhämtningsstöd, och det handlar om generella statsbidrag till välfärden på 20 miljarder – 10 miljarder av dem ska gå till sjukvården.

Detta handlar inte bara om det här året. Sjukvården har ju varit utsatt för olika besparingar och nedskärningar sedan 2011. Man måste också säga att samtliga partier är något skyldiga till detta. Men nu måste vi gå in med mer resurser. Vi går in med 6 miljarder mer än regeringen under 2025 till folkhälsa och sjukvård. Det ska kännas på golvet. Det ska kännas för personalen och självklart för patienterna.

I ett läge när de som arbetar inom skolan, sjukvården och äldreomsorgen dagligen ser behoven växa levererar regeringen och Sverigedemokraterna en nedskärningsbudget, inte för att pengarna saknas utan för att man aktivt väljer att göra så. I detta läge föreslår man också en skattesänkning som är rekordstor, 34 miljarder, med en historisk snedvridning till förmån

för höginkomsttagare. Temat blir på något sätt: för moderater, av moderater. Och ni andra partier hänger med på detta.

15 av 21 regioner uppgav nu, 2024, att de hade brist på personal när det gäller hälften eller fler av legitimationssyrkena, inklusive specialistsjuksköterskor och läkare med specialistkompetens. Det är en enorm varningsflagga. Att värdesäkra statsbidragen är därför en av våra viktigaste strukturreformer i dagsläget. Vi menar att staten bör garantera att det inte sägs upp personal inom välfärden. Att öka resurserna för att möjliggöra att man kan behålla personal är superviktigt.

Vi vill införa en resursfördelningsmodell och att man ska utreda en indexering av statsbidragen, så att de kan följa såväl befolknings- som prisutveckling. Det vore väl ganska relevant.

Vad säger vi nej till – för vi säger förstås också nej? Vi säger nej till regeringens förslag till prestationsbundna insatser, kömiljarder för att korta värdköer. Då kanske ni tror att vi bara sitter och tycker på kammaren, men det gör vi inte. Vi har lyssnat på Vård- och omsorganalys och Riksrevisionen och läst deras utredningar. Riksrevisionen konstaterar att satsningen inte har haft någon tydlig, långvarig effekt på väntetiderna. Kömiljarderna kortar inte värdköer, höjer inte kvaliteten i vården och går inte att förena med målet om en jämlik vård.

Detta räckte för att vi skulle rycka de pengarna, helt enkelt.

Primärvården mår dåligt. Generellt sett är primärvården den del av vårdkedjan som är i störst behov av upprustning i landets regioner. Begreppet nära vård är numera tyvärr ganska ihåligt. Vi ville alla genom en reform satsa på primärvården. Då var samtliga partier överens. 1 100 patienter per läkare låter suveränt, men det går inte så bra.

Ska primärvården vara basen i vårdkedjan krävs det en rad förändringar, herr talman. Då kan man inte stå och säga att pengar inte betyder något, som finansministern sa i sitt bevingade uttalande.

Primärvården måste rustas upp, och tillgängligheten måste förbättras på olika sätt. Arbetsmiljön behöver förbättras och arbetstiden förkortas inom hela vården. Det är prio ett för oss.

Vården kostar mer i glesbygd. Därför måste gemensamma resurser fördelas på ett bra sätt. Människor i glesbygdskommuner har en sämre hälsa än genomsnittet, medan boende i rika kommuner runt storstäderna, som jag själv, har en bättre hälsa. Därför avsätter vi 1 miljard till just detta i form av ett generellt statsbidrag.

Alla pratar om psykiatri. Det finns olika nivåer på detta, alltså var man har ingången till psykiatri. Psykiatri är ett av sjukvårdens mest eftersatta områden. Fokus ligger ofta på korta behandlingar, och tillgången till vård är väldigt ojämn mellan regionerna. De som har pengar går till en privat terapeut. Har du en tillfällig psykos, en depression eller någonting som skaver kanske du kan bli erbjuden tre samtal i regionens verksamhet.

Vår utgångspunkt är att förebyggande och tidiga insatser behöver kombineras med en adekvat vård som är tillgänglig och jämlik över hela landet. Därför måste man också ha möjlighet till psykologisk behandling. Detta måste öka. Det räcker inte med bara läkemedel.

Förslaget innebär att individuellt anpassad psykologisk behandling ska erbjudas inom primärvården genom remiss, men slutklämmen är att bara aktörer som inte är vinstdrivande ska kunna omfattas av förslaget.

Vi går då in med extra pengar och förstärker detta 2025, 2026 och 2027. Regeringen och SD har redan lagt ett belopp, så att säga. Det säger vi förstås inte nej till, men vi skjuter till 700 miljoner mer än regeringen under dessa år.

I grunden handlar det om att likställa den psykiska vården med den somatiska vården och om att befästa alla människors rätt till bra behandling. I ett välfärds-samhälle ska inte psykisk stöttning vara en klassfråga.

Alla ska ha råd att ha bra tänder, inte bara de som kan betala dyra behandlingar. Sedan tandvårdsmarknaden avreglerades har priserna ökat. Det kan alla se. Det är väldigt höga kostnader, och många väljer att inte gå till tandläkaren. Tänderna blir då en klassmarkör.

Vi vill införa ett verkligt högkostnadsskydd inom tandvården, liknande det som finns i sjukvården. Det ska då inte gälla bara för 67-plus utan för befolkningen i stort. Då missgynnas inte de som har det sämst.

Till detta föreslår vi 4 876 miljoner kronor för ett antal år. Det kan låta extremt dyrt, men då kan man komma ihåg skattesänkningarna och fundera på: Behöver befolkningen en sjyst tandhälsa? Eller behöver de som tjänar 200 000 kronor i månaden lite extra bonus och lite extra guldkant på sin väldigt glammiga tillvaro? Nej.

Jag är snart färdig, herr talman.

Alla ska ha råd med medicin när de blir sjuka. Det bör vara självklart. Men nu hotas detta av regeringen och Sverigedemokraterna. Det man själv går in och betalar kommer att höjas med i runda slängar 900 kronor.

Redan i dag ser vi hur människor med vanliga jobb tvingas avstå från att hämta sina receptbelagda mediciner. Många lever på marginalen, även människor som arbetar. Det handlar om ensamstående föräldrar, undersköterskor och butiksanställda. De har svårt att prioritera sin hälsa när de måste vända på varje krona.

34 miljarder i skattesänkning för de rikaste och höjda avgifter för läkemedel känns inte okej.

Vänstern har alltid sina klassglasögon på sig. TBE-vaccin är dyrt. Vi vill ha det i högkostnadsskyddet för vuxna, och vi vill ha det fritt för barn. Vilka som får TBE är i dag en klassfråga.

Det är också hög tid för ett vaccinationsprogram för äldre.

Vi kan skapa en jämlik hälsa utan klassmarkörer. Politik är att välja. Men ni moderater, sverigedemokrater, liberaler och kristdemokrater väljer att göra på ett annat sätt, att satsa på de rikaste. Vår budget är inriktad på jämlikhet, inte på att de som har det absolut bäst ska få det ännu bättre.

Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 2.

(Applåder)

Anf. 41 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Herr talman! Det är härligt att lyssna på ledamoten Rågsjö. Hon är en frejdig debattör som alltid får en att dra lite på smilbanden. Samtidigt är den politik som ledamoten Rågsjö företräder inte särskilt rolig. Möjligtvis är det ett dåligt skämt, för denna politik hade inneburit radikala utmaningar för det svenska välfärds-systemet.

Den politik som ledamoten Rågsjö och Vänsterpartiet driver har tack och lov aldrig fullt ut testats i Sverige. Men vi skulle kunna ta planet och resa till Frankrike för att studera effekten av en sådan ekonomisk politik. Vi ser nu i Frankrike hur kostnaderna för räntor i statsbudgeten är högre än vad försvarsanslagen är. Det är så det går när man lånar och när man inte för en ansvarsfull ekonomisk politik. Det är tyvärr, herr talman, precis detta som Vänsterpartiet vill göra i Sverige.

Tack vare att vi har en ansvarsfull regering som har lyckats bekämpa inflationen – den har gått från 10 procent ned till under 2 procent – ljusnar det vid horisonten. Det ser bättre ut för regionerna även om läget alltfjämt är ansträngt.

Men låt oss återigen titta på Region Stockholm, som Karin Rågsjö lyfte fram. Det är hennes hemregion, och Rågsjö missar aldrig en chans att lyfta fram Region Stockholm. Där sitter Vänsterpartiet med och styr, och vad har hänt? Jo, man har minskat valfriheten. Vårdköerna har skenat. Man har stängt närakuter. Det har blivit 200 färre vårdplatser. Primärvårdens andel av sjukvårdens totala budget är den lägsta i modern tid.

Det är det här som blir konsekvensen när Vänsterpartiet är med och styr. Ledamoten Rågsjö behöver svara på detta: Hur kan köerna bli kortare när hon slaktar anslaget till regionerna för att korta köerna och för en ansvarslös ekonomisk politik?

Anf. 42 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Snart kommer vargen, låter det som.

Vad vi tittar på är hur vi ska kunna få ihop dagens besvär i Sverige – dagens utmaningar, som alla säger, men som är problem. Det handlar om järnvägen, det handlar om omställningen och vilka som ska betala för det. Det handlar om ditten och datten som är livsviktigt för det här landet, och då anser vi att man måste lånefinansiera.

Vi har drivit att dagens överskottsmål för det finansiella sparandet bör ersättas med ett underskott på minus 1 procent över en konjunkturcykel och över den närmaste åttaårsperioden. I vår budget föreslår vi därmed att nya infrastruktur- och bostadsinvesteringar lånefinansieras.

Kvalitetshöjningen i den kommunala och regionala välfärden tillsammans med förbättrade försäkringssystem för hushållen ska vi förstas finansiera på ett helt annat sätt. Och vet ni vad som händer då? Med vårt förslag skulle Sverige fortfarande ha en av de lägsta statsskuldena i EU vid konjunkturcykelns slut 2032. Så är det. Det här är ingen hittepå-politik.

Jag är oerhört bekymrad. Jag ser inget ljus vid horisonten. Jag ser ganska mycket mörker. Om vi inte fixar järnvägen, om vi inte lyckas bygga fler bostäder och allt det som människor behöver, då tror jag att det blir genomörkt. Då behöver vi pannlampa för att ta oss fram.

När det gäller Stockholm försöker vi att vända utvecklingen med de fria vårdvalen. Det kan låta jättebra med fria vårdval, men man kan också titta på vad som har hänt i och med etableringsfriheten. Man kan titta på gynekologmottagningen som ligger under källaren i S:t Görans sjukhus och som har jätteproblem med sin vård. Man kan titta på vaccinationscentraler som åker runt med proverna i handväskan. Man kan titta på mycket!

Om vi ska ha fria vårdval måste vi också reglera dem och veta vad som sker, inte sant? Det har kostat så mycket för Stockholm att ha en viss koll på det här. Snacka om byråkrati!

Anf. 43 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Herr talman! Det hedrar ledamoten Rågsjö att hon tydligt redovisar vad Vänsterpartiet står för. Det är nämligen precis det jag försökte beskriva – en djupt ansvarslös ekonomisk politik som bygger på antagandet att skulder inte kommer med en kostnad.

Det är ju det exemplet Frankrike visar: Det är kostsamt att låna. Det kommer med en bitter eftersmak. Det är verkligen, ledamoten Rågsjö, som att kissa i byxan – ursäkta jämförelsen. Det kommer inte att bli bättre i morgon om man lånar för att försöka lösa dagens problem.

Ska vi klara välfärden måste vi föra en ansvarsfull ekonomisk politik. Vi måste se till att det lönar sig bättre att arbeta och att fler människor går från bidragsförsörjning till arbete, och vi måste se till att vi får mer vård för pengarna.

Men, om vi ska ramla tillbaka till Region Stockholm, ser vi att där Vänsterpartiet är med och styr blir resultatet sämre. Det är alltså i dag 45 procent fler patienter som får vänta mer än 90 dagar på operation än vad det var när Moderaterna styrde. Man säger att man ska ha kontroll över vårdvalen, men man slaktar dem ju. Man tar bort valfriheten och låter patienter stå i kö för att man är så ideologiskt driven av att ta bort allt vad privat hälso- och sjukvård heter.

Jag förstår att Milton Friedman kanske inte är en ekonom som ledamoten Rågsjö har läst så mycket av. Men han har rätt i det att det inte finns några fria luncher. Skulder måste betalas, och med Vänsterpartiets politik är det morgondagens generationer som får betala för de investeringar som man säger sig vilja göra i dag.

Det tror jag är helt fel väg att gå, herr talman. När vi vet att den demografiska utvecklingen är sådan att det blir fler och fler äldre och färre som ska försörja allt fler, då behöver vi verkligen se till att hålla i pengarna och föra en ansvarsfull ekonomisk politik.

Vi skulle få en otroligt allvarlig situation i Sverige. Vi skulle bli rena rama Frankrike med Vänsterpartiets politik!

Anf. 44 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Rena rama Frankrike – ja, man kan fundera.

Det är dock inte bara Vänsterpartiet som säger det här. Det är också väldigt många inom näringslivet som undrar vad den här regeringen håller på med. Vem ska betala alla kärnkraftverken? Vem ska betala järnvägen? Vem ska bygga?

Herregud! Det är mörker över landet med den regering som finns, med stöd av SD som piskar på från baksätet! Jag är jättebekymrad, måste jag säga.

Om vi inte gör någonting kommer välfärden att krympa när vi ska betala för kärnkraftverken. Vi ska betala för järnvägen och allt annat. Vilka får betala, tror ni? Äldre inom äldreomsorgen och sjuka! Det tror jag.

Vi måste hitta andra rimliga vägar framåt Vi har räknat på det här. Vi har väldigt bra ekonomer på vårt kansli. Det kommer inte att bli sorgligt. Vi ska inte hämta upp några pengar ur källaren, utan man kan göra väldigt bra saker genom att komma överens om att man har minus 1 procent över konjunkturcykeln. Nu var vi och Miljöpartiet ganska ensamma om det, men vi kommer tillbaka i frågan.

Varför har det blivit så här med det fria vårdvalet i Stockholm? Det var en total etableringsfrihet. Jag ska säga att det till och med är väldigt många moderater i regionen som backar och säger att så här kan vi inte ha det. Det har kostat orimligt mycket att ha helt fria vårdval, och det har också lett till en väldigt tråkig utveckling för vissa patienter.

Vet ledamoten vad? Den nya majoriteten, inklusive Vänsterpartiet, är jättepoppis! Vet ledamoten varför? Jo, för vi har också sänkt arbetstiderna, och det gynnar hälso- och sjukvården totalt sett!
(Applåder)

Anf. 45 JOHAN HULTBERG (M):

Herr talman! Nu har vi att debattera den del av statens budget som rör hälso- och sjukvården och social omsorg. I denna del gör den moderatledda regeringen viktiga satsningar för att korta vårdköerna, öka vårdkapaciteten, förbättra omsorgen och stärka socialtjänsten genom inte minst mer av tidiga och förebyggande insatser.

Innan jag dyker djupare in i utgiftsområde 9 vill jag dock zooma ut och sätta in utgiftsområdet i ett större sammanhang.

Tack vare en ansvarsfull ekonomisk politik har Sverige vunnit över inflationen. Det gör att vi nu kan investera för att bygga Sverige starkare och mer konkurrenskraftigt. Det gör att vi nu kan sänka skatten på såväl arbete och pension som sparande. Detta gör att kommunernas och regionernas ekonomi förstärks dramatiskt.

Ja, det ekonomiska läget är alltså utmanande. Sveriges problem är både många och stora, men, herr talman, det ljusnar vid horisonten.

Åtta år av rödgrön misskötsel gjorde Sverige både farligare och fattigare. När väljarna i valet 2022 gav den socialdemokratiska regeringen respass var inflationen över 10 procent, en liter diesel kostade 28 kronor och det dödliga skjutvapenvåldet hade tredubblats på tio år.

Nu har Sverige fått en alldeles nödvändig nystart. Genom Tidösamarbetet har Sverige fått en handlingskraftig regering som utifrån en omfattande reformagenda tar tag i de allvarliga problemen som Sverige har inte minst på det område som denna debatt fokuserar på.

Låt mig börja med hälso- och sjukvården. Bilden av den svenska vården är komplex. Svensk hälso- och sjukvård är välutbildad och engagerad personal, goda medicinska resultat och låg påverkbar dödlighet. Svensk hälso- och sjukvård är också långa vårdköer och en alldeles för svag ställning för den enskilda patienten.

Slutsatsen av detta torde vara självklar. Sverige behöver mer moderat politik, särskilt för att förbättra tillgängligheten.

Regeringen gör nu mycket för att kapa vårdköerna och öka vårdkapaciteten. Inte minst arbetar regeringen med att förbättra de grundläggande förutsättningarna för regionerna. Man gör det konkret bland annat genom att ta ett större ansvar för strategiska frågor såsom kompetensförsörjning och vårdens digitalisering men också genom att stötta regionerna ekonomiskt. Nästa år tillförs 2 miljarder i ett särskilt sektorsbidrag till hälso- och sjukvården. I budgeten tillförs också stora prestationsbaserade resurser, totalt hela 7 ½ miljard nästa år.

Herr talman! Det är viktigt att ställa krav på regionerna att prestera. Ska tillgängligheten förbättras och köerna kortas, ja, då måste regionerna ta sitt ansvar. Här ser vi hur det regionala ledarskapet spelar stor roll. Det gör skillnad om det är höger- eller vänstersidan i svensk politik som styr på såväl nationell som regional och kommunal nivå.

Mellan 2021 och 2024 har mellan åtta och nio av tio patienter i Region Halland fått vård inom vårdgarantins gränser. Det är en region som alltid har styrts av borgerliga partier. I Region Västerbotten, som alltid har styrts av S-ledda majoriteter, har bara tre till sex av tio patienter under samma tidsperiod fått vård i tid. Det regionala ledarskapet spelar roll.

Herr talman! Andra satsningar i budgeten inom hälso- och sjukvården som jag som moderat särskilt vill lyfta fram rör cancersjukvården, kvinnors hälsa och sjukdomar samt psykiatri och då särskilt barn- och ungdomspsykiatri.

Vi moderater har i många år drivit på i frågan att Sverige behöver en uppdaterad cancerstrategi, och nu händer det. Utredningen om en uppdaterad strategi har precis landat på sjukvårdsministrarnas bord. En uppdaterad strategi är ett viktigt redskap för att utveckla

cancervården. Vi kan och vi ska bli bättre på att förebygga cancer och på att tidigt ställa diagnos och sätta in behandling. Vi kan och vi ska också bli bättre på att ge rehabilitering och eftervård, och vi ska se till att övergången från barncancervården till vuxenvården inte blir lika brutal som i dag.

I budgeten för nästa år dubblas den årliga satsningen på cancervården och barncancervården. Totalt avsätts 1 miljard kronor årligen under kommande år för att stärka cancervården.

Regeringen satsar hela 1,6 miljarder årligen på att göra vården mer jämställd och för att förbättra kvinnors hälsa. Detta är otroligt viktigt, för trots att Sverige är ett av världens mest jämställda länder är inte den svenska sjukvården jämställd i dag. Exempelvis finns omotiverade skillnader mellan män och kvinnor både i vårdtillgång och i vårdkvalitet.

Innan jag strax växlar över till att prata om omsorgen och socialtjänsten vill jag lyfta fram de stora satsningar och några av de många åtgärder som regeringen nu vidtar för att minska den psykiska ohälsan. I budgeten görs en tredelad satsning som totalt uppgår till 1,3 miljarder kronor. För det första görs en satsning på första linjens vård vid psykisk ohälsa. För det andra stärks det suicidpreventiva arbetet. För det tredje görs en särskild satsning för att öka tillgängligheten till BUP. Snart kommer också en nationell strategi för psykisk hälsa.

Psykisk och fysisk hälsa hänger ihop. Därför är också regeringens satsningar för att öka barns och ungas fysiska aktivitet betydelsefulla. Genom fritidskortet kommer fler barn och unga att ha möjlighet att delta i idrott och annat föreningsliv. Rörelse och gemenskap förebygger ohälsa.

Att förebygga sociala problem är en viktig uppgift för socialtjänsten. Det är en uppgift och ett ansvar som nästa år kommer att bli ännu tydligare. Då kommer nämligen den nya socialtjänstlagen. I samband med den nya lagen gör regeringen en särskild kompetens- och bemanningssatsning som fram till 2028 uppgår till hela 8 miljarder kronor. Dessutom får kommunerna nya resurser för att växla upp socialtjänstens brottsförebyggande arbete. Fram till 2028 satsar regeringen 1,7 miljarder på detta.

Fru talman! Regeringen gör också flera riktade satsningar för att växla upp arbetet med förebyggande och tidiga insatser. Konkret handlar det bland annat om satsningar på familjerådgivning och på skolsociala team.

Förebyggande insatser räcker dock inte alltid. För att råda bot på platsbristen inom Statens institutionsstyrelse och för att stärka vårdkedjan och kvaliteten i vården fortsätter regeringen att förstärka resurserna till Sis. Ytterligare nära 700 miljoner tillförs nästa år samtidigt som regeringen under 2025 och 2026 subventionerar kommunernas placeringar inom den sociala barn- och ungdomsvården.

Innan jag går in för landning vill jag också nämna regeringens satsningar på stärkt kunskapsstyrning i äldreomsorgen, fast omsorgskontakt i särskilt boende

och ett förstärkt stöd till anhöriga. Jag är också glad över att det viktiga civilsamhället stärks i regeringens budget, bland annat genom ett ökat statsbidrag till funktionshindersorganisationerna. Apropå funktionshinder höjs assistansersättningen nästa år med 3 procent eller omkring 400 miljoner kronor.

Fru talman! Budgeten innehåller både mål och medel. I budgeten presenterar regeringen inriktningen för politiken och de mål som politiken ska utgå från och som ska vägleda statens arbete framåt. Jag är glad att budgeten för nästa år också innehåller ett uppdaterat mål för ANDTS-politiken, alltså politiken avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel om pengar. Det är något vi moderater har drivit länge.

Avslutningsvis och sammanfattningsvis konstaterar jag, fru talman, att den moderatledda regeringen och Tidöpartierna håller ordning i statens finanser, stärker hushållens ekonomi och därtill gör stora satsningar på hälso- och sjukvården och den sociala omsorgen. Vi fyra partier i Tidö-samarbetet tar gemensamt ansvar. Steg för steg får vi ordning på Sverige. Oppositionspartierna å andra sidan är djupt splittrade om praktiskt taget allt. Det är verkligen en rödgrön röra. För mig är det tydligt vilken sida i politiken som är kapabel att styra ett land.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag. (Applåder)

Anf. 46 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Tack, Johan Hultberg, för att du har beskrivit världsordningen så väl!

Jag har några tips på vägen från Vänsterpartiet som handlar om fritidskortet, som vi faktiskt stöder. Jag tycker dock att ni ska undersöka vad som händer med detta. Vi kan se att det är Försäkringskassan som fått ansvar för att dela ut kortet på något sätt, och det verkar vara lite kaos när det gäller det. Ett tips till partierna är alltså att kolla upp det så att inte fritidskortet blir en flopp, för det är ju kanske bra tänkt med fritidskort.

Ledamoten Hultberg nämner ett antal områden som vi absolut inte kan säga nej till. Cancervård är jättebra och likaså alla de här små flaggskeppen som seglar runt. Det nämns 1,4 miljarder och 1,3 miljarder, men om det inte finns någon grund att stå på blir det lite märkligt. Om man har diverse presskonferenser om de här satsningarna och samtidigt inte går in och förstärker tillräckligt med exempelvis statsbidrag blir det ju som att bygga ett hus utan grund. Förstår ledamoten vad jag menar, eller är jag för diffus så här sent på eftermiddagen?

Jag menar att det blir väldigt mycket fluff. Man kan ha väldigt många presskonferenser på löpande band, men det blir väldigt grunt. Det är ju nämligen så att det måste finnas personal ute i regionerna och på olika kliniker som kan jobba med de här frågorna på ett bra sätt. När vi märker att det inte är så blir det en krock mellan era vällovliga hugskott och verkligheten. När det gäller alla de riktade statsbidrag som väldigt många har använt sig av genom åren blir det väldigt mycket projekt och inte så mycket verkstad.

Anf. 47 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Grunden är att vi har en hälso- och sjukvårdslag och en kommunallag som beskriver vem som har ansvar för vad. Lagstiftningen är ganska klar när det gäller att det är regionerna som bär huvudansvaret för svensk hälso- och sjukvård. Regionerna har egen beskattningsrätt för att finansiera vården, och regionerna är ansvariga för att tillhandahålla svensk hälso- och sjukvård.

Vi från statlig, nationell och lagstiftande nivå har ansvar – tycker jag – för att skapa de bästa möjliga förutsättningarna för regionerna att ta sitt ansvar. Därför tycker jag att det är bra, rätt och riktigt att regeringen prioriterar ett antal viktiga strategiska frågor för svensk hälso- och sjukvård.

Den första och allra viktigaste är naturligtvis kompetensförsörjningen. Det är därför den moderatledda regeringen tar ett större ansvar just för detta med en nationell kompetensförsörjningsplan, som ledamoten Carlsson var inne på tidigare. Vi gör också särskilda satsningar för att komma till rätta med bristen på vissa nyckelgrupper inom vården och för att se till att vi kan utbilda morgondagens medarbetare.

Sedan måste regionerna ta ansvar för att vara attraktiva arbetsgivare och se till att man levererar en god vård.

Detta ansvar måste regionerna ta, medan staten kan ta viktiga initiativ för att minska de regionala skillnaderna och för att på olika sätt adressera de problem som vi trots allt i denna kammare är ganska överens om, till exempel att vi har för stora skillnader över landet och att vi har stora utmaningar. Då tycker jag att det är bra att vi till exempel använder redskap som den nationella cancerstrategin för att höja kvaliteten i hela landet, för att kraftsamla resurser inom vissa områden och så vidare.

Vi tar alltså ansvar, men i grunden är det regionerna som har ansvar.

Anf. 48 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! I den kris som ändå har varit inom sjukvården blir det svårare att så att säga härbärgera denna typ av riktning av de projekt, om jag får uttala mig så, som ni dirigerar ut. Finns det ingen grund att stå på blir det väldigt skakigt.

Det som jag hör från personalen är att det har varit en vårdkris. Det är så man uppfattar det. Det oerhört viktiga för patienterna är att det finns personal och kompetens på plats och att personalen inte har för mycket att göra och springer runt för mycket, som det är nu. Jag menar att staten ändå har ett grundansvar som ni inte tog under den stora kris som var och som ni inte har balanserat upp nu heller. Då blir det helt klart problem att härbärgera personal.

Jag tycker att er svaga punkt är att ni inte har gått in och tillräckligt backat upp regionerna under denna kris – det handlar förstas om statsbidragen – vilket hade behövts för att regionerna skulle kunna ta emot nya pengar och göra andra saker, exempelvis cancerstrategin, som är superviktiga.

För att kunna ta hand om riktade insatser behövs det en bra bas. Det har vi sett under åren. Jag skulle önska att man i stället jobbade mycket mer med statsbidrag och faktiskt inte gjorde denna typ av satsningar som är betydligt mindre och som blir projekt. Man ska jobba med dem i fyra år tillsammans med SKR. Man sluter en deal, och sedan ska man jobba med dessa frågor. Det är alltid svårt att utvärdera.

Jag hade velat se ganska mycket högre statsbidrag, om jag ska vara ärlig.

Anf. 49 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Vem vill inte se högre statsbidrag? Det vill naturligtvis alla – varenda kommunpolitiker, varenda regionpolitiker och varenda riksdagsledamot hade önskat att statsbidragen kunde vara flerfaldigt mycket större. Men det bygger på att man har en ekonomi som växer – att man har tillväxt, att man har en arbetslinje som gör att fler människor kommer i jobb och att man ställer krav på att människor ska göra sig anställbara och gå från bidrag till egenförsörjning.

Detta mödosamma arbete med att återupprätta arbetslinjen är påbörjat av den moderatledda regeringen. Vi stärker drivkrafterna för arbete, vi ser till att göra riktade utbildningsinsatser för att människor ska bli anställbara och vi ser till att ta ansvar för statens finanser så att vi faktiskt kan stötta regionerna i kristider. Har man inte ordning på statens finanser kan staten inte vara med och stötta regionerna när det är tufft. Nu har staten kunnat göra det, tack vare att vi inte har lyssnat på ledamoten Rågsjö, att vi inte har fört vänsterpartistisk ekonomisk politik och att vi inte har lånat till driften.

Inflationen var över 10 procent när vi tillträdde. Den är nu besegrad. Det gör att regionerna får 25 miljarder bara i minskade pensionskostnader under nästa år. Det ljusnar, som sagt, vid horisonten. Det är tuffa tider. Vi gör också fortsatta satsningar på att stötta regioner med ett riktat sektorsbidrag. Men sedan handlar det också om att regionpolitiker regionalt måste ta sitt ansvar för hur de använder dessa medel.

Jag tycker att det är iögonfallande att så fort de rödgröna kommer i maktställning ute i regionerna försämrar ekonomin och vårdköerna blir längre. Vi ser det i Dalarna. Vi ser det i Region Stockholm. Vi ser det i min egen hemregion Västra Götaland. Ledarskap spelar roll. Vi har ett ansvarsfullt ledarskap nationellt. Jag önskar att vi hade ett ansvarsfullt regionalt ledarskap i fler svenska regioner.
(Applåder)

Anf. 50 ULRIKA WESTERLUND (MP) replik:

Fru talman! Jag tänkte skjuta in mig på en ganska liten budgetpost som engagerar både Johan Hultberg och mig, och den handlar om hivpreventionen. Regeringen har valt att sänka anslagen till hivpreventionen. Hittills har kanske den mest uppmärksammade åtgärden varit att man valt att helt kapa anslaget till Un aids i biståndsbudgeten. Men regeringen har också dragit ned på den nationella hivpreventionen. Anslaget sänks

nästa år med 23 miljoner för att sedan trappas ned med ytterligare 6 miljoner till 2027. Med dessa sänkningar är anslaget nere på 2004 års nivå, vilket är en halvering i dagens penningvärde. Det är såklart många organisationer som jobbar med hivprevention som har protesterat, till exempel RFSU, RFSL, Hiv-Sverige, Noaks Ark och Posithiva Gruppen. De skriver i en debattartikel att hiv fortfarande finns, som vi alla vet, och att det påverkar många människors liv. Vissa grupper, de som ofta kallas nyckelpopulationer i det internationella arbetet mot hiv, till exempel män som har sex med män, migranter, transpersoner, personer som tar emot ersättning för sex och personer som använder droger intravenöst, löper en ökad risk att få hiv. I Sverige är det verkligen fallet.

Vissa av dessa grupper möter också ofta större hinder när det gäller att få tillgång till vård och information. Här är de ideella organisationernas kunskap, erfarenhet, nätverk och insatser helt avgörande. Att den svenska hivpreventionen riktad till vissa grupper, till exempel män som har sex med män, har fungerat så pass bra som den gör är i hög grad tack vare arbetet från civilsamhället. Och så var det från start. Från början var det nästan bara civilsamhället som gjorde insatser, innan staten kom upp på banan på 1980-talet och började hjälpa till. Många är fortfarande beroende av organisationernas stöd för att få information om säkrare sex och tillgång till gratis kondomer och hivtestning. När dessa ideella organisationer försvagas förloras en stor del av den kompetens och erfarenhet som är avgörande för att möta behoven.

Hur har tankarna gått här, undrar jag såklart. Varför skär man i detta anslag med denna lilla peng? Det är småsummor i statsbudgeten, men det är summor som är stora och viktiga för dem som berörs.

Anf. 51 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Jag är glad över att ledamoten Westerlund lyfter fram detta viktiga område. Vi har kommit långt i Sverige, bland de länder som har kommit allra längst i att bekämpa hiv. Det ska vi vara stolta över.

Jag är också glad över att min regering har påbörjat ett arbete med att se över smittskyddslagstiftningen och den informationsplikt som vi alltjämt har i lagstiftningen, trots att ledamoten Westerlund precis som jag väl vet att den som är välbehandlad för sin hiv inte smittas. Det är någonting som jag tror tål att sägas i denna debatt, eftersom jag är rätt säker på att det är många som följer och lyssnar på debatten som inte vet detta. Här har vi alltså en förlegad lagstiftning som regeringen nu ser över. Det tycker jag är bra och väldigt välkommet. Och det vet jag att även ledamoten Westerlund tycker.

Jag är också stolt och glad över att anslaget till hivprevention fördubblades tack vare att vi i den dåvarande oppositionen under den förra mandatperioden lyckades få igenom vår budget. Tack vare Moderaterna och övriga borgerliga partier har det alltså blivit mer pengar till detta arbete.

Men jag förstår att det nu finns en oro för att anslagen framåt minskar. Jag utgår från att regeringen kommer att ta till sig av de synpunkter som nu förs fram och att man kommer att se över hur nivåerna framåt ska vara, inte minst kopplat till den nya nationella hivstrategin, som innebär höjda ambitioner, inte minst i arbetet med att försöka bekämpa stigma. Naturligtvis måste vi se till att de ekonomiska resurser som krävs för detta arbete finns. Nu kan jag bara konstatera att det blir en något minskad budget för detta ändamål framåt. Sedan får vi se i nästa budget hur anslagen kommer att se ut.

Anf. 52 ULRIKA WESTERLUND (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar för svaret. Det låter hoppfullt. Jag hoppas att det kommer att ske någon liten justering.

Det är såklart också mycket positivt med den nya hivstrategin och översynen av smittskyddslagen. Det är vi många som har drivit på för under mycket lång tid.

Jag har fått uppgifter från några civilsamhällesorganisationer om att de kontaktade Jakob Forssmeds stab på Socialdepartementet när de såg denna sänkning. Då fick de information om att denna sänkning var medveten. Den skedde med anledning av att Sverige enligt vissa mätningar har nått det så kallade 95-95-95-målet, det vill säga att minst 95 procent av dem som lever med hiv känner till sin diagnos, att 95 procent av dem har antiviral behandling och att 95 procent av de behandlade har väl fungerande behandling med nedtryckta virusnivåer.

Det har lett till att färre får hiv överfört i Sverige i dag än tidigare och att Prep finns tillgängligt för riskgrupper, och alla dessa tre grejer var enligt uppgift med i bedömningen av om anslagen skulle sänkas. Det känns lite cyniskt och olyckligt; det är ju som att man belönas för sitt framgångsrika arbete, som har skett i ett samspel mellan myndigheter och civilsamhället sedan hiv kom till Sverige, med att förutsättningarna försämrats. De försämrats för att man har lyckats.

Enligt den här organisationen uppgavs också att man planerar att ge Folkhälsomyndigheten ett större mandat att bedriva hivprevention. Ett sådant arbete kommer dock även fortsättningsvis att vara beroende av ett starkt civilsamhälle som kan komplettera och stötta myndighetens arbete. Som jag nämnde tidigare: De som har möjlighet att nå de mest berörda är oftast de organisationer som arbetar för rättigheter och hälsa för dem. Här har vi varit extremt starka i Sverige, och vissa civilsamhällesorganisationer har varit starkare än andra.

Vi behöver också jobba gemensamt för att säkerställa att vi når alla aktuella grupper, och det tror jag inte är möjligt utan ett anslag till civilsamhället. Dessutom påverkar anslaget till hivpreventionen även STIpreventionen brett eftersom man ofta informerar om flera saker samtidigt. Det gäller inte minst RFSU, som är ute på skolor, festivaler och så vidare.

Min fråga gäller alltså återigen detta att man har lyckats med preventionen och att det är tråkigt att matan lite grann dras undan för de organisationer som har gjort det möjligt.

Anf. 53 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Det är ju alltid så i budgetarbetet att det finns fler goda ändamål att lägga pengarna på än det finns tillgängliga budgetmedel. Det är alltid tuffa och hårda prioriteringar. Jag förstår att ledamoten Westerlund – och även många andra, för den delen – ifrågasätter just den här prioriteringen. Jag kan dock konstatera att ramen för folkhälsopolitikens inriktning är densamma och att det handlar om en omfördelning inom den ramen.

Hur anslagen kommer att utveckla sig framåt kan jag inte uttala mig om än, utan vi kommer naturligtvis att lyssna på de olika civilorganisationer som är engagerade i arbetet. Som moderat är jag den första att understryka hur otroligt viktigt civilsamhällets roll är. Samhället är större och starkare än vad staten är samfällt, och det är viktigt att vi fortsatt stöder civilsamhällets insatser för att ta hivarbetet ännu längre. Det gäller inte minst bekämpningen av det stigma som tyvärr fortsatt är väldigt stort och utbrett och som gör att människor som lever med hiv i Sverige uppvisar en betydligt sämre livskvalitet än många andra.

För mig och för Moderaterna är alltså hivarbetet fortsatt en viktig fråga, och vi kommer att få återkomma till budgetfrågan. Jag tycker dock att den nya strategin och översynen av smittskyddslagen och informationsplikten är tydliga bevis på att det här fortsatt är mycket viktiga frågor för Moderaterna och regeringen.

(Applåder)

Anf. 54 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Johan Hultberg för anförandet och för de replikskiften som har ägt rum.

I ett tidigare replikskifte där ledamoten deltog uppfattade jag att han menade att regionerna har ett väldigt stort och långtgående ansvar för den verksamhet de bedriver. Den bilden delar jag fullt ut. Samtidigt lyfte ledamoten alldeles nyss fram att vi behöver minska de regionala skillnaderna, eftersom vi kan se att det i dag finns orimliga skillnader i vården i Sveriges olika regioner, och att det är en utmaning.

Utmaningen består till väldigt stor del i att man har olika förutsättningar i regionerna, inte minst beroende på hur mycket landsbygd och glesbygd man har. Vi kan se att det finns hälsoskillnader mellan å ena sidan renodlade landsbygds- och glesbygdsregioner och å andra sidan stadsregioner i form av både folkhälsa, överlevnad i behandlingsbara sjukdomar och tandstatus, vilket exempelvis har framkommit av den statliga tandvårdsutredningen.

Därför har Centerpartiet tillfört 1 miljard kronor mer än regeringen och fördelat pengarna med en annan

fördelningsnyckel, som gynnar mindre regioner med något mindre resurser. Vi har tidigare hört Kristdemokraterna säga att lösningen på allting är ett förstärkt. Det är inte så jag har uppfattat Moderaterna, fru talman, men jag skulle väldigt gärna vilja höra hur Moderaterna har tänkt komma till rätta med de ojämlikheter som i dag finns mellan Sveriges regioner.

Anf. 55 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Ja, det är ju verkligen tiotusenkronorsfrågan i svensk hälso- och sjukvårdsdebatt, och jag tror att vi alla ska vara ödmjuka nog att säga att ingen har svaret fullt ut.

Det är utmanande. Vi ser att vi har stora regionala skillnader. Jag tror inte att lösningen är så enkel som att alla skillnader skulle försvinna över en natt om man bara ändrade huvudmannaskap. Om vi zoomar in på enskilda regioner kan vi också se att det finns stora skillnader inom regioner – mellan olika mottagningar på olika sjukhus, mellan olika kommuner och rent av mellan olika stadsdelar. Det är alltså en fråga som är komplex.

En viktig förklaring till de regionala skillnaderna är dock kompetensförsörjning – att vissa regioner och vissa delar av vårt land har svårare än andra att attrahera och behålla välutbildad vårdpersonal. Därför tycker jag att det är viktigt att staten försöker ta ett större ansvar för kompetensförsörjningen, och som jag nämnde är bland annat den nationella kompetensförsörjningsplanen ett led i det, liksom de budgetsatsningar vi gör.

Det pågår också ett arbete som jag har förmånen att få delta i inom Vårdansvarskommittén, där jag ändå uppfattar att samtliga åtta partier i Sveriges riksdag ser att det nog finns en poäng i att staten tar ett större ansvar. Det behöver inte nödvändigtvis handla om att staten ska vara huvudman för allting, men staten behöver styra i större utsträckning inom vissa områden – och kanske vara tydligare och starkare inom vissa områden.

Samtidigt tror jag att det finns en poäng med att staten ibland tar ett kliv tillbaka. I mina samtal med regionpolitiker blir det ofta uppenbart att de upplever att de träffas av en hagelsvärm av styrsignaler från staten. Jag tror att vi ibland hade tjänat på att faktiskt tydliggöra statens styrning och jobba mer med kvalitetsuppföljning och att se till att patienterna får den vård som är lagstadgad i Sverige.

Anf. 56 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Jag tackar Johan Hultberg för resonemangen.

Jag tror att vi delar mycket av bilden av problematiken vad gäller jämlikheten. Det handlar naturligtvis både om tillgången till personal, alltså kompetensförsörjningen, och om regelverk och byråkrati som lägger hinder i vägen framför allt för lösningar ute på landsbygden, där det är svårt att hitta flexibilitet i den

nuvarande lagstiftningen. Det handlar naturligtvis också om finansieringen och fördelningen av resurser.

Av de här bitarna är det ju budgeten vi diskuterar i dag, och där är det klart att fördelningen av resurser är en av delarna. När det gäller de extra medel som vi i Centerpartiet som sagt tillför använder vi alltså en annan fördelningsnyckel. För att lyfta ett exempel i den här debatten skulle det innebära att Region Gotland gick från 13 miljoner till 63 miljoner i statliga anslag. Dessutom tillför vi 200 miljoner kronor till Region Gotland i en annan budgetpost, i form av ett ö-bidrag.

Just Region Gotland har varit uppe rätt mycket i diskussionen. Man har begärt möten med regeringen och med sjukvårdsministern. Det är ett tydligt exempel på en region som har väldigt specifika utmaningar kopplat till att man både är en ö och har en omfattande landsbygd. Jag skulle ändå gärna vilja höra ett resonemang om hur Moderaterna funderar kring den utmaning Region Gotland och de andra mer glesbefolkade regionerna har när det gäller att lösa sjukvårdens utmaningar.

Anf. 57 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! För mig och Moderaterna är det alldeles uppenbart att staten behöver ta ett större ansvar för svensk hälso- och sjukvård. Från den nationella nivån behöver vi kliva fram inom ett antal områden och ta ett större ansvar för att skapa bättre förutsättningar, inte minst för mindre regioner.

Jag vill särskilt lyfta fram arbetet med kompetensförsörjning och arbetet med den digitala infrastrukturen, som verkligen är grundläggande om vi ska kunna minska administrationen och se till att vi nyttjar hälsodata på ett sådant sätt att svensk hälso- och sjukvård kan bli bättre på att inte bara behandla sjukdom utan också förebygga framtida ohälsa och identifiera patienter på ett tidigt stadium – innan de har utvecklat typ 2-diabetes eller hjärt-kärlsjukdom. Detta är två områden där staten behöver ta ett större ansvar.

Staten har naturligtvis också ett viktigt ansvar för att utjämna de ekonomiska förutsättningarna mellan kommuner och regioner. Det har ju precis kommit ett förslag om ett förändrat utjämningssystem som har jobbats fram i bred politisk enighet. Vi får se hur detta förslag tas vidare.

Några enskilda lösningar för Region Gotland vet jag inte om jag kan leverera i den här debatten, fru talman. Jag tror dock att det är viktigt att staten tar ett större ansvar inom dessa centrala områden och även ger regionerna möjlighet att korta sina köer, till exempel genom de prestationsbaserade ersättningar vi levererar och genom att föra en ansvarsfull ekonomisk politik som gör att mindre pengar går åt till följd av att inflationen driver kostnader. Mer pengar kan därför investeras i hälso- och sjukvården.

Anf. 58 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Fru talman! Socialutskottet har ett ansvarsområde som sträcker sig över många områden: hälso- och sjukvård, funktionshinderspolitik, äldreomsorg, ANDT-

frågor och socialtjänst. I dag debatterar vi budgeten för kommande år inom detta område. Jag kan bara konstatera att utmaningarna är många och att det inte tas tillräckliga initiativ från den sittande regeringen för att komma till rätta med dessa.

Svensk hälso- och sjukvård håller på många sätt världsklass, inte minst vad gäller behandlingsresultat. Att drabbas av svår sjukdom i Sverige är fortfarande en fördel jämfört med att drabbas av samma sak i många andra länder. Det finns dock problem i den svenska vården, och till stor del handlar det om bristande jämlikhet. Inte minst på Sveriges landsbygder finns det bristande tillgång till både primärvård och specialistvård, och det påverkar utfallet. Som nämndes nyss kan man exempelvis se att ohälsotalen är högre på landsbygden än i mer tätbefolkade områden. Man kan också se att dödligheten när det gäller behandlingsbara sjukdomar är högre.

Arbetet för en god och nära vård behöver därför förstärkas, och extra resurser behöver läggas där de behövs som bäst. Av den anledningen lägger Centerpartiet drygt 1 miljard kronor mer än regeringen rakt in i vården. Vi gör det dock med en annan fördelningsnyckel, för att gynna de mindre regionerna.

De extra pengarna kommer att hjälpa regionerna att klara sina åtaganden när det gäller vårdgarantin. Tyvärr ser vi dock alltför långa köer och väntetider till många operationer. Vi ser också att köerna skiljer sig markant från region till region. På senare tid har det uppmärksammats att kön för bröstrekonstruktion efter cancer är upp till fyra år i Region Skåne men bara två tre månader i Västra Götaland. Trots detta är inte alla patienter i Skåne medvetna om möjligheten att vända sig till Sahlgrenska för en snabbare operation.

Därför vill Centerpartiet utveckla en nationell jämförelsetjänst med väntetider, tillgänglighet och kvalitet som patienten själv kan ta del av för att göra ett aktivt val. Som patient ska man redan från dag ett ha rätt att välja var man vill få sin operation utförd, oavsett om det är hos en region eller hos en privat vårdgivare.

Tidöpartierna idé om att rapportera in allting till en statlig vårdförmedling i Stockholm tror vi däremot inte alls på. Byråkratiska kolosser har aldrig varit Centerpartiets ledstjärna. Det har däremot människors makt över sitt eget liv och sin egen situation varit.

Fru talman! I år är det 30 år sedan lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, trädde i kraft. Detta har uppmärksammats av funktörörelsen i samband med en rad evenemang under det gångna året. Firandet har dock haft en lite bitter eftersmak eftersom utvecklingen under de senaste 10–15 åren har gått åt fel håll. Lagen har urholkats genom hårdare bedömningar och en allt tydligare juridifiering.

Antalet personer med personlig assistans har minskat med 8 ½ procent sedan 2015, och trots en ny lagstiftning om stärkt rätt till assistans från förra året har det bara skett en marginell ökning. Tvärtom har vi sett att barn har råkat riktigt illa ut på grund av den nya lagstiftningen, eftersom det schabloniserade föräldraavdrag som infördes ledde till att fler barn blev av med

sin assistans. I väntan på att lagstiftningen ses över har Centerpartiet därför lagt 100 miljoner kronor extra i budgeten på att helt nollställa föräldraschablonen.

Det är inte bara inom assistansen som utvecklingen går åt fel håll, utan det gäller även rätten till ledsagning. Antalet personer med rätt till ledsagning har minskat med 72 procent sedan 2010 eftersom dessa personer inte längre bedöms tillhöra personkrets 3 inom LSS. Det beror inte på att de har fått synen tillbaka utan på att en ny praxis har etablerats. Detta är en så allvarlig försämring att riksdagen har riktat ett tillkännagivande till regeringen om att snarast sätta igång en utredning om en ny lagstiftning.

Även uppräkningsen av assistansersättningen var en fråga där majoriteten i riksdagen kunde enas för att sätta press på regeringen att vidta åtgärder. Efter detta tillkännagivande är det glädjande att en modell för framtida uppräkningsen nu ska utredas. Centerpartiet har länge hävdat att det behöver ske en indexerad uppräkningsen som tar hänsyn till kostnadsutvecklingen i samhället.

Fru talman! Omsorgen om de äldre är ett annat område som jag vill lyfta fram i debatten. Centerpartiet menar att man även som äldre ska kunna leva ett aktivt liv och att man ska kunna åldras i trygg förvisning om att samhället finns där och tar sitt ansvar när man behöver stöd och hjälp.

Tillgången till sociala aktiviteter och gemenskap är något som vi lägger särskild vikt vid. Till skillnad från regeringen tror vi dock att civilsamhället har en väldigt viktig roll att fylla i det arbetet. Vi menar att pensionsorganisationer, studieförbund och kyrkor är viktiga aktörer för att skapa aktiviteter och bidra till gemenskap.

Därför är det med förundran vi har följt regeringspartierna slakt av anslagen till studieförbunden med totalt 500 miljoner kronor. I stället tillför de 100 miljoner årligen för att kommuner och regioner ska ta över ansvar från civilsamhället. Kontentan av förändringen blir sannolikt färre sammankomster och kulturaktiviteter för våra äldre.

Centerpartiet ser också att det finns ett mycket stort behov av fler bostäder för äldre. Av den anledningen tillför vi 850 miljoner kronor över tre års tid i stimulansbidrag för byggande av nya trygghetsbostäder. Genom att möjliggöra trygghetsboenden för Sveriges äldre bidrar man till en fungerande flyttkedja samt till minskad ensamhet och otrygghet. Vi vill därför se en äldreboendegaranti för rätt till trygghetsboende för den som är 85 år eller äldre.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag säga något om arbetet med ANDT-frågorna och arbetet för barn och unga.

Drickandet av alkohol bland ungdomar har aldrig legat på så här låga nivåer, men däremot fortsätter snusandet att öka. Att i det läget sänka skatten på snus, som regeringen gör, är en väldigt märklig åtgärd. Dessa pengar hade också gått att använda till någon ting betydligt bättre.

Det största problemet just nu är dock varken rökning eller snusning, utan det är lustgas. Dagligen kommer nya larmrapporter om hur lustgas saluförs och säljs direkt till ungdomar, dessutom smaksatt med exempelvis jordgubb. Möjligheten att stoppa lustgasen är redan beredd i en statlig utredning som lades på regeringens bord i mars månad, och nu väntar vi på att ett lagförslag ska komma.

I andra frågor har regeringen visat att det går att gå fram med snabbspår vad gäller lagstiftning, men i frågan om lustgas har man inte gjort det. Vi från Centerpartiet är beredda att medverka till ett snabbspår.

Vi har under de senaste åren också kunnat se allt fler barn och ungdomar hamna i klorna på kriminella gäng. Vi ser därför stora behov av att stärka även det förebyggande arbetet. Det tror vi görs bäst genom väl fungerande förskolor och skolor, en mycket närvarande socialtjänst och ett starkt civilsamhälle men naturligtvis också med fler poliser.

Vi ser stora behov av akuta förstärkningar inom socialtjänsten och tillför därför 350 miljoner kronor här och nu för att kunna öka insatserna för barn och unga.

Fru talman! Utmaningar saknas som sagt inte inom socialtjänstens område. Men inom alltför många delar gör regeringen i dag för lite för sakta. Det behövs en ambitionshöjning inom vården, inom funktionspolitiken, inom äldreomsorgen och inom socialtjänsten. Den ambitionshöjningen vill vi från Centerpartiet medverka till.

Allra sist vill jag säga att jag står bakom Centerpartiets budgetförslag i sin helhet och det särskilda yttrande som finns i betänkandet.

Anf. 59 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Fru talman! Äldre ska behandlas med respekt, och Sveriges äldre förtjänar en värdig omsorg. Det är en viktig fråga för Kristdemokraterna, och därför är vi pådrivande för flera av de reformer och satsningar som regeringen gör på området.

Vi har en satsning på att stärka kunskapsstyrningen som syftar till bättre kvalitet för de äldre i omsorgen. Vi planerar också för fast omsorgskontakt på särskilda boenden och inte minst stärkt stöd till anhöriga. Så många familjemedlemmar drar ett oerhört stort lass och förtjänar samhällets uppskattning för det de gör för sina äldre.

Vi gör också en satsning som saknas i Centerpartiets budgetalternativ, och det är satsningen på att motverka ensamhet bland äldre. Varför är det de ensamma äldre som får stryka på foten i Centerpartiets budget?

Anf. 60 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Christian Carlsson för den frågan, för den svarar jag väldigt gärna på.

Det är inte så att Centerpartiet satsar mindre på att motverka äldres ensamhet. Centerpartiet satsar mer än regeringen på de frågorna, men vi gör det på ett annat vis.

Jag vet att Kristdemokraterna vill förstatliga hela sjukvården och har en enorm tilltro till staten och vad den kan åstadkomma. I Centerpartiet har vi en oerhört stark tilltro till civilsamhället och vad det kan åstadkomma.

Regeringen tillför 100 miljoner kronor i sin budget för att ge bidrag till kommuner och regioner att genomföra insatser för att motverka ensamhet hos äldre. Centerpartiet tillför de 500 miljoner som regeringen har plockat bort från studieförbunden för att kunna genomföra insatser riktade inte minst till äldre och på det viset skapa gemenskap och motverka ensamhet.

Förutom just de delar som är riktade till civilsamhället som ett stöd till att göra insatser och fortsätta med de insatser det redan gör eftersom vi har den tilltron lägger vi också pengar på att stimulera byggandet av trygghetsboenden. Vi lägger på tre år 850 miljoner kronor på stimulansåtgärder för att få till fler trygghetsboenden, och trygghetsboenden har ju förmågan att samla de boende i en gemenskap. Det är krav på att det finns gemensamhetsutrymmen, och det är krav på att det finns personal del av tiden som trygghetsboendet är öppet. Det skapar möjlighet till interaktion, gemenskap, samvaro och aktiviteter mellan de boende.

Sanningen, ledamoten Christian Carlsson, är alltså att Centerpartiet lägger mer på att motverka äldres ensamhet än regeringen gör.

Anf. 61 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Fru talman! Det är småpengar i sammanhanget, men de pengar som vi avsatt för kommunerna men också civilsamhället för att kunna motverka äldres ensamhet har haft stor effekt. De har stor effekt för de enskilda äldre, och de har fått effekten att fler vill vara med och bidra.

Det är naturligtvis inte så att alla de bidrag som Centerpartiet ger till folkbildningen kommer att gå till att motverka äldres ensamhet. Jag tycker att när det handlar om så små belopp som det gör här kan väl Centerpartiet låta både stödet till kommunerna och stödet till civilsamhället finnas kvar för att motverka äldres ensamhet.

Det är jättebra att Centerpartiet driver på för en äldreboendegaranti så att äldre ska kunna flytta in på boende den dag de behöver det. Men man ska ju inte behöva flytta till boende för att man känner sig ensam. Vi måste också ha andra åtgärder för att söka upp de ofrivilligt ensamma äldre.

Särskilt angeläget känns det naturligtvis i dessa tider, i advent. Vi går mot jul. Vi vet att när högtiderna kommer, när vi samlas för att fira våra gemensamma högtider, känns ensamheten ofta som allra störst. Mitt budskap i fortsättningen är därför detta: Tänk om när det gäller de ensamma äldre! Spara inte in på dem!

Med det vill jag passa på att önska ledamoten, kammarkansliet och mina kollegor i utskottet en god jul. (Applåder)

Anf. 62 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)
replik:

Fru talman! Tack, Christian Carlsson, för inlägget!

Jag uppfattar det lite grann som en inbjudan till budgetförhandling. Där är jag och Centerpartiet definitivt beredda att sträcka ut handen. Om Kristdemokraterna är beredda att backa och medverka till att vi återför de 500 tappade miljonerna till studieförbunden ska vi nog kunna medverka till att tillföra ytterligare lite pengar till kommuner och regioner för att på det viset stärka verksamheter som riktar sig till äldre. Men jag är inte säker på att ledamoten faktiskt är beredd att gå den vägen. Kanske har han inte heller mandat att budgetförhandla i talarstolen i kammaren i Sveriges riksdag.

Däremot kan jag konstatera att nettot av våra olika satsningar är till Centerpartiets fördel. Det vill säga att vi lägger mer pengar. Den halva miljon som vi lägger på studieförbunden är inte riktade inkom till äldre, men vi har kunnat se att de som har drabbats hårdast av neddragningarna inom studieförbundsverksamheten är äldre, funktionsnedsatta och boende på landsbygden. Där kommer de här pengarna till sin rätt och kan bidra väldigt mycket, inte minst till att motverka äldres ensamhet.

Sedan är det så att vi har en boendeproblematik i dag, och genom att man möjliggör rätten till trygghetsboende kommer fler att kunna flytta in i en sådan gemenskap. Det löser inte alla problem, men det är en viktig del i den lösningen. Vi behöver både aktiviteter och bra boende för våra äldre.

Jag vill avslutningsvis tacka för julhälsningen och tillönska även ordföranden i socialutskottet en god jul.

Anf. 63 LINA NORDQUIST (L):

Fru talman! Det är en väldigt stor lättnad att det inte längre blir allt fler människor som står i vårdkö. Men vi måste ändå konstatera att det fortfarande är alldeles för många. Människor i Sverige väntar fortfarande för länge på vård, och sedan alltid är vården också ojämlig för olika grupper i samhället och även i olika delar av landet. Det är naturligtvis framför allt regionernas ansvar. De sköter vårt lands sjukvård. Men staten måste ta större ansvar än tidigare när det gäller strategier och ramar och att se långt framåt.

Vi måste stötta regionernas arbete med att ge vård i tid, oavsett postadress och vem patienten är, om man är barn när man drabbas av en sjukdom och sedan blir vuxen eller om man drabbas av en sjukdom och behöver vård av olika instanser. Man ska inte tappas bort i vården.

Den säkerhetspolitiska utvecklingen omkring Sverige och Sveriges medlemskap i Nato ställer i sig större krav på att staten tar strategiskt ansvar för vårdens beredskap och vårdkapaciteten i kris och krig. Men självklart kommer möjligheterna att klara svåra tider att öka betydligt om vi blir bättre på att klara vardagen. Det har vi inte gjort hittills.

Statens huvuduppgift är att skapa strategi och struktur, men staten behöver också ge pengar till de

reformer man genomför. Ärligt talat tror jag inte att människor bryr sig ett skvatt om vem som bestämmer och vem som betalar. Vi vill bara att det ska fungera när livet går sönder. Det är väldigt glädjande att staten nästa år bidrar med 7 ½ miljarder till att få igenom viktiga reformer och steg på väg mot en bättre vård, oavsett om det är vardag eller kris.

Staten stöttar också med ytterligare 6 miljarder för att människor ska få effektiva läkemedel, oavsett vad man drabbas av. Det kan vara en vanlig eller ovanlig sjukdom. Sverige ska vara ett föregångsland när det gäller god vård och god läkemedelsbehandling, inklusive precisionsmedicin. Precisionsmedicinen kommer att revolutionera vården och framför allt människors liv; det är jag övertygad om.

Vad gäller hälso- och sjukvård är det väldigt skönt att den första etappen av en tandvårdsreform nu äntligen påbörjas, först för människor som är 67 år eller äldre, den 1 januari nästa år.

Fru talman! Listan blir lång även utanför sjukvården när det gäller förändringar som behövs. På funktionshinderområdet, till exempel, krävs en större delaktighet både via stöd till Myndigheten för delaktighet och via stöd till funktionshinderorganisationer. Det kan till exempel handla om tolktjänster och servicehundar. På det läggs miljardsummor, och det behövs. Men den största summan går till den helt avgörande personliga assistansen, där schablonbeloppet ökar med 3 procent till totalt 27 miljarder. Tack, statsrådet, för kampen för detta! Det spelar stor roll.

Jag skulle kunna stå här mycket länge och redogöra för hur det ser ut, men ni vet ju lika väl som jag att äldre människor behöver undersköterskor med tillräcklig kunskap och att barn behöver gott stöd och rik fritid. Statsrådet kommer säkert senare i debatten att redogöra för de miljarder som går till de allra mest utsatta barnen – de barn som inte får bli vårt lands mest trasiga människor när de blir vuxna. De ska också ha möjligheter och en framtid. Det är helt avgörande.

Jag yrkar bifall till regeringens och utskottets förslag på de här områdena. Det är betydelsefulla förändringar, fru talman, som i sin tur är delar av stora reformer för varje människas trygghet, framtid och möjligheter. De kommer att göra skillnad för hur människor har det i vårt land.

(Applåder)

(forts.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.53 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 18.00.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 18.00.

§ 3 (forts.) Hälsovård, sjukvård och social omsorg
(forts. SoU1)

Anf. 64 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)
replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Lina Nordquist, för anförandet!

Ledamoten nämnde LSS och den personliga assistansen. Det brukar höra till när Liberalerna håller anföranden inom socialutskottets område.

Den 1 januari 2023 trädde en ny lag om stärkt rätt till assistans i kraft. Själva idén med lagstiftningen var just att man skulle stärka rätten och få en större likvärdighet över landet.

Tämligen snabbt efter det att lagen hade trätt i kraft började det dock komma reaktioner från funktionsrättsrörelsen om att det inte blev som det var tänkt från lagstiftarens sida. Framför allt handlade det om hur barn bedömdes enligt den nya lagstiftningen och om hur det som kom att benämnas som ett dubbelt föräldraavdrag tillämpades i praktiken.

Man drog bort för många timmar från barns rätt till assistans, vilket gjorde att en del fick väldigt få timmar efter bedömning medan andra blev helt utan assistans. Detta slogs fast i en rapport från Försäkringskassan i oktober 2023, vilket föranledde att jag lade fram ett utskottsinitiativ i socialutskottet om att nolla den schablon i förordningen som styr detta och börja utreda en ny lagstiftning.

Efter att man avslog utskottsinitiativet har Tidöpartierna nu i budgeten valt att gå oss halvvägs till mötes genom att halvera föräldraschablonen i förordningen. Liberalerna brukar annars stå upp för LSS och den personliga assistansen hela vägen. Därför är min fråga: Varför blev det bara en halvering av föräldraavdraget och inte ett helt avdrag?

Anf. 65 LINA NORDQUIST (L) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågan! En av en stats allra viktigaste uppgifter tycker jag är att finnas där när något händer oss i livet som gör att livet i stort sett går sönder eller kanske helt går sönder för en tid eller om vi föds och det visar sig att vi kommer att behöva mer än andra för att leva ett riktigt bra liv med möjligheter.

Då måste det finnas möjligheter till meningsfull sysselsättning, och det måste finnas möjligheter att gå i skolan och lära sig saker och ha vänner, ett rikt liv, fritid och annat.

Jag är otroligt stolt över att Liberalerna en gång i tiden införde den personliga assistansen och såg till att personer har möjlighet att leva sina liv och själva styra sin framtid och sin vardag. Det fattades sin bit av historieskrivningen där i början. Gradvis har denna otroligt viktiga reform, genom domar och olika typer av juridiska processer och krumelurer, utarmats, och det har blivit svårare och svårare för människor att få dessa rättigheter.

Precis som ledamoten sa infördes något 2023 som skulle vara en förbättring men som visade sig inte

fungera fullt ut och för en del personer innebar en försämring. Det var ju inte syftet. Det här måste åtgärdas, och därför är jag väldigt glad över att vi i regeringen har kommit överens om att vi från den 1 januari – om ett par veckor – ska halvera föräldraavdraget. Detta är jätteviktigt för att fler barn ska få personlig assistans.

Anf. 66 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)
replik:

Herr talman! Jag tackar Lina Nordquist för utläggningen om hur viktigt det är med den personliga assistansen och med LSS över huvud taget. Som jag nämnde i mitt anförande tidigare har rätten från 1994 tyvärr urholkats under de senaste 10–15 åren.

Min fråga fick jag inget riktigt svar på. Det som jag lyfte upp var ju lagstiftningen om stärkt rätt till assistans, och jag nämnde att regeringen halverar föräldraschablonen. Vi i Centerpartiet lägger ytterligare 100 miljoner kronor i vår budget för att helt strypa schablonen tills vi har en ny lagstiftning på plats.

Jag har två frågor. Den ena är: När har vi en ny lagstiftning på plats? Detta vet jag inte om ledamoten kan svara på, men vi har ett statsråd här som om en liten stund ska hålla ett anförande.

Den andra frågan, som har med budgeten att göra, utgår jag från att Liberalerna och ledamoten är väl insatta i. Regeringen har avsatt 100 miljoner kronor för att halvera föräldraschablonen från och med den 1 januari, men schablonen hade behövt nollställas för att man verkligen ska komma till rätta med det problem som uppstod genom den förändrade lagstiftningen, i väntan på att ny lagstiftning kan komma på plats eller den befintliga lagstiftningen justeras.

Min fråga återstår: Varför gick Liberalerna bara halvvägs och inte hela vägen denna gång för att nollställa föräldraschablonen?

Anf. 67 LINA NORDQUIST (L) replik:

Herr talman! Det är ett tragiskt faktum att Liberalerna inte har ensam majoritet i vare sig riksdagen eller regeringen, även om det såklart är en tidsfråga innan vi får det. Då kan jag lova att LSS och alla människors möjlighet till god skolgång, god arbetsmarknad och ett bra liv med möjligheter hela livet kommer att vara och fortsätta att vara en prioritering för oss.

Med detta sagt vänder jag mig mot tanken att det för vissa människor bara existerar en sak i taget. Jag skulle vilja säga att det inte bara existerar en prioritering i detta land. Vi behöver göra mycket mer för dessa barn i skolan, och det gör vi. Vi behöver göra mycket mer för barnens fritid, och det gör vi. Vi behöver göra mycket mer för att dessa personer ska ha meningsfulla liv och en sysselsättning både som barn och som vuxna. Och precis som ledamoten själv sa pågår nu arbete med ny lagstiftning på detta område.

Sedan är det intressant att Centerpartiet i oppositionsroll alltid har jättemycket pengar men att det väldigt sällan har funnits några tendenser från Centerpartiet i regeringsställning att driva på i dessa frågor. Men jag ser fram emot när Centerpartiet kommer tillbaka

till den borgerliga sidan och att vi då tillsammans kan driva dessa frågor, med detta nyväckta intresse som jag är väldigt tacksam för.

Anf. 68 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Herr talman! Miljöpartiets budgetmotion visar vägen till ett annat samhälle. Vi vill genomföra den gröna omställning som krävs för att klara klimatmålen och bevara naturens mångfald men också skapa ett bättre liv för människor.

I stället för att sänka skatten för dem som har mest och tjänar mest vill vi satsa på vår gemensamma välfärd, som ger trygghet och stabilitet för människor och mer resurser till familjerna, socialtjänsten, skolan och förskolan för att barnen ska få en tryggare start, vilket i sig är den bästa satsningen för att på sikt få bort våldet.

Vi vill ha ett samhälle där de som arbetar i vården orkar jobba kvar och där alla kan lita på att de får vård när de behöver det. Vi vill ha ett samhälle där unga känner att de är med och bidrar och där hopp och framtidstro skapas.

Herr talman! Miljöpartiet indexerar de generella statsbidragen till kommuner och regioner, vilket innebär ett ökat tillskott med 4,5 miljarder. Det är en grundförutsättning, anser vi, för att inte behöva göra ytterligare åtstramningar. Verksamheten i både hälso- och sjukvård ska vara en rimlig arbetsmiljö för dem som jobbar där. Vi anser därför också att förstärkt sektorsbidrag på 4 miljarder behövs, till skillnad från regeringens 2 miljarder. Den typen av satsning anser vi är bättre än prestationsbaserade medel kopplade till köer och vårdplatser, eftersom vi tror att det riskerar att leda till ännu mer stress hos personalen.

Utöver förstärkt sektorsbidrag och uppskrivning av de generella statsbidragen vill vi även göra en specifik satsning på ett förebyggande lyft med primärvård som nav. Här finns en bred överenskommelse och enighet om att reformen bör bli verklighet.

För att minska trycket på inläggningar på sjukhus och i specialistvård krävs dock att det finns möjlighet till ett strukturerat och långsiktigt arbete, och det kräver resurser under en längre övergångsperiod för att utveckla nya arbetssätt. Därför avsätter vi 3 miljarder nästa år för att kunna göra förstärkta analyser och ta tydligare steg i önskad riktning. Hur detta görs bäst anser vi att varje region själv kan avgöra.

Herr talman! Nu kommer en liten tjugitig punkt från Miljöpartiet som handlar om återhämtningsbonusen. Vi vill att personal som jobbar i verksamheterna i hälso- och sjukvård och i äldreomsorg ska få en lättnad för sina hårda arbetsvillkor och den utsatta arbetsmiljön. Vi drev igenom den så kallade återhämtningsbonusen som inrättades 2021. Arbetsgrupper inom vården och äldreomsorgen har kunnat söka medel för att pröva att utveckla nya arbetssätt för förbättrad arbetsmiljö, och det inkluderar även arbetstidsmodeller. Syftet har förstås varit att ta vara på personalgruppernas egna utvecklingsidéer och för att ge dem möjlighet att pröva dem. Det har inneburit viktiga

förändringsprocesser över hela landet och medverkat till att förebygga ohälsa. Därför tycker vi att det är olyckligt att regeringen har avbrutit utvecklingen genom att avskaffa återhämtningsbonusen. Vi vill återinrätta den.

Herr talman! Höga krav ställs på socialtjänsten att jobba uppsökande, förebyggande och med hög kvalitet i det sociala arbetet. Behoven är stora och arbetsvillkoren inte tillräckligt bra. En ny socialtjänstlag är mycket efterlängtd och ska inrättas. Då kommer det att ställas ännu större krav på förebyggande insatser och att det arbete som sker ska vara evidensbaserat och i enlighet med forskning. För att det ska bli en realitet och en nystart krävs förstärkningar av sektorn. Vi avsätter 1 miljard utöver det som regeringen har aviserat som tillskott i socialtjänsten för nästa år och utöver det även 1 miljard till brottsförebyggande insatser som innefattar dels socialtjänst, dels polis och andra aktörer.

Herr talman! För personer som är beroende av personlig assistans är nivån på schablonen avgörande. Det handlar om vilka arbetsvillkor som kan erbjudas för personliga assistenter, och det handlar också om möjligheten att anställa personliga assistenter för dem som är i behov av assistans.

Regeringen aviserar en uppskrivning med 3 procent, vilket är bättre än tidigare och mycket glädjande men inte tillräckligt, som alla vet. Vi anser i stället att nivån bör skrivas upp med 6 procent under nästa år. Vi ser också fram emot att följa arbetet med indexeringen av schablonersättningen.

Herr talman! I förra veckan kom en rekommendation från Folkhälsomyndigheten som många har väntat på. Nu rekommenderas alla upp till 26 års ålder att ta vaccin mot HPV. Här kommer vi alla att ha ett digert informationsarbete framför oss när kunskapen om att HPV-virus inte bara orsakar livmoderhalscancer utan också andra cancerformer måste öka och spridas. Just nu pågår en forskningsstudie där kvinnor födda 1994–1999 erbjuds att ta vaccinet gratis för att nå målet om flockimmunitet redan 2027. Det är mycket glädjande att det målet nu eventuellt kan uppnås, och projektet förlängdes nyligen till sommaren för att ge möjlighet att uppnå målet.

Nu är det också viktigt att vi alla informerar om att HPV-vaccin är något som alla unga ska ta. Vissa riskgrupper har en högre risk att få vissa cancerformer, och därför rekommenderas att särskilt försöka nå dessa; män som har sex med män, transpersoner och personer som lever med hiv. Men det stora breda viktiga budskapet är att alla upp till 26 nu ska rekommenderas att ta detta vaccin. Miljöpartiet anser att det finns starka skäl för staten att bidra till kostnaden för att nå målgruppen med informationsinsatser och kostnader för vaccinet. Därför har vi avsatt den summa som Folkhälsomyndigheten ansåg skulle krävas i vår budget.

Vi gör också en satsning på TBE-vaccinationer så att dessa ska kunna ges utan kostnad till barn som löper stor risk att få TBE, och även vuxna som befinner sig i de särskilt drabbade områdena ska få tillgång till vaccin till en lägre kostnad än i dag.

Herr talman! Jag står såklart bakom hela Miljöpartiets budget och det särskilda yttrandet som finns i betänkandet. Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 2.

I detta anförande instämde Katarina Luhr (MP).

Anf. 69 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Herr talman! Regeringspartierna gick till val på att göra Sverige tryggare och säkrare, på att knäcka kriminaliteten och på att stoppa rekryteringen av barn och unga till kriminella nätverk. Det här är ett mycket fokuserat arbete som regeringen nu bedriver.

När vi tillträdde 2022 hade Socialdemokraterna lämnat efter sig ett land med skenande inflation. De hade också lämnat efter sig ett samhälle där kriminaliteten tilläts breda ut sig, där ökande välfärds-kriminalitet ledde skattepengar rakt i händerna på kriminella organisationer, där barn så unga som åtta till tio år drogs in i kriminella gäng och barn på tretton fjorton år dödade andra barn.

Sverige var helt enkelt på väg åt fel håll. Den här regeringen arbetar nu intensivt varje dag för att styra in Sverige på en ny, tryggare och säkrare väg.

Den förra budgeten hade inflationen som fiende. Alla här inne vet att med en mycket hög inflation är det snart slut på möjligheterna att investera i en framtida välfärd och alla de nödvändiga reformer som regeringen nu kan lägga sitt fokus på. Vi har besegrat inflationen, och det gör att det nu finns ett helt annat reformutrymme i budgeten. Det gör också att vi har ett helt annat utrymme att ta oss an den samhällshotande kriminaliteten och att arbeta med det som är mitt starkaste fokus, nämligen att vända och stoppa rekryteringen av barn och unga.

På det sociala området ställer vi nu om politiken för att få ett samhälle med tidiga och förebyggande insatser som hjälper människor, vuxna som barn, att hamna på rätt spår i livet. Vi vill få tillbaka ett samhälle som ställer krav men som samtidigt finns där när det behövs.

Ska vi stoppa rekryteringen måste vi jobba på samtliga områden och på samtliga nivåer. Vår politik innebär därför ett allmänpreventivt förebyggande arbete med en skola som fungerar, en vård som hjälper dem med behov, inte minst vid psykisk ohälsa, och en arbetslinje som får människor i egenförsörjning.

Men det behövs också en mer riktad prevention mot människor i riskbeteende eller som utvecklar ett riskbeteende. Vi inför därför tidiga och tydliga insatser genom en ny socialtjänstlag med ett brottsförebyggande ansvar för socialtjänsten, föräldraskapsstöd och satsningar på ökat samarbete mellan skola och socialtjänst. Vi behöver dessutom ta i med riktigt tuffa tag mot dem som redan är kriminella, både för att vi behöver få bort dem från gatorna och för att visa brottsoffer och andra att vi som samhälle inte accepterar kriminella beteenden och att vi står på brottsoffrens sida.

Att ställa krav och markera hårt är att bry sig. Alla delarna utgör tillsammans en helhet som vi är

övertygade om kommer att vända den negativa utveckling som den förra regeringen lämnade efter sig. Viktigt i detta är att vi inledningsvis ställer om till en förebyggande, närvarande och uppsökande socialtjänst.

Målsättningen är att lagen ska kunna träda i kraft den 1 juli 2025, och vi arbetar nu för att den ska implementeras över hela landet, i samtliga 290 kommuner. Vi gjorde därför något så ovanligt som att säkerställa att det fanns resurser för en tjänst i varenda kommun, för att varje kommun behöver göra sin resa med att analysera var man befinner sig och göra sin implementering för att kunna börja arbeta enligt den nya lagen den 1 juli 2025.

Vi har också säkerställt att en rad saker som inte fanns i den ursprungliga utredningen nu ingår i den nya socialtjänstlagen. Det handlar om något som har mottagits med mycket stor glädje och ett "äntligen!": att vi nu har sökbara orosanmälningar, vilket gör att barn som tidigare har riskerat att falla mellan stolarna inte gör det genom att det också finns en digital akt där man kan se alla de orosanmälningar som gjorts för ett specifikt barn.

Trots att den ursprungliga utredningen sa att detta inte fick kosta några pengar och därmed inte vara ambitionshöjande har den här regeringen mycket högre ambitioner med den nya socialtjänstlagen. Vi lägger därför under de kommande åren nästan 10 miljarder på att implementera och på att stötta den omställning detta innebär.

Detta hänger intimt ihop med flera andra lagstiftningar – det handlar om sekretessen och möjligheten att föra över rätt information mellan till exempel socialtjänst, skola och polis, vilket är en viktig del av en helhet för att få den effekt vi eftersträvar. I dag är det inte möjligt för socialtjänsten, polisen och skolan att sitta runt ett och samma bord och dela den information som är nödvändig. Man kan komma långt med samtycke, men man kan inte komma hela vägen.

Ännu tydligare blir detta när vi ser att nästan varannan vårdnadshavare i Sverige väljer att tacka nej till insatser enligt socialtjänstlagen. Som ni vet är insatser enligt socialtjänstlagen helt frivilliga, så man kan tacka nej. Det som riskerar att hända om saker och ting eskalerar är att samhället måste ta till den mest ingripande delen av svensk lagstiftning och fatta beslut enligt LVU, alltså om ett omhändertagande. Detta vill vi undvika till varje pris.

Vi vet att vi måste jobba med ett antal preventionsfaktorer; forskningen är tydlig.

Det handlar om att stärka familjerna. Det är därför vi lägger stora resurser på bland annat föräldraskapsstöd och nu lägger ytterligare resurser på att säkerställa att detta verkligen når de familjer och de föräldrar som behöver det.

Den andra preventionsfaktorn är en välfungerande skola. Att inte minst barn i utsatta situationer går ut skolan med godkända betyg och en avklarad utbildning är en av de viktigaste preventionsfaktorer vi kan förse dem med.

Den tredje delen är naturligtvis att ha en välfungerande fritid, och det är därför regeringen arbetar med fritidskortet.

De allra flesta föräldrar gör naturligtvis allt de kan för att stötta sina barn. Men för dem som inte har alla förutsättningar är det viktigt att vi har utvecklade föräldraskapsstöd, och därför är detta alltså en oerhört viktig del av det preventiva arbetet.

Men mellan socialtjänstlagen och LVU finns ett tomrum, och därför har också ett förslag till ny lag presenterats. Den kommer vi att diskutera här i kammaren under det kommande året; den är ute på remiss just nu. Den benämns LIV av utredaren, och utredningen är känd som mellantvångsutredningen. Det handlar om att så många som varannan vårdnadshavare tackar nej till insatser, vilket gör att några av de absolut mest utsatta barnen riskerar att inte få det stöd de behöver.

Vi ger omfattande stöd för olika preventiva insatser. Skolsociala team har blivit en sådan framgång att regeringen nu får lägga 50 miljoner extra, för allt fler kommuner efterfrågar att kunna införa detta. Som gammal lärare kan jag säga att jag tror att det hade varit oerhört värdefullt att ha denna funktion på plats sedan länge – att socialtjänsten kan arbeta sida vid sida med lärarna i skolan.

Vi arbetar också för att säkerställa att vi får förstärkta familjerätter och en våldsförebyggande familjerådgivning på plats och har också resurssatt detta i vår budget. Förstärkta statsbidrag till barnrättsorganisationerna är också en del av detta.

Jag vill också kort nämna de oberoende barnombuden, som är en del av Utredningen om barn och unga i samhällets vård, med utredaren Carina Ohlsson. Det handlar om att barn i väldigt utsatta situationer ska kunna få ett stöd som ligger utanför socialtjänsten, för att utsatta barns röst ska kunna tas till vara och för att de på olika sätt ska kunna företrädas och stödjas i utsatta situationer.

Jag vill också nämna att vi gör en stor satsning på barn- och ungdomspsykiatri. Det är oroande för oss alla att barns och ungas psykiska ohälsa fortsätter att öka. Jag vill särskilt lyfta det faktum att det för första gången finns en riktad satsning på första linjens psykiatri. Det är naturligtvis inte på bup, som erbjuder specialistpsykiatri, de flesta av våra barn ska stå i kö, men det är där man hamnar när man inte får stöd i tid. Därför tror jag oerhört mycket på första linjens psykiatri.

Vi ser också en höjning av ambitionen när det gäller funktionsfrågorna. Ett nationellt kunskapscentrum för intellektuell funktionsnedsättning är efterfrågat och väldigt välbehövligt. Det halverade föräldraavdraget är naturligtvis ett viktigt steg på vägen när det gäller att hitta en nivå som gör att fler barn kan få assistans. Det handlar om en nationell funktion för samordning av tolktjänster och, som har nämnts här, en höjning av timschablonen med 3 procent när det gäller assistansersättningen. Men det mest välkomna beskedet kopplat till detta tror jag är att vi nu äntligen tittar på en indexering och har som målsättning att kunna presentera detta till nästa budget. Vi har också lagt en summa på

20 miljoner till funktionsorganisationerna, för deras arbete är otroligt viktigt.

Mina vänner och herr talman, som också är min vän! Sverige är i grunden ett fantastiskt land. Under generationer har det varit ett trevligt, tryggt och säkert land, med låg kriminalitet och ett skyddsnet som har funnits där när människor behövt det. Den budget som vi nu presenterar är därför en offensiv budget som visar på ett ökat fokus på sociala frågor och funktionshindersfrågor, där vi nu ser att det under lång tid har brustit.

De reformer vi presenterar i denna budget är ytterligare ett steg på vägen för att göra Sverige tryggare och ge en större tilltro till framtiden. Barn som i dag är fem år ska drömma om utbildning och jobb – de ska inte drömma om att bli yrkeskriminella. I vårt Sverige går barn och unga inte och lägger sig med en klump i magen utan med fjärilar och hopp om en ljus framtid.

Steg för steg och reform för reform återupprättar vi nu medborgarnas trygghet, barns och ungdomars framtid och vårt fria och öppna samhälle.

(Applåder)

Jag vill också rikta en önskan om en god jul och ett gott nytt år till talmannen och socialutskottet.

I detta anförande instämde Johan Hultberg (M), Christian Carlsson (KD) och Leonid Yurkovskiy (SD).

Anf. 70 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S)

replik:

Herr talman! När jag tittade i kammarappen i morse såg jag att statsrådet hade anmält sig till debatten, vilket alltid är uppskattat. När statsrådet nu också håller ut denna sena timme ville jag passa på att begära replik för att ta upp två perspektiv.

Tittar man på de senaste åren tycker jag att man tydligt kan se att skillnaden mellan regeringens budget och budgetalternativet från oss socialdemokrater inte minst handlar om resurstillskottet till kommuner och regioner. Utöver generella medel har vi socialdemokrater särskilt förordat satsningar på punktmarkering av unga på väg in i kriminalitet. Vi avsatte en halv miljard redan inför budgetåret 2023. Förra året växlade vi upp till 1 ½ miljard till Sveriges socialtjänster för insatser riktade mot ungdomar på väg in i gängkriminalitet.

Vi har kvar det i vårt budgetalternativ och har pekat på att det är något som vi ser är otroligt viktigt. Det är framgångsrikt, men det kräver också resurser. Det hade varit värdefullt om regeringen hade mött detta med en liknande satsning eller ännu mer, för jag tänker, för att låna statsministerns egna ord i höstens regeringsförklaring, att det måste bli ett slut på ordningen att den som vill göra minst ska ange takten.

Min fråga är därför kort och gott: Varför ökar inte regeringen och statsrådet takten och resurserna på området just för att punktmarkera barn och ungdomar? Detta är en insats som behövs. Det finns bra förslag, och jag välkomnar att regeringen vill göra mer. Men

jag ser inte nog tydligt i budgeten att man stöder socialtjänsterna i detta viktiga arbete här och nu.

Anf. 71 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Herr talman! Jag tackar Fredrik Lundh Sammeli så mycket för frågan.

Jag får väl bara börja med att ödmjukt hänvisa till att Fredrik Lundh Sammelis eget parti inte vara berett att satsa en enda krona på en ny socialtjänstlag, medan vi i budgeten nu lägger nästan 10 miljarder på den. Där kommer Fredrik Lundh Sammeli att se att det finns en punktmarkering av unga som är på väg utför men också av andra människor som befinner sig i utsatta situationer.

Det Fredrik Lundh Sammelis parti inte förmådde att åstadkomma i regeringsställning gör vi nu. Det handlar ju inte bara om resurser, som jag tror att ledamoten är väldigt väl medveten om, för om socialtjänsten inte kan punktmarkera för att de inte har rätt kunskap och information behöver lagen ändras. Det är det vi nu också gör.

Vi säkerställer att polisen, skolan och socialtjänsten kan arbeta tillsammans för att från olika håll punktmarkera och arbeta med unga människor som befinner sig i en riktning åt fel håll.

Vi säkerställer också att socialtjänsten får de av så många efterfrågade verktygen, alltså en utökad verktygslåda när det gäller att kunna punktmarkera tillsammans med föräldrarna, för om man inte har föräldrarna med sig vet vi alla att det finns en mycket större risk att förlora den unga människan.

Alla dessa saker gör vi, och vi resurssätter också alla dessa delar. Det är väldigt bra om Fredrik Lundh Sammeli läser budgeten och alla de förslag som vi nu lägger fram. Vi möter upp med det som du föreslår och lite till.

Anf. 72 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag får påminna om att vi inte använder tilltalet ”du” i kammaren, men det rättar säkert till sig.

Anf. 73 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik:

Herr talman! Jag tackar statsrådet för – nej, det blev ju inget svar på frågan. Min fråga var: Varför lägger inte regeringen här och nu pengar för att punktmarkera unga på glid? Vi har haft det i vårt budgetförslag de senaste åren.

Det är jättebra att vi får socialtjänstlagen på plats. Det kommer att vara välbehövligt, och jag är helt övertygad om att vi, förhoppningsvis i bred enighet, kan anta den nya lagen. Det är bra också att regeringen ser behovet av att tillföra pengar, för om den nya socialtjänstlagen verkligen ska få effekt behövs det resurser.

Statsrådet kan vara lugn. Socialdemokraterna kommer också att stödja satsningarna på socialtjänsten. Det är en helt avgörande förutsättning för att de ska bli verklighet. Men här och nu, utan den nya socialtjänstlagen och de stora satsningarna framöver, kvarstår

frågan: Varför avsätter inte regeringen pengar för att punktmarkera ungdomar i den budget som vi nu har att ta ställning till?

Vi vet att punktmarkering av unga är otroligt viktigt. Det kräver resurser, och det är *en* debatt. Den andra handlar om placerade barn. Sverige befinner sig i en akut kris med ett eskalerande gängvåld som skapar rädsla och oro hos människor. Samtidigt plockar gängen skattepengar direkt ur våra välfärdssystem, och så kan vi inte ha det.

Kriminella aktörer driver HVB-hem. Det är bra att regeringen förstärker Ivo. Vi har själva den politiken och tror att det är viktigt. Men vilka fler kraftfulla åtgärder tänker regeringen vidta för att kriminella inte ska kunna driva HVB-hem? Och hur gör man upp med detta marknadsmisslyckande? Är statsrådet beredd att vidta åtgärder?

Anf. 74 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten så mycket för fortsatt fråga.

Ja, det är naturligtvis helt oacceptabelt att vi har en barn- och ungdomsvård där det finns kriminella aktörer som, förutom att sko sig ekonomiskt på den, utnyttjar dessa unga människor, som i stället för att få vård och behandling dras in i kriminalitet. Det är också därför som regeringen agerar kraftfullt.

Vad regeringen bland annat gör är att vi nu skriver fram de författningsförslag som Ivo lämnade till den förra, socialdemokratiska regeringen. Men den socialdemokratiska regeringen valde att ignorera förslagen och i princip lägga dem i byrålådan.

Nu går vi igenom förslag efter förslag för att stärka Ivos muskler och möjligheter att slå till mot de kriminella aktörerna. Vi har också under året förstärkt Ivos budget med sammanlagt 30 miljoner och gett fler uppdrag. Det senaste uppdraget var ett särskilt riktat uppdrag i september gällande HVB. Vi har också kunnat konstatera att genom det uppdrag där det också ingick att samarbeta med Ekobrottsmyndigheten, Polismyndigheten och nu också Skatteverket har Ivo hittills i år stängt av 16 kriminella aktörer. Jag ser framför mig att detta arbete kommer att fortsätta.

Med detta uppdrag och med nya förutsättningar i författningen ser jag att vi kommer att kunna slå mot de kriminella aktörerna. Jag utgår från att vi har en gemensam målsättning att vi ska ha en trygg barn- och ungdomsvård i Sverige.

Anf. 75 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Herr talman! Jag tackar statsrådet för anförandet och för god jul-hälsningen. Det är lika bra att jag börjar med att replikera den och önska vår socialtjänstminister detsamma.

Det är egentligen rätt många frågor som jag skulle vilja ta upp här. De handlar om tolktjänstutredningen, ledsagningen, färdtjänsten och om statligt huvudmannaskap för personlig assistans. Men tiden är begränsad

i ett replikskifte, så jag kommer i stället att dyka ned i frågan om föräldraavdraget, som jag även debatterade med Lina Nordquist från Liberalerna.

Att det är problem med föräldraavdraget efter att den nya lagstiftningen trädde i kraft är vi ju överens om och har kunnat se ett flertal rapporter om. Det var i Försäkringskassans rapport i oktober 2023 och i ISF:s rapport i januari 2024 som det slogs fast att det är ett problem, och i den påföljande rapporten från Försäkringskassan i september i höst slog man ännu en gång fast att det är ett problem.

I den extradebatt som vi hade i riksdagens socialutskott kring frågan lyftes två saker fram. Den ena var att det var en departementsutredning på gång under socialministerens ansvar och att den skulle vara klar, lät det som i kammaren då, innan Försäkringskassans rapport kom i september. Då undrar jag: Var är rapporten?

Sedan hörde vi tidigare av Lina Nordquist att en ny lagstiftning är på gång. Det var en nyhet för mig, så jag skulle gärna vilja höra statsrådets kommentar till att det också är en ny lagstiftning på gång.

Anf. 76 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Herr talman! Jag tackar Christofer Bergenblock så mycket för frågan.

För mig är det oerhört viktigt att vi har en assistans som fungerar, så att de personer som är i behov av särskilt stöd från samhället också ska få det.

Båda våra partier ingick ju i den regering som en gång i tiden sjösatte LSS.

Vi är alla väldigt stolta över att reformen har kunnat innebära så mycket positivt för så många människor under så lång tid. Däremot är jag bekymrad över att vi ser att den på en rad områden tolkas olika av olika kommuner och att vi också ser tendenser till att vissa delar av den inte lever upp till vad den ska.

Föräldraavdraget var en reform som genomfördes av den förra regeringen. Man varnade för att det skulle kunna bli konsekvenser, men vi vet också av erfarenhet att när man gör den här sortens nya reformer kan det ibland ta upp till tre fyra år innan det får fullt genomslag. Därför har det naturligtvis varit för oss att nu göra en justering och se vilken konsekvens det får. Detta är alltså ett första steg i att halvera schablonen för att se om det ger den effekt som jag upplever att vi gemensamt i alla partier i den här kammaren vill se, nämligen att fler barn ska få rätt till assistans.

Vi ska alltså utvärdera detta och se vad som händer efter den 1 januari 2025. Vi är naturligtvis beredda att göra mer om så krävs.

Anf. 77 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Herr talman! Tack, statsrådet, för svaret! Ska jag tolka det som att departementsutredningen inte längre existerar eller som att den pågår, vilket det ju har hänvisats till tidigare?

Jag undrar också över det påstående som kom från Liberalerna om att det pågår ett arbete med en ny

lagstiftning. Pågår ett sådant arbete, eller pågår det inte? Det skulle jag gärna vilja veta.

Den bild vi i Centerpartiet har är att en halvering av schablonen i föräldraavdraget inte räcker. Vi menar att den borde minimeras eller nollställas. Därför tillför vi i budgeten också pengar för att göra detta.

När jag tog upp den frågan med Liberalerna svarade Liberalerna att man inte har ensam majoritet inom Tidösamarbetet. Det tolkar jag som att Liberalerna har drivit på för att den skulle nollställas men att Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna har motsatt sig detta. Då återstår ändå frågan varför man inte har valt att gå in och nollställa föräldraschablonen för att helt och hållet komma bort från den problematik som den faktiskt har medfört.

Sedan kan man konstatera att det i lagstiftningen står att det ska finnas en föräldraschablon. Då förutsätts ju att lagstiftningen på sikt förändras också.

Mina frågor är fortfarande: Pågår en departementsutredning? Är en ny lagstiftning på gång? Och varför har man nöjt sig med att halvera föräldraschablonen i stället för att nollställa den?

Anf. 78 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Herr talman! Först skulle jag nog råda ledamoten att inte dra några förhastade slutsatser på det sätt han valde att göra. Det finns nämligen inget skäl att göra det.

Syftet med föräldraschablonen är ju att minska utrymmet för subjektiv bedömning. Det ska finnas en fast summa timmar för vad som ska anses vara det vanliga föräldraansvaret när det gäller barn med funktionsnedsättning.

Låt oss nu avvakta vad effekterna av halveringen blir och sedan fortsätta att diskutera detta.

Någon särskild debatt om detta tror jag inte att vi har haft. Jag tror att det har varit en diskussion i socialutskottet. Det är viktigt att säga detta, så att ingen börjar leta efter den där särskilda debatten, för den ägde alltså rum inne i socialutskottets sessionssal. Där diskuterade vi detta, och det var en god och bra diskussion.

När det gäller det särskilda arbetet med en speciell lagstiftning utgår jag från att ledamoten Lina Nordquist menade det arbete som nu sker när det handlar om att förstärka assistansen, alltså den förändring som handlar om att gå från kommunal assistans till statlig. Det arbetet pågår just nu.

När det gäller frågan om departementsutredning kan jag säga att vi i Socialdepartementet förfogar över en analysgrupp som jag gav i uppdrag att titta på detta. Den analysgruppen arbetar. Men det var samtidigt för kort tid för att man skulle kunna göra en långsiktig analys. Den gruppen kommer att sättas i arbete när ytterligare någon tid har förflutit.

Anf. 79 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! God jul, statsrådet! Jag börjar med att säga det.

Det är väl väldigt bra med en ny socialtjänstlag som blir mer aktiv, så att säga. Jag har själv jobbat som fältassistent i Solna. Vi var 16 fältassistenter i hela Solna. 1990 hade vi ekonomisk kris, och den har socialtjänsten ännu inte repat sig från. Man har fastnat bakom skrivborden, tycker jag.

Jag tycker inte att partierna ska skälla på varandra om vem som har sagt eller gjort vad, utan detta är ett gemensamt ansvar för väldigt många i den här salen – det blir färre och färre som är här, i och för sig.

Många av regeringens förslag har varit repressiva snarare än förebyggande, måste jag säga. En av mina frågor är: Vad anser statsrådet är förebyggande insatser egentligen?

Ni har tittat på Danmark och tagit med er de repressiva förslagen. De lyckosamma exemplen från Danmark handlar om att man just arbetade förebyggande väldigt intensivt på ett helt annat sätt än vi kommer att göra i Sverige.

Jag tänker också på skolan. Det är flera områden som är involverade i detta, och skolan har ju en extrem impact på barn tidigt. Där tycker jag inte att den SD-beroende regeringen har lyckats med att fånga in det. Man behöver börja väldigt tidigt. Man behöver ha förskola med personal som täcker upp och inte bara det allra nödvändigaste. Där tycker jag att man inte heller riktigt ser vart ni är på väg.

Jag tror att det är väldigt få femåriga barn som drömmer om att bli gängkriminella. Jag tror att barn som är fem år drömmer om att föräldrarna ska ha pengar att köpa mat för nästa dag. Så kan det se ut i Sverige i dag.

Anf. 80 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Herr talman! Tack, Karin Rågsjö, för frågorna och inspielen!

Jag reser väldigt mycket runt om i landet, och jag har nog aldrig varit med om en lag som är så efterlängtat och efterfrågad som den nya socialtjänstlagen. Den gamla lagen är från 1980-talet. Det är ganska länge sedan. Den har lett till att socialtjänsten har kunnat reagera på saker när det värsta redan har hänt.

Den gamla lagen har ju varit frivillig. Det har alltså funnits möjlighet att tacka nej till insatser. Det som har skett är att något förfärligt har hänt, en insats föreslås, och sedan måste den utredas. Tre månader senare tackar man nej. Det är oerhört mycket resurser, tid och kämpande som går förlorade med den gamla lagen. Den nya lagen kommer att innebära att vi får andra förutsättningar.

Jag delar också uppfattningen att förskolorna och skolorna är oerhört viktiga i detta. Som gammal högstadielärare vet jag vad det betyder när det inte finns särskilda resurser och möjligheter att stötta de barn och unga som verkligen behöver det i en väldigt formativ ålder. Därför tittar vi bland annat på nya förutsättningar i en ny socionomutbildning, och den nya lärarutbildningen föreslogs ju för bara några dagar sedan. Det är reformer som efterfrågas av dem på golvet, för

de ser inte att utbildningen alltid svarar mot de behov som finns i yrket när man kommer ut i verkligheten.

Anf. 81 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Jag tänker också på placerade barn. Sis ska vi kanske inte prata om – det blir en extrem debatt – men HVB-hem, som är en skamfläck, tycker jag. Man placerar barn från kommunerna som behöver det yttersta, och de får någonting helt annat.

Detta är ett megaproblem. Det handlar inte om gängkriminalitet. Det handlar om en svensk maffia som vi har. Då menar jag att man nog måste ta lite skarpare tag än att bara förstärka Ivo. Det krävs andra tag.

Jag skulle önska att kommunerna fick ett större ansvar, att de skulle ta tillbaka de här hemmen och få pengar för dem. De skulle då alltså, så att säga, ha resurser att tillgå från HVB-hemmen, som kostar väldigt mycket. Det kostar väldigt mycket att ha barn placerade. Då ska barnen få det bästa. Nu får de inte det. De får ingenting, känns det som.

Jag vet inte om det i den nya socialtjänstlagen finns ett krav på att socialtjänsten ska besöka barnet och prata med barnet. Det är också oerhört viktigt. Detta har man förbisett väldigt länge i väldigt många kommuner.

Sedan gäller det detta med att stötta föräldrar. Det är förstas superviktigt. Jag undrar om man verkligen stöttar föräldrar genom att ha vitesföreläggande om de inte går in och jobbar med sina barn och så vidare. Det handlar om förtroende. Hur bygger man förtroende? Jo, det gör man genom att kommunicera med föräldrar. Jag tror inte att det kan vara jätteavancerat. Jag tror inte att man kan hota föräldrar att göra ett arbete, så att säga, för sina barn. De flesta föräldrar vill sina barn väldigt gott. Men man måste också förstå vilken kontext de lever i. Är det socialarbetare som står med något slags bila tror jag inte att det blir gott samarbete.

Jag undrar vad statsrådet har för tankar om detta.

Anf. 82 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Herr talman! En av de saker som jag är oerhört glad över i den nya socialtjänstlagen – där har vi gjort en förändring jämfört med den ursprungliga utredningen – är att det finns ett tydligt barnperspektiv. Barns och ungas röster ska det lyssnas till. Deras perspektiv ska vägas in.

Jag kan säga att det går som en röd tråd genom all denna lagstiftning. Det kan handla om skyddat boende, där det nu finns egna rättigheter för barn. Det kan handla om utvidgat utreseförbud. Det kan handla om den nya LVU som vi jobbar med, alltså nya lex Lilla hjärtat. Alla dessa lagstiftningar kännetecknas av den röda tråden, som handlar om barns röster. Tryggare hem för barn är också ett sådant exempel.

Jag är minst lika upprörd som ledamoten över att dessa kriminella aktörer har nått längst ut i välfärdens kapillärer.

Låt mig bara konstatera något. Nästan 80 procent av våra HVB-hem drivs i dag av privata aktörer – det

finns inget förbud för en kommun att starta HVB. Men som kommun har man ett oerhört stort ansvar att säkerställa kvaliteten när man fattar beslut om att placera ett barn i ett HVB-hem. Jag delar ledamotens uppfattning såtillvida att det faller ett oerhört tungt ansvar på våra kommuner.

Men jag vill också lyfta fram alla de fantastiska aktörer som finns, för det finns väldigt många bra och seriösa aktörer där ute just nu som gör stora insatser för barn och unga. De smutsas ned av de kriminella aktörer som bedriver detta av helt andra och fel skäl.

Sedan gäller det Danmark. Man har möjlighet att plocka in pengar i Danmark, som ledamoten säkert känner till. Man plockar bostadsbidrag. Man plockar barnbidrag och andra stöd. Här har utredningen – jag vill verkligen betona att det bara är en utredning än så länge – valt att titta på vitesförelägganden efter plånboken hos föräldrarna i stället. Föräldrarna är otroligt viktiga. Ska vi lyckas vända detta måste vi ha fler föräldrar med oss.

Anf. 83 ULRIKA WESTERLUND (MP) replik:

Herr talman! Jag tackar för att statsrådet deltar i denna diskussion.

Jag vill knyta an till några av de frågor som Christofer Bergenblock ställde tidigare. Jag tror att Christofer Bergenblock med beteckningen särskild debatt syftade på en ganska konstig debatt som vi hade i socialutskottet, där man hade lyft ut några motionsyrkanden som handlade specifikt om detta med föräldrabidrag. Det var liksom en tillställning här där vi bara pratade om det, vilket fick oss att tro att det kanske skulle ske någon snabb hantering av detta. Men det har inte riktigt hänt.

Men jag är egentligen mest intresserad av det som jag förstår är en ganska stor utmaning för regeringen. Det handlar om att göra den personliga assistansen statlig – huvudmannaskapsutredningens förslag. Utmaningen är att frågan om behovsbedömningarna – hur grundläggande behov ska definieras och bedömas – inte riktigt är avgjord.

Det var flera som ville se ett tilläggsdirektiv till utredningen medan den fortfarande jobbade. Så blev det inte. Då är frågan hur vägen framåt ser ut. Bedömer statsrådet att det kommer att behövas en utredning till, eller kan detta lösas på något annat sätt? Hur är tidsplanen ungefär när det gäller att komma till rätta med dessa utmaningar?

Det är flera assistansorganisationer som har lyft farhågor. Man kan väl sammanfatta det som att de ser en utveckling av praxis som inte är gynnsam för personer som är i behov av personlig assistans. De lyfter helt enkelt farhågan att många personer kommer att förlora sin assistans om man inte får till en ny struktur för hur bedömningarna ska göras utan lämnar det till Försäkringskassan.

Jag är nyfiken och vill höra några tankar om detta från statsrådet.

Anf. 84 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Herr talman! Tack så mycket, Ulrika Westerlund, för frågan!

Ja, vi arbetar med ett förstatligande av assistansen. Det är också en del av Tidöavtalet. Beslutet fattades i denna kammare efter ett utskottsinitiativ av Vänsterpartiet, Kristdemokraterna och Moderaterna. Vi fick med oss flera partier. Däremot gick Miljöpartiet och Socialdemokraterna inte med i det läget. Vi är nu glada över att Socialdemokraterna, som sista man på båten, hoppade på detta för några månader sedan vid en presskonferens.

Jag tror att det är bra att vi nu är helt överens om att vi behöver gå mot ett statligt huvudmannaskap. Det finns en bred enighet i den här kammaren om den åtgärden.

Vi bereder nu detta i Regeringskansliet. Det handlar också om att få en trygg överföring av de cirka 5 000 assistansbeslut som finns i kommunerna. Vår arbetsplan – jag vill understryka att det är en inriktning – när det gäller att klara av den målsättningen är att vi ska ha detta på plats till den 1 januari 2027. Det är den inriktning vi har. Det kan komma att skjivas några månader, men detta är den arbetshypotes som vi har just nu.

En del av detta handlar om att förankra beslutet. Det handlar om att arbeta bland annat med funktionsorganisationerna, som jag är väldigt glad över. Jag är glad över ett gott samarbete med socialutskottet och över den dialog vi har, men jag är också väldigt glad över att funktionsorganisationerna och regeringen har en god dialog.

Det handlar alltså delvis om en förankringsprocess och om en diskussion om på vilket sätt vi gör detta bäst och tryggast.

Anf. 85 ULRIKA WESTERLUND (MP) replik:

Herr talman! Jag tackar statsrådet jättemycket för svaret.

Jag är medveten om hur de olika allianserna har skiftat och om olika partiernas olika bevekelsegrunder vid olika tidpunkter när det gäller att vidta eller inte vidta olika åtgärder.

Jag tolkar det som att det finns ett ganska långt tidsperspektiv. Jag tyckte inte riktigt att jag fick något svar på frågan om hur vi på bästa sätt går vidare. Det är någonting som också spelar roll för hur oppositionen, så att säga, försöker driva frågan. Det handlar om att det ska bli så tydligt som möjligt för alla och begripligt för berörda personer, så att vi inte stretar åt olika håll när vi egentligen vill samma sak.

Min undran är fortfarande: Vad gör statsrådet för bedömning när det gäller behov av en ny utredning om just detta med behovsbedömningar? Eftersom tilläggsdirektivet inte gavs till utredningen, som då jobbade, är den frågan lite hängande. Det finns dessutom olika uppfattningar. Många organisationer som jobbar med assistans har gemensamt försökt gå ut och vara tydliga. Samtidigt har vi hört att till exempel olika privata

vårdbolag som jobbar med personlig assistans inte ser exakt samma farhågor.

Detta är verkligen en knepig situation, tänker jag, för regeringen. Hur ska man gå vidare på bästa tänkbara sätt, så att man fångar upp alla eventuella osäkerheter som finns när man inte riktigt vet vad olika beslut kommer att få för effekt?

Min undran är då fortfarande om statsrådet tror att det kommer att behövas en större utredning för att komma framåt i frågan eller om man kommer att kunna lösa detta på ett annat sätt.

Sedan vill jag förstås också önska god jul, gott nytt år och så vidare.

Anf. 86 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för följdfrågan.

Jag vill verkligen understryka att det för mig är otroligt viktigt att lyssna in de organisationer som består av brukare och anhöriga samt de organisationer som på olika sätt arbetar med de här frågorna. Det är de som vet bäst och som berörs av detta i vardagen, så de kommer fortsatt att finnas högst upp på min lista när det gäller att förankra och diskutera dessa frågor vidare.

Det som bereds i Regeringskansliet är också det som har beredningsunderlag. Den utredning som handlar om statlig assistans, och de förslag som finns där, är alltså utgångspunkten för det vi nu bereder och kommer att lägga förslag om i en förhoppningsvis nära framtid.

Ännu en gång vill jag säga tack till alla som är kvar här till klockan sju på kvällen – vi har ju varit här sedan klockan ett. En riktigt god jul och ett riktigt gott nytt år till er alla! Stort tack för debatten.

(Applåder)

Anf. 87 MAJ KARLSSON (V):

Herr talman! Den här regeringen pratar gärna om vikten av att arbeta förebyggande för att förhindra att barn och unga hamnar i utsatthet och kriminalitet. Det är dock svårt att förstå vad de faktiskt menar att de gör i förebyggande syfte. De hårdare tagen i all ära, men hur de verkligen ska leda till en positiv samhällsutveckling på lång sikt finns det få som kan svara på. Tidöregeringens egen förebild Danmark har just bevisat att bantade sociala skyddsnät leder till kriminalitet, men det vill de inte prata om.

Vi borde alla kunna vara överens om att en god utbildning, ett arbete att gå till och inkomster som går att leva på är tre centrala förutsättningar för att ha ett gott liv och för att minska riskerna för såväl utsatthet som kriminalitet.

Vad gör då regeringen inom dessa tre områden? Jo, skolan och välfärden ska fortsatt gå på svältkur och marknadsskolan härja fritt. Kaosprivatiseringen av Arbetsförmedlingen ska tuffa vidare. I övrigt verkar ingenting hända inom arbetsmarknadspolitiken, samtidigt som vi har en historiskt hög och ökande arbetslöshet. Sverige har den tredje högsta arbetslösheten inom

EU. Endast Spanien och Grekland ligger sämre till. Antalet arbetslösa inom bygg och anläggning har ökat med 59 procent under de senaste två åren. Även antalet långtidsarbetslösa har ökat under samma tid, men regeringen står med armarna i kors.

De mest utsatta hushållen har fått sänkt bostadsbidrag av regeringen, samtidigt som över 200 000 människor blivit fattiga sedan 2021. Mellan år 2022 och 2024 har boendekostnaderna ökat med 26 procent och livsmedelspriserna med 25 procent, enligt SCB. Under samma period har lönerna ökat med 12 procent för tjänstemän och 9 procent för arbetare. Inga satsningar görs för att på allvar kompensera för de kostnadsökningar som drabbat de mest utsatta hushållen de senaste åren. Så här skapar man problem i stället för att åtgärda dem.

Vänsterpartiets politik däremot innebär ett verkligt förebyggande arbete. Vi vill införa ett återhämtningsstöd till välfärden. Vi föreslår 20 miljarder kronor för att kompensera för de nedskärningar som har skett varje år sedan 2011. Återhämtningsstödet bör kvarstå tills vi har skapat en stabil och långsiktig finansiering av kommunsektorn. Vi vill dessutom sänka kostnaderna för barnomsorgen så att fler har råd med förskola och fritis.

Vi vill stoppa kaosprivatiseringen av Arbetsförmedlingen och säkerställa att myndigheten har närvaro i hela landet. Vi avsätter pengar för att anställa 1 200 nya arbetsförmedlare och för att 30 000 arbetsökande ska få arbetsmarknadsutbildning. Vi vill se ökade satsningar på arbetsmarknadspolitiska program och insatser. Dessutom vill vi investera 3 miljarder kronor i Sverigejobb 2025.

Vänsterpartiet lägger totalt 45 miljarder kronor nästa år på att förbättra för hushållen genom till exempel höjd a-kassa och sjukförsäkring, slopat karensavdrag och höjda barnbidrag. Att vara ekonomiskt trygg är nämligen en grundläggande förutsättning för att skapa ett gott liv.

Herr talman! Allt fler människor ramlar igenom det som skulle vara ett skyddsnät och hamnar i stället hos socialtjänsten. Därför ska revorna i välfärden sys igen så att socialtjänsten kan utföra sitt uppdrag för dem det var tänkt för. Det verkligt förebyggande arbetet kräver nämligen en urstark socialtjänst som människor känner att de kan bli hjälpta av. Vänsterpartiet avsätter därför 1 miljard mer än regeringen för att stärka arbetet med till exempel barn.

Vi vet också att mäns våld mot kvinnor ofta är en röd tråd bland de barn och unga som sedan själva blir våldsamma. Därför förstärker vi arbetet mot mäns våld mot kvinnor med 350 miljoner per år. Ingen kvinna ska utsättas för våld, och inget barn ska vara brottets vittne.

Vi går dock ännu längre än så. För att på allvar stärka tryggheten i samhället och i politiskt eftersatta områden vill vi införa trygghetszoner i stället för visitationszoner. I en trygghetszon ska skolor, socialtjänst, polis och andra myndigheter samt civila organisationer få extra resurser under en längre period. Syftet är att stärka det brottsförebyggande arbetet genom ökad

närvaro och ett ökat socialt engagemang. På så sätt vill vi bygga lokalt förtroende tillsammans med, och för, människor i området. Vår totala satsning uppgår till 500 miljoner kronor för 2025.

Sist men absolut inte minst: Arbetet med samhällets mest utsatta barn ska aldrig få ligga i händerna på kriminella. Vi avsätter därför 60 miljoner till Ivo årligen fram till 2027. Med en sådan förstärkning vill vi att Ivo ska kunna utföra fler och säkrare inspektioner så att de olämpliga verksamheterna stängs ned.

Så här, fru talman, arbetar man nämligen om man verkligen vill förebygga utanförskap och kriminalitet. Jag vill också önska god jul och gott nytt år till de ledamöter i utskottet som är kvar.
(Applåder)

Anf. 88 NADJA AWAD (V):

Fru talman! Rättighetslagen LSS infördes för 30 år sedan av en enhällig riksdag. Syftet med lagen är att personer med omfattande funktionsnedsättningar genom LSS-insatser ska tillförsäkras goda levnadsvillkor. Verksamhet enligt LSS ska främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet för dem som omfattas av lagen, och målet ska vara att den enskilde får möjlighet att leva som alla andra.

Lagstiftningen har dock länge urholkats, då kostnadsperspektivet snarare än rättighetsperspektivet fått dominera. Olika domstolsbeslut, som ibland inte ens är prejudicerande, har fått påverka så att kommuner dömer olika. Det skapar en enorm rättsosäkerhet och framför allt en enorm otrygghet för assistansberättigade. Det innebär att LSS-lagstiftningens mål inte efterföljs i Sverige. Detta påverkar människor med funktionsnedsättningar och deras livsvillkor.

LSS-lagstiftningen urholkas, och det sker inom i princip alla tio speciella LSS-insatser. Antalet personer med insatsen rådgivning och stöd har minskat kraftigt. Antalet personer som får personlig assistans har minskat som en följd av Försäkringskassans och kommuners restriktivare bedömning, trots att reformen om stärkt rätt skulle innebära att fler får assistans. Det har också visat sig att Försäkringskassan och kommuner gör helt olika bedömningar i samma ärenden. Insatserna ledsagare och kontaktperson har också minskat de senaste åren.

Tre vanliga problem när det gäller LSS-boenden är långa väntetider, höga hyror och en alltmer institutionsliknande karaktär. Det finns också väldigt mycket att reagera på när det gäller daglig verksamhet: alltifrån den dåliga försörjningen och bristande differentieringen till den uteblivna rätten till daglig verksamhet.

Det finns helt enkelt mycket kvar att göra för att uppfylla LSS-lagstiftningens mål om jämlikhet, full delaktighet, kontinuitet och att kunna leva som alla andra.

Det är bra att socialtjänstministern Camilla Waltersson Grönvall har deltagit i dagens budgetdebatt. Det är en självklarhet att regeringen har ansvaret för att de goda målen i LSS blir verklighet.

Regeringen måste genom mer tydlighet i lagen och genom att utföra sitt informationsuppdrag som FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning föreskriver tillse att kommuner och förvaltningsrätterna inte feltolkar LSS och sätter köpar i hjulet. Kostnadsperspektivet får heller inte premieras före rättighetsperspektivet, något som vi har behövt ha med oss i dagens budgetdebatt när vi har pratat om LSS-lagstiftningen.

Jag tycker dock, fru talman, att det är väldigt synd att äldreministern Anna Tenje inte deltar i dagens budgetdebatt i och med att äldreomsorgen just nu får genomgå enorma besparingar och nedskärningar på grund av att regeringen och Sverigedemokraterna prioriterar skattesänkningar för de allra rikaste och att ge bidrag till rikas villastädning och kakelsättning i badrummet.

Herr talman! För assistansersättningen föreslår regeringen i budgetpropositionen att timschablonen räknas upp med 3 procent, vilket är en klar förbättring jämfört med de senaste åren. Varken assistansanvändare eller anordnare kommer dock att vara nöjda, eftersom även 3 procent är mindre än löneökningarna.

För att möjliggöra kompetensutveckling, goda arbetsvillkor och avtalsenliga löneökningar för det kvalificerade arbete som personlig assistans är vill Vänsterpartiet årligen höja nivån på schablonen för timersättningen i enlighet med löneutvecklingen.

Regeringen kommer även att titta på möjligheterna att indexera assistansersättningen, vilket är positivt. Här är det viktigt att säkerställa att indexeringen inte börjar på en alldeles för låg nivå.

Fru talman! Föräldraavdraget infördes 2023 med syftet att fler barn skulle få rätt till assistans. Det blev dock ett misslyckande, och i många fall har det blivit svårare för barn att få assistans. Funktionsrättsorganisationerna och vi i oppositionen har krävt åtgärder ända sedan våren 2023, men regeringen har skyndat långsamt. Från januari 2025 kommer dock föräldraavdraget att halveras, vilket får ses som en mindre seger för Sveriges funkisfamiljer. Vänsterpartiet hade hellre sett att föräldraavdraget nollställdes för att säkerställa att alla barn med funktionsnedsättningar får den assistans de har rätt till.

Försäkringskassan anser att det även krävs andra åtgärder för att stärka barns rätt till assistans, till exempel ändring av reglerna för grundläggande behov.

Tillsynen fyller en viktig funktion för att säkerställa att allvarliga kvalitetsbrister, vanvård, övergrepp och andra missförhållanden inom LSS-verksamheter granskas. Det framkom inte minst i Ivos riktade tillsyn av 90 gruppboendestäder som visade att olagliga tvångs- och begränsningsåtgärder användes i två tredjedelar av de granskade gruppboendestäderna.

Ivo är inte heller skyldig att utreda anmälningar från privatpersoner, vilket bör ändras.

Myndigheten har dessutom svårt att få spetskompetens, eftersom Ivos uppdrag omfattar stora verksamhetsområden, som hälso- och sjukvård, estetisk kirurgi och injektioner, LSS- och SoL-verksamhet samt

skyddade boenden. Det är uppenbart att tillsynsbehovet för LSS-verksamhet överstiger Ivos möjligheter att bedriva en heltäckande tillsyn inom området.

Vänsterpartiet anser att LSS-kompetensen behöver höjas inom Ivo men också att det bör tillföras mer resurser till Ivo. Därför har vi budgeterat 60 miljoner kronor mer än vad regeringen har gjort.

Slutligen, fru talman, har regeringen ännu inte gett något besked om vad man planerar i fråga om förstärkt huvudmannaskap och behovsbedömningar för personlig assistans. Att skyndsamt säkerställa att samtliga grundläggande behov ska anses vara av integritetsnära karaktär och därmed vara assistansgrundande i dess helhet är ett viktigt steg för att återupprätta intentionen med LSS. Det får inte styckas upp i små tidsbestämda delar som i dag. Ju fler tolkningar Försäkringskassan gör av domstolsbeslut, desto mindre del av ett toalettbesök eller en dusch räknas som ett grundläggande behov.

Sammanfattningsvis vill Vänsterpartiet se ett statligt huvudmannaskap men först när behovsbedömningen har åtgärdats. Det här ville jag fråga statsrådet Camilla Waltersson Grönvall, men det fick jag enligt kammarens regler inte göra. Men jag återkommer till det.

Tack, fru talman, och god jul och gott nytt år till alla som är kvar i kammaren!
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 11 december.)

§ 4 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

Civilutskottets betänkande 2024/25:CU1

Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik (prop. 2024/25:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 89 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Fru talman! Nu är det alltså budgetdebatt för civilutskottet. Vi debatterar utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik.

Debatten ska genomföras i två rundor, där det kommer att fokuseras mer på konsumentpolitiken i den andra rundan. Jag kommer således nu att fokusera mitt anförande på bostäder och samhällsplanering. Vi återkommer till konsumentpolitiken; den är inte bortglömd.

Fru talman! Sverige befinner sig i ett läge där vi har fastnat i att tala om en bostadskris men sällan om de verkliga drömmar och önskningar som svenska folket har. Många unga och även äldre längtar efter ett eget hem som de kan kalla sitt, ett hus med en tomt där barnen kan leka och där man kan känna trygghet och stabilitet.

Enligt flera undersökningar från bland annat SCB och Boverket vill en stor andel svenskar helst bo i ägt boende. Det handlar inte om en liten grupp, utan det är en bred majoritet av det svenska folket. Det är definitivt mer än hälften av befolkningen – mätningarna visar snarast på två tredjedelar eller mer. Människor vill äga sitt hem, bygga sin framtid på en stadig grund och känna att de förvaltar och utvecklar något bestående, inte bara för sig själva utan även för kommande generationer.

Men i dag är verkligheten en annan. Ofta är det svårt och dyrt att köpa ett hus. Tomtpriser och byggkostnader har galopperat, samtidigt som administrativa hinder och långa tillståndprocesser gör steget till ägt boende onödigt högt. Många tvingas stanna kvar i lägenheter fast de egentligen skulle vilja flytta till hus. Resultatet blir en låsning i hela bostadskedjan. De som önskar ett eget hus är fast i en lägenhet, och de unga, nyanlända eller studenter som skulle vilja ha ett förstahandskontrakt ser hur köerna blir allt längre.

Alla förlorar på detta. Ett samhälle där människor inte kan bo så som de önskar är ett samhälle som inte fullt ut tar vara på sina möjligheter.

Vi kan välja vilken väg vi vill ta framöver. Sverige kan antingen fortsätta att ha en bostadsmarknad fylld av onödiga hinder och exploderande priser – eller så kan vi välja att ta en annan riktning.

Vi i regeringsunderlaget har fokuserat på att snabba upp, förenkla och möjliggöra för ett mycket effektivare byggande, där långa ledtider kan kortas och där mark kan frigöras. Antalet åtgärder totalt som är tänkta att på olika sätt underlätta för den som vill bygga bostäder är historiskt sett stort och begränsas inte till vår del av budgeten.

Förändrade skatteregler ger mer pengar till hushållen att lägga på sitt boende, sänkt skatt på ISK-konto ger utökade möjligheter att spara till framtida boende och när strandskyddet snart förändras blir det lättare att hitta mark att bygga på. Detta är bara några exempel.

Fru talman! Ett förslag som ligger mig lite varmare om hjärtat än övriga är ändå Sverigehuset. Sverigehuset ger oss helt nya möjligheter. Detta är förhoppningsvis startskottet för något helt nytt på den svenska byggmarknaden och kan komma att bli lika omvälvande som det var när bilar började byggas på löpande band. Det bygger på en enkel idé: typgodkända hustyper som redan på förhand uppfyller samtliga krav. Genom att använda mallar och standarder kan vi förkorta projekteringstiden, sänka kostnaderna och göra det enklare för fler att förverkliga sin dröm om ett eget boende.

När vi skapar förutsättningar för fler att köpa hus frigörs också lägenheter. De som i dag bor i en lägenhet men drömmer om ett hus kan ta steget och därmed lämna den lediga lägenheten till den som tar sina första steg in på bostadsmarknaden. Detta är en flyttkedja som skulle gynna alla.

Låt oss titta på andra länder för att förstå hur kraftfullt detta initiativ faktiskt kan vara. I bland annat Nederländerna och USA har standardiserade bygglösningar bidragit till lägre kostnader och snabbare

byggtakt, vilket har gjort att fler familjer har råd med hus i stadens utkant eller på landsbygden. När dessa familjer flyttar från sina lägenheter frigörs också bostäder för andra, vilket skapar en rörlighet som hela marknaden tjänar på.

Även i Japan har man sett hur förhandsgodkända husmodeller förenklar processen för småhusbyggande. Familjer får snabbare tillgång till just den bostadstyp de önskar, och denna rörelse sätter fart på byggkedjan. När fler köper hus flyttar de från lägenheter, som i sin tur blir lediga för dem som vill in på marknaden. Resultaten blir en balanserad bostadstrappa där alla kan klättra i takt med livets skiften.

I Tyskland har standardiserade metoder och effektiva planering bidragit till att minska byggkostnader och ge hushållen valfrihet. Människor kan oftare välja att köpa hus eftersom trösklarna inte är lika höga. Detta leder till att landets bostadsmarknad blir rörligare, mer anpassningsbar och bättre rustad för förändring. De unga och de äldre, familjer och ensamstående kan alla hitta sin plats i denna kedja. På så sätt tar man en sorts förvaltare över bostadsmarknaden där politik, näringsliv och hushåll samarbetar för att skapa stabilitet och valfrihet över tid.

Att tala om förvaltare är för oss viktigt. Det handlar inte bara om att bygga hus för stunden utan om att bygga något större och någonting som är mer långsiktigt. Vi har ärvt vårt land av våra förfäder, och vi lånar det av våra barn och barnbarn. Som goda förvaltare ska vi inte överlämna en bostadsmarknad i kaos med skyhöga priser, utan vi ska överlämna en miljö där det finns reella möjligheter att äga sitt boende, sätta rötter och känna trygghet.

Genom Sverigehuset kan vi sänka kostnaderna, pressa ned onödig byråkrati och skapa en marknad där det är lättare att bygga och bo i hus. När fler kan äga sin bostad stärks banden mellan individ, familj och plats. Det skapar stolthet, ansvarskänsla och en vilja att vårda och utveckla det vi faktiskt har. Denna förvaltarens kärna är kärnan i Sverigehuset.

Vi tar inspiration från andra länder, men vi formar lösningen efter våra egna förutsättningar. Genom standardiserade hustyper kan vi enklare bygga hus som håller över tid, där kostnaden inte skenar iväg och där husets kvalitet är väl beprövad. Samtidigt är utformningen och arkitekturen klassiskt svensk och bygger på igenkännande och svensk tradition.

Det blir lättare för familjer att planera för framtiden. De kan köpa ett hus, slå ned sina bopålar och veta att de investerar i något bestående. När de gör det frigör vi alltså lägenheter för andra, och kedjan börjar löpa. Det är så vi skapar rörelse och liv på vår bostadsmarknad. Vi ska inte underskatta kraften i detta. När fler får chansen att äga sin bostad ökar också tryggheten i samhället. Människor bygger upp kapital, känner ansvar för sin närmiljö och stärker banden till sin hemort.

Detta är inte bara en teknisk lösning utan en social och kulturell förändring. Det är en process där vi ser till att våra barn och barnbarn en dag kan gå in i

vuxenlivet med goda förutsättningar att skaffa sig ett eget hem. Det är att lämna efter oss ett starkare Sverige än det vi själva ärvde – ett Sverige där bostadsmarknaden inte är en låst dörr utan en öppen trappa. Varje steg i den trappan blir lättare att ta när Sverigehuset omsätts i praktiken.

Fru talman! Genom att införa Sverigehuset fullt ut kan vi underlätta för den majoritet av det svenska folket som helst vill bo i ägt boende. Vi kan sänka kostnaderna, korta byggtider och frigöra lediga lägenheter åt dem som i dag står utanför. Vi kan skapa ett rörligare och rättvisare system där människor får större möjligheter att förverkliga sina drömmar.

Vi kan göra detta som ansvarsfulla förvaltare av vårt land, med blicken riktad mot kommande generationer. Det är ett steg mot ett Sverige där det är lättare för familjer att planera sin framtid och där stabilitet och trygghet är en självklar del av vår vardag. Sverigehuset är inte bara en teknisk eller ekonomisk idé; det är en del av något större – en vision om ett Sverige som tar sitt förvaltarens ansvar på allvar och där vi lämnar ett bättre arv till våra barn och barnbarn.

Jag yrkar bifall till förslaget och avslag på motionerna.

Anf. 90 MALCOLM MOMODOU

JALLOW (V) replik:

Fru talman! För ett par veckor sedan hade vi bostadsministern i civilutskottet. När han kom dit fick han direkt frågan om marknadshyror eller fri hyressättning, och han svarade att det inte finns några planer på att presentera ett förslag om marknadshyror eller fri hyressättning. Bara för att vara hundra procent säker tänkte jag ställa en liknande fråga till Mikael Eskilander-
dersson.

För inte så länge sedan stod Sverigedemokraterna, med sin partiledare i spetsen, tydligt på hyresgästernas sida. Man sa till dåvarande statsminister Stefan Löfven att SD står på hyresgästernas sida. Man sa att marknadshyror inte har någon plats i Sverige. Man påpekade också att Moderaternas och Centerpartiets idé om fri hyressättning i nyproduktion ofrånkomligen leder till marknadshyror i hela beståndet. Man stod alltså på 3 miljoner hyresgästernas sida, precis som Vänsterpartiet.

Mikael Eskilander-
dersson uttryckte också tydligt att fri hyressättning i nyproducerade hyresrätter är ett steg mot marknadshyror i hela beståndet – ett steg som Sverigedemokraterna enligt honom inte är beredda att ta. Mikael Eskilander-
dersson sa även att fri hyressättning i princip bara skulle innebära att hyrorna gick upp väldigt mycket för vissa personer och att SD därför är definitivt emot fri hyressättning.

Trots detta sa samma Mikael Eskilander-
dersson för mindre än ett år sedan att man kan tänka sig att kompromissa bort detta löfte och att frågan om hyressättning inte är en hjärtefråga eftersom det inte är en trygghetsfråga.

Mina frågor är därför: Kommer Sverigedemokraterna att svika 3 miljoner hyresgäster och bidra till att

marknadshyror eller fri hyressättning införs? Anser inte Mikael EskilanderSSon att rätten att äga ett hem är en grundläggande trygghetsfråga?

Anf. 91 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD)
replik:

Fru talman! Till att börja med vill jag hävda att jag definitivt har blivit felciterad och att jag blir ännu mer felciterad när Malcolm Momodou Jallow återger mina ord här. Det jag sa i en intervju var att vi kan prata om alla frågor inom Tidösamarbetet. Därmed var ingen särskild fråga utpekad.

Jag kan säga att vi inte har ändrat vår syn på fri hyressättning i nyproduktion. Vi har inte heller för avsikt att ändra oss när det gäller fri hyressättning. Vi pratar inom Tidöpartierna, men den frågan finns vad jag vet inte på bordet – inte på min nivå, i alla fall, och jag kan inte tänka mig att den finns på någon annan heller.

Vår inställning när det gäller fri hyressättning i nyproduktion är att det skulle skapa en tvådelad bostadsmarknad där de som har råd att betala högre hyror får tillgång till nya, moderna bostäder medan andra tvingas tränga ihop sig i äldre bostäder och ha en sämre standard. Det skulle driva på segregationen inte bara mellan områden utan även inom städerna, och det skulle inte ge den trygghet och den typ av områden som vi ser framför oss.

Bruksvärdeshyrorna är grunden för ett mer jämlikt samhälle där människor med olika inkomster kan bo i samma områden, och det stärker gemenskapen och samhällsstrukturen att vi inte har en uppdelning mellan rika områden och fattiga områden – vilket vi skulle få om vi införde fri hyressättning i nyproduktion och fick hus byggda med helt fri hyressättning. De skulle bli betydligt dyrare att bo i, och endast en liten andel av Sveriges befolkning skulle ha råd att bo där.

Det vi däremot gärna skulle se är att man på något sätt lyckas få fram fler billiga lägenheter, men när det handlar om att få fram billiga lägenheter tror vi ju mer på flyttkedjor till ägt boende – bland annat genom det jag framhöll här, det vill säga att bygga Sverigehus och liknande. Då kan man få fler boenden.

Anf. 92 MALCOLM MOMODOU
JALLOW (V) replik:

Fru talman! Jag tackar så mycket för svaret.

Jag tycker att det är väldigt viktigt att svenska folket får tydliga besked. Vi har nämligen hört i kammaren att vissa partier kan säga en sak ena dagen och något helt annat nästa dag. För mig som vänsterpartist, som värnar hyresgästernas ställning, är det viktigt att det här är tydligt och att hyresgästerna kan känna sig lugna med att marknadshyror eller fri hyressättning inte helt enkelt dyker upp någon dag under den tid då Tidöpartierna styr landet. Det är därför det är viktigt att få det här beskedet från Sverigedemokraterna.

Det här med att äga är någonting som Sverigedemokraterna pratar väldigt mycket om. Men vi befinner oss i ett läge där många hushåll är fattiga – det finns över 200 000 fattiga människor i Sverige i dag, enligt

SCB. Folk har svårt att betala sina räkningar, och många barn blir vräkta. Att i detta läge presentera förslag som skulle göra det svårare, jobbigare och dyrare för människor att betala för sina bostäder är inte bara dumt, utan det är helt enkelt intelligensbefriat att ha den typen av politik.

Om jag förstår Mikael EskilanderSSon rätt finns det ingen risk över huvud taget för att Sverigedemokraterna skulle stödja ett sådant förslag från Tidöpartierna om det skulle dyka upp. Jag vet att Centerpartiet inte vill släppa fri hyressättning. Menar Mikael EskilanderSSon att Sverigedemokraterna inte kommer att stödja fri hyressättning eller marknadshyror om Tidöpartierna skulle komma med ett sådant förslag, oavsett hur de väljer att paketera det? Är detta vad Mikael EskilanderSSon säger till svenska folket här?

Anf. 93 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD)
replik:

Fru talman! Jag har roat mig med att göra ett antal jämförelser mellan de nordiska länderna. Jag kan inte se att det skulle vara till fördel för oss i Sverige att börja kopiera våra grannländers system – egentligen inte på något håll.

Jag ser inte de fördelar som påstås finnas med att göra som i Finland. Där lägger man 29 procent av sin inkomst på boende medan vi i Sverige lägger strax över 21 procent av vår inkomst på boende. Jag ser i stället att vi i Sverige har en stor fördel i att vi inte behöver lägga de enorma summor som den finska staten lägger på bostadsbidrag eftersom vi har haft en rimligare hyresutveckling.

Problemet på bostadsmarknaden är ju inte att hyrorna är för låga utan att det byggs för få bostäder. Fri hyressättning i nyproduktion löser inte bostadsbristen utan gör bara att de nybyggda bostäderna blir dyrare och mindre tillgängliga för dem som verkligen behöver dem.

Det vi ser i dag är att en stor del av befolkningen som inte har så höga inkomster faktiskt efterfrågar boende. Bruksvärdeshyran har visat sig vara en stabil grund för att skapa långsiktigt hållbara bostadsområden, medan fri hyressättning riskerar att skapa en marknad där enbart de med de högsta inkomsterna får tillgång till nya bostäder.

Jag ser inte att detta är någonting som Sverigedemokraterna skulle vilja se eller ställa sig bakom. Tvärtom tycker jag att det svenska systemet ofta får alltför mycket kritik i jämförelse med hur det faktiskt ser ut i andra länder. Vi har inte större akut bostadslöshet än vad något annat land har. Problemet i Sverige är att man räknar in en massa bostadslösa som egentligen har bostäder, för man räknar dem som vi har i sociala kontrakt som bostadslösa. Jag tycker att detta är fel, men det är så det ser ut när man jämför siffrorna. Därför ser det ut som att Sverige har väldigt många fler bostadslösa än vad övriga europeiska länder har.

Anf. 94 KATARINA LUHR (MP) replik:

Fru talman! Det sades många fina ord i anförandet om det ägda boendet men väldigt lite om det hyrda boendet. För många är ett ägt boende en dröm som ligger ganska långt bort. Även en hyresrätt kan vara ganska svår att få, inte minst för barnfamiljer.

I en promemoria från regeringen som kom i januari i år fanns ett förslag om att göra det obligatoriskt för kommuner att kunna utfärda hyresgaranti för barnfamiljer. En hyresgaranti innebär att kommunen med hjälp av staten kan garantera hyra om hyresvärden tycker att en barnfamilj har för dålig betalningsförmåga. Hyresgaranti är någonting som skulle kunna hjälpa fler barnfamiljer att få lägenhet.

När propositionen kom sänkades förslaget, trots att pengarna för detta ligger kvar i regeringens budget. Det verkar inte vara någon som förstår varför. Jag skulle vilja veta hur Sverigedemokraterna ställer sig till hyresgaranti för barnfamiljer.

Anf. 95 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag menar att bristen på hyresrätter grundar sig mycket i att vi har en bostadsmarknad som inte är anpassad till var befolkningen egentligen vill bo. Väldigt många – uppemot 30 procent av hushållen – bor i hyresrätter, vilket är jättemycket mer än i till exempel Norge. Ändå har vi större brist än till exempel Norge, vilket beror på att Norge har betydligt mer ägt boende. Då väljer man det ägda boendet, egentligen av anledningar som att den norska staten har subventionerat det ägda boendet för att fler ska få möjlighet att äga.

När vi har så många i befolkningen som faktiskt vill äga sitt boende tycker jag att vi ska vara tydliga med att vi vill stödja människor så att de kan förverkliga sin dröm om att äga sitt boende.

Det hyrda boendet har sin plats, särskilt för den yngre delen av befolkningen men även för den äldre delen. Allteftersom den äldre delen av befolkningen blir äldre kommer givetvis fler i denna grupp att behöva hyrt boende.

Jag fick en fråga om hur jag ser på att kommunerna kan garantera hyran för barnfamiljer. Kommunerna har ju ansvar för att se till att det finns boende – en kommun kan inte strunta i att en familj är på väg att hamna på gatan. Om en barnfamilj är på väg att bli vräkt är det till och med så att kommunen, via socialtjänsten, har en handlingsmöjlighet om man kontaktar kommunen, vilket man ska göra innan man vräker en barnfamilj.

Jag vill definitivt påpeka att jag står upp för kommunernas självbestämmande, men jag ser inga problem med att en kommun går in och stöder en barnfamilj om det behövs.

Anf. 96 KATARINA LUHR (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar Mikael EskilanderSSon för svaret, som jag dock tycker var lite otydligt.

Det är ju ett stort problem att många barnfamiljer sitter med osäkra boendelösningar. Detta är någonting som kan förstöra ett barns liv. Barnet kanske behöver byta skola och socialt sammanhang ofta på grund av att familjen flyttar och kan kanske inte vara kvar i sin fotbollsklubb eller fortsätta med någon annan fritidsaktivitet.

Det fanns ett förslag om att staten skulle gå in och hjälpa kommunerna så att de skulle få tryggare boendelösningar. Det finns pengar i budgeten, och regeringen gick nästan fram med ett förslag. Väldigt många undrar vad det var som hände. Varför lades inte detta förslag på bordet? Ska jag tolka det som att det är Sverigedemokraterna som har satt käppar i hjulet för det här förslaget eftersom man vill värna kommunernas självbestämmanderätt?

Anf. 97 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag skulle inte tolka det som att det är Sverigedemokraterna som har satt käppar i hjulet för att gå fram med detta förslag.

Det är faktiskt möjligt för kommunerna att gå in och stödja barnfamiljer. Det är också viktigt att kommunerna har möjlighet att själva styra över hur de gör detta, för det finns olika lösningar i olika kommuner. Vissa kommuner arbetar väldigt hårt med sociala kontrakt, medan andra kommuner arbetar hårdare med Bostad först och liknande.

Enligt den lagstiftning som redan finns måste Kronofogdemyndigheten kontakta kommunen innan en barnfamilj vräks. Syftet med detta är att undvika runtflyttning av barnfamiljer. Det kan dock inte vara så att den som har barn aldrig kan bli vräkt och därför kan strunta i att betala hyran; detta skulle inte heller vara en bra lösning.

Jag tycker nog att vi ska lita på att kommunerna tar sitt bostadsansvar. Det är också de som hanterar skolgång och så vidare för barnen. Om barn lever i misär är det kommunerna som går in och omhändertar dessa barn.

Sverigedemokraterna har ju gjort väldigt mycket via sin barndomsgaranti, som partiet har haft sedan 2017. Den är en del i att skydda barn från att råka illa ut. Det handlar ju inte bara om boendet utan även om mycket mer runt omkring barn, och det gäller att hela samhället tar ansvar. Mycket av detta ligger dock på kommunnivå, och då gäller det kommunala självstyret.

Anf. 98 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Fru talman! Jag har suttit i civilutskottet sedan valet 2022, och i princip på varje seminarium och i varje debatt har jag hört Sverigedemokraterna lyfta fram frågan om Sverige huset.

Jag har sedan dess försökt förstå mig på förslaget. Jag tillhör inte den kategori som avstyrker förslag bara för de kommer från ett visst håll. I det här ligger ju likväl ingen ideologi eller andra frågor som stör. Samtidigt vill jag inte att väljarna ska fastna i en

sverigedemokratisk illusion om någonting som de facto bara är en illusion.

Jag skulle gärna höra Mikael Eskilanderesson redogöra lite grann för hur det här är tänkt att fungera i praktiken. Standardisering av byggprocesser i all ära, men när man bygger småhus har man ju markkostnad och anslutningsavgifter. Man har rätt mycket kostnader för att få ihop kalkylen. Hur menar då Mikael Eskilanderesson att bara det faktum att man har ett standardiserat, förgodkänt typhus helt plötsligt ska sätta igång en byggväg av nya småhus?

I förra anförandet tog Sverigedemokraterna upp det kommunala självstyret. Hur menar Mikael Eskilanderesson att man värnar det kommunala självstyret genom att säga att det ska byggas likadant i hela vårt avlånga land?

Anf. 99 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD)
replik:

Fru talman! Tack, Alireza Akhondi, för frågan! Jag svarar jättegärna på frågor om Sverigehuset.

Anledningen till att vi vill gå ifrån det system man har i Sverige där tusentals olika handläggare i 290 kommuner sitter och prövar samma hus är att det helt enkelt blir betydligt mer effektivt.

Oftast är den här prövningen överdriven och till stora delar onödig. Jag kan ta som exempel mitt eget hus som jag byggde en gång i tiden i Örskälljunga kommun. Det var ett basic A-hus jag byggde, och det byggdes ett likadant ett par månader innan. Ändå skulle jag komma in med exakt samma ritningar. Jag skulle komma in med exakt samma ansökningar på allting trots att det fanns ett annat hus byggt som var identiskt. Det var ett typiskt kataloghus. Jag kunde aldrig riktigt förstå poängen med att samma kommun på i princip samma område ska sitta och pröva samma sak en gång till för ett precis likadant hus och ta betalt för varje sak en gång till.

Vi vet ju nu när vi har tittat på vad det kostar att bygga att det är många kostnader som ändå tillkommer. Men jämfört med andra länder och hur de har lyckats få ned priset genom att införa olika former av typgodkända hus skulle det översatt till svenska förhållanden och Sverigehuset röra sig om någonstans mellan 350 000 och 700 000 per hus som man skulle kunna dra ned kostnaderna med. Det blir billigare att bygga därför att man helt enkelt får mindre spill och så vidare när man gör samma husmodell flera gånger men också därför att man inte behöver ett fullständigt bygglov på samma sätt. Det blir mer en fråga om en utsättning av huset och en anmälningsavgift.

Anf. 100 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Fru talman! Om Sverigedemokraterna hade bemödat sig att komma med lite fler förslag inom bostadspolitikens område under de fem terminer de haft på sig att jobba fram propositioner hade jag kanske inte reagerat på den sverigedemokratiska illusionen. Men vi är i ett läge där den nuvarande regeringen har haft gott

om tid på sig att adressera bostadspolitikens utmaningar.

Jag brukar lyfta fram i debatterna att det här är ett område där det finns över 60 offentliga utredningar sedan 2006 och att i princip varje centimeter av det här politikområdet är utrett. Det borde alltså inte vara särskilt svårt att damma av gamla utredningar och producera någonting, kan jag tycka. Men man gör inte det. Man lyfter fram Sverigehuset, men man svarar ändå inte på frågan.

Mikael Eskilanderesson! Hur får man till den här vägen av nyproducerade hus när bygglovskostnaden för den typen av hus utgör en bråkdel av den totala kalkylen? Det skulle jag gärna vilja få svar på.

Jag fick inte heller svar på min förra fråga. Hur säkerställer man att man värnar det kommunala självstyret? Jag kanske inte vill bo i illusionernas värld och bo i det typiska Sverigehuset. Hur hanterar man de fallen?

Anf. 101 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD)
replik:

Fru talman! Jag har ju hört den här klagosången från Alireza Akhondi tidigare om att det inte händer någonting och inte görs någonting.

Jag tror att de flesta som man pratar med utanför det här rummet snarare är förvånade över hur många olika saker som regeringen faktiskt jobbar på och hur mycket vi faktiskt redan på olika sätt har genomfört – till exempel sänkt skatt på ISK-konton, som förhoppningsvis ger mer pengar till byggande. Visst, man ska spara ihop dem först. Men vi har haft fokus på det här med mark, tid och pengar. Det vill säga att vi ska tillse att det finns mark att bygga på, tillse att tiden inte är för lång och tillse att det finns pengar att bygga för.

Jag tycker att regeringen har lyckats väldigt bra i den delen, och jag ser att Centerpartiet har lagt fram ett budgetförslag som är i det närmaste identiskt med regeringens. Det skiljer 10 miljoner i förslaget, så det får närmast ses som en flört med Tidöpartierna – särskilt med tanke på att det inte finns något annat oppositionsparti som ligger närmare regeringen än Centerpartiet. Centerpartiet ligger också mycket närmare regeringen än något av oppositionspartierna.

Om jag var Alireza Akhondi skulle jag vara mer orolig för hur jag ska få ihop ett samarbete med oppositionen än för hur Sverigehuset ska bli billigare. Men det finns bra uträkningar som han kan söka upp.

Sedan handlar det inte bara om bygglovskostnader. Det handlar om konkurrens. Det handlar om att man kan bygga på ett annat sätt. Det handlar om att den som bygger vet om att det här kommer att gå att bygga och att byggföretag kan göra hundratals hus som ser likadana ut. Då blir det billigare. Det har vi sett i andra länder, som jag sa i mitt anförande. Jag vill hänvisa till de länder som jag redan har nämnt.

Anf. 102 MALCOLM MOMODOU
JALLOW (V):

Fru talman! En egen bostad är inte bara väggar och tak. En egen bostad är ett hem. En egen bostad är själva

grunden för våra liv, för vår värdighet och för att kunna vara en del av samhällets gemenskap. Ett eget hem är inte en lyx eller en handelsvara. Det är en rättighet, och det är politiken som är nyckeln till allas rätt till en egen bostad.

Fru talman! Sverige befinner sig fortfarande i samma kris som när vi stod här för ett år sedan. Bostadsbyggandet ligger fortfarande på historiskt låga nivåer. Under årets första halvår gick 1 150 byggföretag i konkurs. Det kan jämföras med 1 725 konkurser under hela 2023.

Arbetslösheten är rekordhög. Inte sedan finanskrisen 2008 och pandemiåren har så många gått utan jobb. En halv miljon människor saknar i dag jobb. De senaste två åren har antalet arbetslösa inom byggbranschen ökat med 59 procent. Under samma tid har boendekostnaderna ökat med 26 procent och livsmedelspriserna med 25 procent.

Man behöver inte vara matematiker för att förstå att allt fler hushåll har svårt att klara det mest grundläggande: mat och hem. Statistiken talar sitt tydliga språk. Men krisen handlar inte primärt om siffror, statistik och tabeller. Den handlar om människor, om liv som slits sönder och om trasiga familjer. Den handlar om ett trasigt samhälle. Det är en kris som tvingar föräldrar att välja mellan att betala hyran och att köpa mat till sina barn. Och allt är en följd av en orättvis politik i ett alltmer ojämnt samhälle.

Fru talman! Antalet vräkningar ligger på historiskt höga nivåer. Sedan regeringens tillträde har rekord i antal vräkningar faktiskt slagits varje år. Bara i år har 342 barn förlorat sina hem. Det är 13 procent fler än förra året, och det är 342 barn för mycket. Men vad gör regeringen? De vänder bort blicken.

Regeringens svar till dem som drabbats hårdast av krisen är hänfulla och verklighetsfrånvända. De säger: ”Sänk bidragen!” ”Skärp er”, säger regeringen. ”Att äga är bättre än att hyra”, säger de. ”Köp ett småhus”, hörde vi nyss från Sverigedemokraterna. Det är alltså regeringens budskap till de mest utsatta hushållen. Men hur ska den ensamstående mamman – som redan går på knäna för att försöka betala hyran – kunna köpa ett småhus? På vilket sätt ska den arbetslösa byggarbetaren skärpa sig när byggbranschen totalt kollapsat? Regeringens politik är ett slag i ansiktet på Sveriges fattigaste hushåll.

Fru talman! I dag har vi en regering som hävdar att det handlar om trygghet när de lägger fram förslag om att enklare kunna vräka fler barnfamiljer. Vi har en regering vars företrädare påstår att vräkningar på sikt kan vara en välgärning för de vräkte barnen. En regering som står bakom ett sådant uttalande blottar en mycket farlig oförståelse för hur barn påverkas av hemlöshet och trauma.

Trygghet skapas inte genom att vräka fler barn och inte heller genom att omvandla billiga och trygga hyresrätter till spekulationsobjekt. Trygghet skapas definitivt inte genom att – som regeringen – prioritera skattesänkningar för de rika framför välfärd och bostäder

för alla. Regeringens politik är inte en politik för trygghet; det är en politik för ökade klyftor.

Fru talman! Trygghet är motsatsen till allt som denna regering gör. Trygghet startar med ett eget hem. Den tryggheten ska vara en självklarhet. Men här står vi i dag, med en bostadspolitik som gång på gång sviker människor. Det är en bostadspolitik som fortsätter gynna de redan privilegierade och som lämnar de mest utsatta utan stöd. Rängebidraget står orört, men bara för vissa – inte för de fattigaste. Deras rängebidrag dras självklart in. Rot-bidraget för de rika utökas. De ekonomiskt mest pressade hushållen – hyresgästerna – lämnas helt utan stöd nu när både energieffektiviseringsstödet och stödet för byggande av hyresrätter har tagits bort. Regeringens och bostadsministrarnas ekonomiska prioriteringar är tydliga.

Fru talman! Vi har hört samma visa upprepas om och om igen under några år nu. Regeringen driver på för att minska antalet hyresrätter genom omvandling till ägarlägenheter och hyrköp. De pratar om att det ska bli lättare att äga. De som inte passar in i deras mall förpassas till en dyr och högst opålitlig andrahandsmarknad. Det är en andrahandsmarknad som regeringen faktiskt satsar på eftersom de ser en möjlighet att göra det ännu mer lönsamt för den som äger en bostad och vill hyra ut den till ockerpris. Hos regeringen sitter skygglapparna kvar. Man ser de invånare man vill se. De andra struntar man helt enkelt i.

Att äga sitt boende är den stora och realistiska drömmen för regeringens företrädare och deras vänner. Men för åtskilligt fler hushåll i dagens Sverige är bostadsministrarnas dröm om småhuset ouppnåelig. Människor som inte har råd med el och mat och som blir vräkta för att de inte har pengar till sin hyra kan varken köpa loss sin hyresrätt eller köpa bostadsministrarnas småhus. Verkligheten är och förblir densamma; med regeringens politik kommer ett fåtal fler att kunna äga samtidigt som många fler blir hemlösa.

Fru talman! Regeringens politik är en politik som söndrar. Under renässansens föddes den politiska grundsatsen ”att söndra och härska”. För den som kan sin historia är det inte svårt att se likheterna mellan Machiavellis renässansfurste och Sveriges regering. Regeringens ojämlika, orättvisa och ohämmat rasistiska politik lever upp till de kriterier som betecknar denna form av samvetslös politik. Det är en politik som splittrar och raserar vårt samhälle bit för bit. Detta är vad den SD-stödda regeringens repressiva politik på samtliga politikområden har gett oss. Politik borde bygga gemenskap och nytta. I stället bygger regeringen murar och hat.

Fru talman! När hushållens ekonomi pressas till bristningsgränsen väljer regeringen att göra det ännu svårare för människor att bo kvar i sina hem. Regeringen väljer inte längre bara att stå passiv utan fördjupar till och med problemen. Fram till i dag har regeringens bostadspolitiska åtgärder haft ett enda tydligt fokus: att på olika sätt attackera de hushåll som redan har det tuffast. Hyresrätten är den dyraste upplåtelseformen att bo i, men det är i den som majoriteten av

låginkomsthushållen bor. Regeringen gör ingenting för att lätta deras bördor, vare sig på kort eller lång sikt.

Aldrig i modern tid har väl politiken slagit så hårt mot samhällets mest utsatta som med denna regering. Både lagförslag och ekonomiska åtgärder syftar genomgående till att försämma för de fattigaste, vare sig det handlar om repressiva förslag kring vräkningar eller dåligt genomtänkta idéer om andrahandsuthyrning som lösningen på samhällets bostadsproblem. Det är en politik för marknaden, inte för människan.

Fru talman! Det är aldrig en välgärning att vräka barn. Ett hemlöst barn är inte ett tryggare barn. Det är ett barn som samhället har svikit. I stället för att som regeringen skylla allt dåligt i samhället på invandrare, hyresgäster och arbetslösa måste vi adressera roten till problemen: den ekonomiska ojämlikheten, bristen på bostäder, segregationen och orättvisorna. Vänsterpartiet har många bra förslag som adresserar just de problemen.

Vänsterpartiets politik har allt som regeringens inte har. Vi är deras raka motsats. Vi står för allt som regeringen inte står för: rättvisa, jämlikhet, solidaritet, mänsklighet, ett samhälle för alla och trygghet för alla. Det är det Vänsterpartiet står för.

Fru talman! När regeringen satsar 34 miljarder på skattesänkningar för höginkomsttagare lägger Vänsterpartiet i stället 45 miljarder kronor på att förbättra för hushållen med bland annat höjd a-kassa, sjukförsäkring, slopat karensavdrag, höjda barnbidrag och så vidare. När regeringen lägger ned all ekonomisk politik för ökat byggande satsar Vänsterpartiet de kommande tre åren 28 miljarder mer än regeringen inom utgiftsområde 18.

När Vänsterpartiet lägger fram lagförslag om att stärka hyresgästernas rättigheter, stoppa utförsäljningarna av hyresrätter, motverka ockerhyror och lagvägen säkerställa att inget barn ska vräkas från sitt hem försämrar regeringens lagförslag situationen på alla dessa punkter.

Låt mig för säkerhets skull tillägga att med alla Vänsterpartiets budgetförslag, inom alla områden, skulle Sveriges statsskuld fortfarande vara bland de lägsta i EU vid ramverksperiodens slut 2032.

Fru talman! Regeringens bostadspolitik saknar mod och nytänkande. Man sitter fast med sina småhus och tror att man kan hitta lösningarna där.

I en tid då vi behöver klimatsmarta och effektiva bostadslösningar som kostar mindre både för den enskilda personen och för miljön väljer regeringen att köra vidare på sin vanliga ideologiska autobahn. Deras förslag är både dåliga för miljön och för dyra för de flesta. Klimatsmarta och ekonomiskt och socialt hållbara initiativ lyser med sin frånvaro.

Fru talman! Vänsterpartiet har en annan vision. Jag har en annan vision. Jag vet att en bostadspolitik som bygger på rättvisa är möjlig – en politik som river murar och bygger broar.

Vi i Vänsterpartiet tror på något större. Vi tror på ett Sverige där varje barn, oavsett var barnet föds eller vilka föräldrar det har, har rätt till ett hem, trygghet och

framtidstro. Det må låta naivt. Kalla mig i så fall gärna naiv, för utan en sådan vision förstår jag inte varför man över huvud taget arbetar som politiker, än mindre bostadspolitiker.

Fru talman! Regeringen säger att deras politik handlar om ansvar, men jag säger: Er politik är oförlåtligt oansvarig. Er politik kostar oss inte bara pengar, utan den kostar oss människoliv, framtidsdrömmar, social sammanhållning och hopp.

Jag avslutar med att säga till bostadsministern: Sverige förtjänar mer. Vi förtjänar en regering som tar ansvar för hela vår befolkning, och om ni inte kan leverera de lösningar som krävs är det dags att lämna över till dem som kan.

Jag yrkar bifall till Vänsterpartiets reservation 1 om bostadspolitiska mål. Jag står också bakom Vänsterpartiets budgetförslag i dess helhet och det särskilda yttrande som finns i betänkandet.

Jag vill också passa på att tacka civilutskottets kansli och önska både dem och alla i kammaren en god jul.

Anf. 103 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD)
replik:

Fru talman! Starkt svavelosande och i allt väsentligt helt felaktigt är ord som kommer för mig. Jag har hört dem tidigare efter att Malcolm Momodou Jallow har talat, och de gäller även i dag.

Modigt och nytänkande är det tydligen att belåna landet och skicka räkningen till våra barn. Jag tycker att det i betydligt högre grad låter oansvarigt.

Vi var inne på barnvräkningar. Kan Malcolm Momodou Jallow förstå att det ibland faktiskt är bra för barnen att myndigheter går in? Det är 342 barn vi pratar om. Det finns i runda slängar 1,7 miljoner barn i Sverige, i alla fall om man räknar alla under 18, och det föds ungefär 100 000 varje år. De 342 som vräks är ofta utsatta på många fler sätt än bara utifrån det faktum att föräldrarna inte har haft råd att betala hyran.

Tyvärr lever dessa barn ofta i misär, och det finns tyvärr ofta mycket runt omkring som våra myndigheter behöver ta itu med. Jag har själv sett exempel där myndigheterna, när de väl har kunnat komma in i familjerna, har kunnat förhindra att barnen fortsätter att leva i misär. Om man låter barnen bo kvar fortgår det ju bara.

Jag vill därför fråga Malcolm Momodou Jallow: Kan han verkligen inte se att myndigheterna ibland behöver gå in och hjälpa barn som befinner sig i en utsatt situation? Den är tyvärr ofta kopplad till dålig ekonomi, och det är då vi upptäcker hur illa ställt det egentligen är i familjen.

Anf. 104 MALCOLM MOMODOU
JALLOW (V) replik:

Fru talman! Svenska folket hörde kanske det som Mikael Eskilandersson inledde med. Han sa ”342 barn” och att det föds 100 000 barn. Om jag tolkar honom rätt är det ingenting med 342 hemlösa barn, utan

det är helt okej och i sin ordning. Det är bara en liten del av det antal barn som föds varje år.

Detta är skillnaden mellan Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna. Det är därför jag står på den här sidan och Mikael Eskilanderesson står på den andra sidan.

Som jag sa finns det 342 hemlösa barn i dag – barn som har vräkt. Det är alldeles för många; det är 342 barn för mycket. I detta land, som vi själva kallar för en välfärdsstat och som är ett rikt land i Europa, ska inget barn behöva vara hemlöst.

Jag förstår varför Mikael Eskilanderesson försöker motivera att det kanske är rimligt att 342 barn är hemlösa när det föds över 100 000 barn varje år. Det är för att han tillhör en regering som har en ny lagstiftning som gör det enklare att vräka ytterligare barn. Tryggare bostadsområden kallar man det när man gör det möjligt för fastighetsägare att vräka barn som inte har begått brott. Hela familjer ställs på gatan.

När jag ställde frågan vart dessa människor ska ta vägen kunde varken Mikael Eskilanderesson, något av Tidöpartierna eller ansvarig minister svara på frågan, och i dag ser vi resultatet av denna politik.

Å ena sidan säger samtliga politiker och partier att vi ska ha en nollvision för hemlöshet, men å andra sidan hamnar varje år fler barn på gatan, ibland på grund av att föräldrarna inte ens kan betala en räkning på 300 kronor.

Det är 200 000 fler fattiga människor i Sverige i dag. Det är ert fel, Mikael Eskilanderesson. Det är ni som styr. Se till att dessa barn har ett hem! Det är en rättighet, och vi har barnkonventionen som lag i Sverige. Följ den!

Anf. 105 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD)
replik:

Fru talman! I bästa fall är Malcolm Momodou Jallow bara dåligt underrättad om vad som händer när myndigheterna går in hos barn och man har en vräkingsorder. Det som normalt händer är att socialen, polisen och så vidare också är inkopplade när man går in i en fastighet.

Det är inte så att man placerar barnet på gatan, normalt sett, utan ofta är det en situation där man omhändertar barn enligt LVU. Det är inte så att personen kickas ut på gatan och sedan låter man barnen sitta på gatan och frysa ihjäl. Så funkar det inte i Sverige, helt enkelt.

Det finns en annan sak som jag vill ställa en fråga om, nämligen träbyggnation. Jag har en förkärlek för träbyggnader i allmänhet, och det finns en anledning till att Sverige huset ser ut som det gör. Det har nog sin bakgrund i att jag kommer från en släkt som äger skog och var så kallade skogsbönder och att jag själv är lite av en skogsbonde.

Jag har tidigare jobbat för Södra Skogsägarna och har därigenom spenderat 13 yrkesverksamma år i skogen, så när jag såg att Vänsterpartiet vill lägga en ansemlig mängd pengar, närmare bestämt 750 miljoner kronor, på att bygga i trä tyckte jag att det var trevligt.

Men det är lätt att skära breda remmar i andras läder, för det skulle riktas mot att bygga flerbostadshus i trä. Det skulle dessutom ökas under kommande år. 750 miljoner var bara en svag början.

Hur säkerställer Vänsterpartiet att pengarna hamnar rätt och att det inte blir som med alla subventioner som kom från den tidigare regeringen, det vill säga att de går till hus som ändå hade byggts? Det byggs en hel del i trä redan i dag, och det är dessutom subventionerat på olika sätt. Framför allt är det ett billigt material som vi har gott om i landet.

Anf. 106 MALCOLM MOMODOU
JALLOW (V) replik:

Fru talman! Låt mig börja med frågan om vräkt barn. Jag kommer från Malmö. När barn blir vräkt och barnfamiljer blir hemlösa vänder de sig till kommunen – till de institutionella myndigheter som Mikael Eskilanderesson hänvisar till. I Malmö är det så när man kommer till kommunen och vill ha stöd för boende att man får stöd en vecka i taget.

Tänk att vara ett barn med två eller tre syskon, en mamma och en pappa, eller oftare en ensamstående mamma, och komma till kommunen och höra den säga: ”Ni får en plats i en vecka.” Efter en vecka får man packa sina saker och komma tillbaka till kommunen och söka en gång till, och då får man en vecka till.

Är detta ett tryggt sätt att leva för ett barn i det här landet – i Sverige? Är det en typ av lösning som Mikael Eskilanderesson tycker är bra? Är han nöjd med den? Det är inte jag. Jag respekterar svensk lag, som barnkonventionen är. Den är väldigt tydlig: Vi måste skapa trygga förhållanden för barn att växa upp i. Det jag nämnde skulle jag inte kalla trygga förhållanden för barn att växa upp i.

Att ha ett stabilt hem är en av de saker som jag skulle kalla trygghet. Ni pratar om trygghet, men det ni gör skapar otrygghet för många barn.

Jag hoppades att Mikael Eskilanderesson skulle ta frågan på allvar och säga något här som kan säkerställa att inget barn ska vara hemlöst, behöva flytta från ett ställe till ett annat eller söka bostad en vecka i taget. Men tyvärr får vi inte svar från vare sig Mikael Eskilanderesson eller regeringen. De som lider är de barn som växer upp i ett otryggt samhälle med dåliga förutsättningar, och detta påverkar dem. De hemlösa barnen är de som till slut kommer att hamna i kriminalitet. Då kan Mikael Eskilanderesson och hans regering komma med sina repressiva åtgärder. Det funkar inte.

Anf. 107 NORIA MANOUCHI (M):

Fru talman! Sverige har länge stått inför stora utmaningar på bostadsmarknaden. Över tid har vi sett långa ledtider, höga kostnader och svårigheter för många att hitta en bostad som matchar deras behov och drömmar. Detta påverkar vår tillväxt, vår trygghet och våra möjligheter att möta framtidens utmaningar.

Den här typen av problem har inte uppstått över en natt. De är resultatet av årtal av politiska beslut som prioriterat fel; plakatpolitik och ineffektiva åtgärder.

Men nu har vi en moderatledd regering som inte står passiv och ser på när problemen förvärras. Tvärtom tar vi oss an de strukturella utmaningarna som andra regeringar har ignorerat. Vi lägger grunden för en bostadsmarknad som fungerar för alla, oavsett om du är ung och söker din första bostad, har en familj som behöver ett större boende eller är en äldre som vill hitta något mindre eller bo tillsammans med flera.

Fru talman! Att bygga bostäder i Sverige i dag är onödigt krångligt och dessutom dyrt. Långa ledtider, byråkrati och brist på byggbar mark har skapat en situation där bostadsbyggandet går trögt. Det är inte acceptabelt, och därför gör vi stora satsningar för att skapa en mer tids- och kostnadseffektiv byggprocess. Vi kortar ledtiderna i plan- och byggprocesserna genom att investera i digitalisering. Regeringen föreslår att Lantmäteriet får 10 miljoner kronor 2025 för att fortsätta arbetet med en nationell geodataplattform.

Genom att tillgängliggöra fler datamängder digitalt kommer kommunerna att få bättre verktyg för att planera och genomföra bostadsprojekt snabbare. Vi förklarar även regelverken. Boverkets nya byggregler som träder i kraft 2025 är ett viktigt steg mot att minska krånglet och sänka kostnaderna för att bygga. Vi stärker i detta även kompetensen i kommunerna. Regeringen avsätter 15 miljoner kronor per år fram till 2030 för att utbilda kommunerna i de nya byggreglerna och bygglovsprocesserna. Detta är en investering i en efterlängtd, snabbare, enklare och mer effektiv byggprocess.

Oppositionen kommer säkert att kritisera oss för att vi inte satsar på investeringsstöd eller subventioner. Men, fru talman, detta är en enkelriktad och upprepade politik som inte har löst de strukturella problemen. Bidrag till fastighetsägare och byggherrar gick ofta till projekt som ändå skulle ha byggts, medan regelverken och processerna fortsatte att sätta käppar i hjulen för ett bredare bostadsbyggande.

Fru talman! Tryggheten är i dag den viktigaste faktorn för människor när de väljer var de vill bo. Det är oacceptabelt att var fjärde person i Sverige känner sig otrygg i sitt eget bostadsområde. Kriminaliteten har tagit över vissa områden, och detta påverkar inte bara tryggheten, utan det påverkar hela vårt samhälle negativt. Sedan den 1 juli i år har vi gjort det enklare för fastighetsägare att vräka kriminella hyresgäster. Detta är en reform som många har efterfrågat, inte minst de som lever och bor i den typen av bostadsområden; de som drabbas när de kriminella dominerar i ett område behöver fredas.

Vi har även tillsatt en utredning om hur fastighetsägare och offentliga aktörer kan samarbeta bättre för att skapa tryggare bostadsmiljöer. Det finns förebilder att möta runt om i landet. Ingen ska behöva fly sitt bostadsområde. Det är en skam att det sker i dag. Därför är tryggheten en av de viktigaste byggstenarna i vår politik.

Fru talman! Sju av tio svenskar vill bo i småhus. Det är en dröm som vi moderater vill göra verklig för fler. Vi satsar för att främja byggandet av småhus

genom att öka incitamenten för kommunerna. Boverket ska se över förutsättningarna och var byggbar mark finns. Dessutom arbetar vi, som vi har hört under debatten, med konceptet Sverigehus. Det är typgodkända småhus som kan byggas enklare och billigare.

Oppositionen kommer såklart att hävda att vi gör för lite, men, fru talman, vår politik handlar om att göra boendet mer tillgängligt för fler genom strukturella reformer och långsiktiga lösningar, inte genom att slösa skattebetalarnas pengar på ineffektiva stöd.

Bostadspolitik handlar om mer än att bara bygga hus. Det handlar om att bygga samhällen. Då behöver vi en fungerande bostadsmarknad, där byggandet går snabbare, där tryggheten är en regel snarare än ett undantag och där fler får chansen att äga sitt hem. Det är vad de flesta vill. Och det är vad den här budgeten handlar om, och därför yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut om budgeten.

Anf. 108 JENNIE NILSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Noria Manouchi för hennes anförande. Jag har två frågor kopplade till anförandet.

Jag noterar i vårt betänkande att man har valt att göra något så ovanligt som att politisera den rent faktiska resultatredovisningen, som i normalfallet egentligen är en faktauppräknings. Man gör det dessutom på ett extremt inkonsekvent sätt. Man lyckas både vara nöjd med att regeringen konstaterar att det saknas evidens för effekterna av investeringsstödet och samtidigt fortsätta att glädjas över att man avskaffar det ineffektiva och dåliga investeringsstödet.

Vilket är det? Saknas det evidens, eller är det ett politiskt påstående kopplat till frågan utan evidens?

Anf. 109 NORIA MANOUCHI (M) replik:

Fru talman! Jag försöker reda ut exakt vad det är jag ska svara på.

Först vad det frågan om de bidrag, subventioner, de hundratals miljoner kronor som har betalats ut till byggherrar, som skulle ha lett till mängder av nya bostäder men som inte gjorde det. SKR tog fram en rapport för fem sex år sedan där man konstaterade att den typen av satsningar inte har lett till byggandet av fler bostäder. Det är vad jag tog fasta på i mitt anförande.

Vi kan ta investeringsstödet för äldre bostäder som exempel. Trots att äldre bostäder är en mycket dyr kostnad för kommunerna, och trots att den äldre delen av befolkningen ökar i vårt land, sökte inte ens 25 procent av kommunerna stödet. Det är inte bara ett ineffektivt stöd, utan det är dessutom rätt oönskat, enligt min tolkning. Därför är det viktigt för vår regering att inte fortsätta med den typen av subventioner som inte fungerar.

Anf. 110 JENNIE NILSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för svaret.

Jag utgår från att jag var otydlig och att ledamoten inte förstod. Min fråga handlade om hur man kan både hävda att det saknas evidens och sedan hävda att något är ineffektivt och dåligt i samma mening. Det är väldigt ologiskt och även olyckligt att man väljer att göra

detta kopplat till en faktaredovisning i budgeten. Det är att politisera denna typ av dokument på en helt ny nivå, och jag tycker att det är obegripligt.

Min nästa fråga, som jag inte hann med förra gången, gäller det som ledamoten ger uttryck för: att man tycker att alla former av investeringsstöd och subventioner är dåliga. Trots detta aviserar man nu i budgeten ett stöd för den gröna industrialiseringen i norr, dock utan att precisera vad det handlar om. Jag utgår från att det ska börja gälla nästa år. Förslaget presenterades i samband med budgeten, alltså för flera månader sedan, och än så länge har jag inte lyckats få något svar på vad det är som ska stödja byggnation kopplad till den gröna industrialiseringen i norr. Jag hoppas att ledamoten kan ge mig lite svar på frågan.

Anf. 111 NORIA MANOUCHI (M) replik:

Fru talman! Regeringens budget är politisk, skulle jag vilja påstå. Jag hoppas det; det vore väldigt märkligt om den inte var det. Jag tror att det är så vi vill fortsätta i vår demokrati – att regeringen lägger fram en politisk budget och det är tydligt vad som är regeringens politiska prioriteringar.

I mitt svar angående subventionerna tog jag fasta på ett av Socialdemokraternas investeringsstöd som inte har fungerat – som kommunerna inte har sökt och som alltså har varit ineffektivt och oönskat. Det var ett exempel som jag tog upp. Jag kan fråga Socialdemokraternas ledamot om det är er mening att detta är fel och att vi borde fortsätta med denna typ av subventioner, som kommunerna inte vill ha och inte söker och som därför inte betalas ut.

Er politik har prövats och misslyckats. I åtta år har vi haft denna typ av kortsiktiga lösningar, som inte löste de strukturella problemen på bostadsmarknaden. Det är därför vi nu tar oss an de grundläggande hindren och satsar på långsiktiga reformer som minskar byråkratin, stimulerar bostadsbyggandet och skapar en mer rättvis marknad. Är det Socialdemokraternas mening att vi borde återgå till ett system där regeringens bostadspolitik går ut på att betala ut åtskilliga hundratals miljoner kronor till byggherrar utan att det leder till fler bostäder?

Anf. 112 MALCOLM MOMODOU
JALLOW (V) replik:

Fru talman! Vi har rekordhög arbetslöshet. En halv miljon människor saknar jobb. Vi har en byggbransch som står still. Under era två år i regeringsställning har boendekostnaderna ökat med 26 procent, och livsmedelspriserna har ökat med 25 procent. Men den kanske värsta statistiken för dessa två år är att antalet vräkningar har gått upp med 26 procent. Bara i år har 342 barn förlorat sina hem. Det är 13 procent fler än förra året. Och vi vet båda att Malmö är en av de kommuner där flest barnfamiljer vräktes under 2023 och där antalet vräkningar ökar mest – vi är båda två från Malmö.

Mitt i allt detta driver ni igenom förslag om att sälja ut ännu fler hyresrätter, troligen några av de sista som finns kvar som fortfarande har rimliga hyror. Mitt i allt

detta har ni lagstiftning som gör det möjligt för fastighetsägare att vräka fler barn, utan att ni har något svar på vart dessa barn ska ta vägen.

Min fråga är helt enkelt denna: Jag undrar på vilket sätt Noria Manouchi tror att dessa åtgärder – utförsäljningar, marknadshyror och lagstiftningen om att vräka barn – ska hjälpa hemlösa barnfamiljer i Malmö och resten av landet. Det är den första frågan.

Den andra frågan är: Anser Noria Manouchi, som pratar om att trygghet är byggstenen för hennes politik, att rätten till ett eget hem är en grundläggande trygghetsfråga? Om ja, varför gör ni det möjligt för barn att bli hemlösa? Varför har under ert styre de här två åren fler barn blivit vräkta utan att ha någonstans att ta vägen?

Anf. 113 NORIA MANOUCHI (M) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att konstatera att vi har ungefär 20 000 lediga hyreslägenheter med tillträde i dag – inte i Stockholm men i övriga delar av vårt avlånga land. Dessutom ökar byggandet, enligt Boverket och SKR. I norra Sverige har särskilda satsningar gjorts som gör att bostadsbyggandet ökar. I stadsnära områden i större städer ökar byggandet av flerbostadshus. Och i mindre kommuner utanför storstadsregionerna ökar bostadsbyggandet. Detta ger större möjligheter att matcha efterfrågan på ett bättre sätt än tidigare. Vi behöver ta fasta också på det som inte är riktigt lika illa som det en gång var.

Jag vill också säga att det är absolut hjärtkrossande att det finns hemlösa barn i Sverige. I denna fråga har kommunerna ett mycket stort ansvar. Det vräkningsförebyggande arbetet är helt avgörande för att se till att ingen familj hamnar mellan stolarna.

När en barnfamilj befinner sig i riskzonen för vräkning sätts vår gemensamma välfärd på prov, och då blottas det vilka prioriteringar som har gjorts och vad som har valts bort. När man tittar på statistiken kan man se vilka kommuner som har vävt samman ett skyddsnät som fungerar och vilka som inte har gjort det.

Det är tydligt att det är värst i vår gemensamma hemstad Malmö, som i 94 av 100 år har styrts av Socialdemokraterna. Och det gäller inte bara Malmö. Absolut flest barn blir vräkta i socialdemokratiskt styrda kommuner. Detta är ett massivt problem, som dessutom blottar vilka kommuner som har valt bort välfärdens kärna i stället för att prioritera den.

Anf. 114 MALCOLM MOMODOU
JALLOW (V) replik:

Fru talman! Jag tänker så här. Noria Manouchi pratar om att det finns 20 000 lägenheter – det hjälper inte de här barnen. Det är 200 000 fler fattiga hushåll i Sverige. De 20 000 lägenheterna hjälper inte dem, för de har inte råd. Det är inte dem vi pratar om. Jag pratar om människor som är fattiga i dag – hushåll med lägre inkomst, som inte har råd att ha någonstans att bo.

Noria Manouchi pratar om Socialdemokraterna. Det är inte Socialdemokraterna som styr nu; det är

Moderaterna som styr nu tillsammans med sina Tidöpartier. Vad gör ni? Man måste ta ansvar när man styr. När Socialdemokraterna styrde kritiserade jag Socialdemokraterna. Jag stod här och kritiserade dem. Men nu är det inte Socialdemokraterna som styr utan Moderaterna, och därför står jag här och frågar: Vad gör ni när ni säljer de befintliga hyresrätterna, när ni har lagstiftning som gör att fler barn kan vräkas från sina hem och när ni inte respekterar svensk lag, barnkonventionen, som väldigt tydligt säger att det ska skapas förutsättningar för en trygg uppväxt för barn? Ni gör barn hemlösa.

Under de två år som ni har suttit har boendekostnaderna ökat med 26 procent. Bara i år handlar det om 342 barn. Vad gör ni? Sluta lägga skulden på andra som inte styr! Det är ni som styr. Vi pratar om en nollvision när det gäller hemlöshet. Trots det blir fler barn hemlösa varje år.

Detta är ett mycket allvarligt problem. Noria Manouchi behöver inte förklara hur problemet ser ut. Jag vet hur det ser ut i min egen kommun Malmö. Min fråga är: Vad gör din regering för att lösa problemet och se till så att inget barn i det här landet ska behöva vara hemlöst?

Anf. 115 NORIA MANOUCHI (M) replik:

Fru talman! Vi har här i debatten vid ett flertal tillfällen konstaterat kommunernas stora ansvar när det gäller bostäder. Detta hoppas jag att vi är överens om.

Vilka som styr i kommunerna spelar väldigt stor roll när det gäller hur många vräkningar av barnfamiljer som har skett. Förnekar civilutskottets ordförande detta? Statistiken är ju tydlig: I kommuner där Moderaterna styr är det betydligt färre barn som vräks än i kommuner där socialdemokrater eller vänsterpartister styr. Så ser statistiken ut. Ordföranden i utskottet har helt rätt i att det spelar roll vem som styr. Där moderater styr är det färre barn som vräks. Så ser historien ut, och så ser statistiken ut. Det är vår gemensamma erfarenhet från socialdemokratiskt styrda Malmö. Det är ingenting som jag eller regeringen hittar på.

Men regeringen tar denna problematik på mycket stort allvar, även i de kommuner där våra partier inte styr. Därför har vi gett Socialstyrelsen i uppdrag att se över hur det kan komma sig att fler och fler har vräcks de senaste åren. Vi hoppas att det inte bara är så att man väljer att vräka barnfamiljer i de kommuner där vänsterpartierna styr, utan att det finns bakomliggande orsaker som vi kan genomföra rikspolitik för att förändra. Så tänker vi ta ansvar för situationen.

Men att stödja olika typer av vänsterstyren runt om i landet som bara har haft en enda effekt när det kommer till vräkningar, nämligen att slå rekord i antalet vräpta barnfamiljer, är det alltså inte min rekommendation att Vänsterpartiet ska fortsätta att göra.

Vänsterpartiets representant står här och gormar över att regeringen inte tar sitt ansvar. Men ta lite ansvar själv, då! Sluta att stödja socialdemokratiska styren runt om i landet som vägrar ta ansvar för vårt

gemensamma välfärdssystem! Det fungerar ju inte när barnfamiljer vräks. När ska det då fungera? (Applåder)

Anf. 116 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag påminner ännu en gång om att tilltalet i kammarerna inte inkluderar ”dig”, ”din” och ”du”, utan det är via talmannen som alla talar.

Anf. 117 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Fru talman! Jag är inte så övertygad om att överord eller ett högt tonläge skapar fler bostäder, om jag ska vara ärlig.

Ledamoten talade om att det finns 20 000 lediga bostäder i Sverige. Men ledamoten måste då i samma andetag nämna det faktum att det saknas bostäder i lejonparten av Sveriges kommuner här och nu. Det ackumulerade underskottet när det gäller bostadsbyggandet fortsätter att öka.

Sedan finns det en annan del som jag tycker att Noria Manouchi borde ta upp. Centerpartiet tillhör inte förespråkarna av investeringsstöd sådant det såg ut. Men sanningen är att ingen vet om investeringsstödet är effektivt eller ineffektivt. Det finns inte tillräckligt med data och forskning bakom något påstående åt något håll. På så sätt har Jennie Nilsson rätt i att regeringen måste bestämma sig. Man kan inte säga två olika saker i samma dokument.

Sedan lyfter Noria Manouchi fram behovet av strukturella reformer. Jag älskar strukturreformer och tycker att man ska ägna sig åt sådant. Men var är förslagen till strukturreformer? När kommer de propositionerna till utskottet och till riksdagen? Noria Manouchi är ny i utskottet. Det har jag all respekt för, men samtidigt företräder hon ju det största partiet i regeringsställning.

Anf. 118 NORIA MANOUCHI (M) replik:

Fru talman! Alireza Akhondi har helt rätt i att jag är hyfsat ny i utskottet. Dessutom är detta min sista debatt med utskottet, så jag är väldigt tacksam för att ledamoten tar hänsyn till detta.

Jag ber om ursäkt, fru talman. Jag är alldeles uppe i varv efter det senaste replikskiftet.

Jag instämmer i att det saknas bostäder i flera delar av landet. Jag vill dock understryka att det inte är lika mörkt överallt. Om vi lyfter blicken från Stockholm – något som jag noterat att utskottet är smått besatt av – ser läget lite annorlunda ut.

Jag tror inte heller att vi bara kan bygga bort bostadsbristen. Vi måste göra flera saker samtidigt. Vi behöver omvandla lokaler till bostäder. En gång i tiden gjorde man tvärtom och omvandlade bostäder till lokaler i våra centrala städer. Nu behöver vi göra motsatsen. Det skulle kunna frigöra hundratals, om inte tusentals, lägenheter.

Vi gör det lättare att bygga studentbostäder och förklarar byggreglerna i förhållande till dem. Men jag skulle också vilja understryka något av det som jag tog upp i mitt anförande. Vi kortar ledtiderna i plan- och

byggprocesserna genom att investera i digitalisering. Detta tror vi är väldigt viktigt. Vi förenklar regelverken, och vi ser till att höja kompetensen kring detta i kommunerna – allt för att det inte ska bli ytterligare stopp när vi genomför de nya systemen utan att det ska gå så smidigt som möjligt. Detta är några av våra prioriteringar.

Vilka är Centerpartiets prioriteringar, och hur ser majoritetsförhållandena ut när det gäller dem?

Anf. 119 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Fru talman! Noria Manouchi representerar ändå Moderata samlingspartiet, som innehar statsministerposten. Även om man inte leder arbetet på det departement som hanterar bostadspolitiken har man ändå ett särskilt ansvar att se till att det man säger här i kammaren överensstämmer med verkligheten.

Sanningen är ju att utskottet och kammaren inte har sett röken av de förändringar som Noria Manouchi gör gällande har skett. Vi väntar med spänning på att faktiskt få se dessa reformer.

På tal om strukturreformer vet vi att en skattereform skulle ha stor påverkan på de mekanismer som i allt väsentligt styr bostadsmarknadens funktionssätt. Men någon sådan finns inte på agendan. De förslag som allmännyttan för fram, till exempel moms på hyra, finns inte heller på agendan. Inte heller frågan om fri hyressättning, som Centerpartiet driver, finns på agendan. När det gäller strandskyddsfrågan, som Moderata samlingspartiet sköt ned och där vi har fått besked om att man kommer att lägga fram exakt samma förslag som tidigare, har det ännu inte lagts något på riksdagens bord två år efter att man fått makten att göra något.

Mot denna bakgrund frågar jag nu gruppledaren för Moderata samlingspartiet i civilutskottet: Noria Manouchi, vilka strukturreformer kan vi vänta oss att få behandla i civilutskottet de närmaste terminerna?

Anf. 120 NORIA MANOUCHI (M) replik:

Fru talman! Tack, Alireza Akhondi, för frågan! Vi deltog för några veckor sedan vid samma utskottsmöte som ministern, som var inbjuden att redogöra för allt som regeringen gör på bostadsområdet. Det var det i särklass längsta utskottsmöte som jag har varit med på. Det drog över. Vi var många som fick planera om i våra scheman och kalendrar för att redogörelsen var så otroligt lång. Punkt för punkt gick ministern igenom allt som görs på detta område. Frågorna från ledamöterna i utskottet var inte så många som jag kanske hade trott att de skulle vara, antagligen för att redogörelsen var så uttömmande.

Personligen tycker jag att detta är glädjande. Jag tror att svenska folket uppfattar att med den här regeringen blir saker och ting gjorda.

Fru talman! I mitt budgetanförande redogjorde jag för en del budgetsatsningar som jag anser vara särskilt angelägna. De finns att läsa om i budgeten. Jag tror att det till syvende och sist handlar om vad en regering faktiskt kan verkställa. Givet att vi har en regering med

majoritet i kammaren blir en hel del nu gjort – tyvärr blir det inte en friare hyresmarknad, för det har vi inte majoritet för. Det är Alireza Akhondi väl medveten om. Men låt oss hoppas att vi en vacker dag får ta i hand på ett sådant förslag, så att vi kan komma vidare och se till att få en mer rättvis bostadsmarknad i Sverige.

Anf. 121 JENNIE NILSSON (S):

Fru talman! En fungerande bostadsmarknad är en förutsättning för att människor ska kunna flytta till jobb och utbildning, för att de ska kunna bilda familj och för att de ska kunna skilja sig. Den är också en viktig tillväxtmotor.

Den byggkris som vi nu ser tydligt och som får stora konsekvenser begränsar inte bara människors möjligheter att göra fria val, styra sina liv och göra det som är bäst för dem. Den hotar också jobb och tillväxt.

Stockholms Handelskammare presenterade en rapport i våras som heter *Notan för byggkrisen*. I den skissar de på att notan kan bli så hög som hisnande 1 000 miljarder kronor för svensk ekonomi fram till 2030. Det är ett så stort tal att man knappt kan ta in det.

Finansinspektionen har meddelat att den bostadsbrist och den byggkris som vi nu är i riskerar att kosta svensk bnp ungefär 1 procent årligen. Det motsvarar 65 miljarder kronor årligen. Det är en betydligt lägre siffra, men det är fortfarande mer än ett helt budgetutrymme.

Det är pengar som skulle kunna och som borde användas till helt andra saker. De borde användas till att bygga Sverige starkare, till att stärka välfärden och till att rusta individer. De borde användas till mycket bättre saker än att bara slösas bort. De slösas bort för att det är en regering som inte tar byggkrisen och situationen på allvar. Man vill inte se eller förmår inte att se att man faktiskt är ansvarig för att hantera en kris av denna dignitet, med effekter av den här digniteten.

Inget av detta ser vi.

Vi har nu hört några talares anföranden. Vi har hört talare från Sverigedemokraterna och Moderaterna från regeringsunderlaget. De har haft anföranden och repliker. De har beskrivit hur de ser på bostadsmarknaden och framtiden i Sverige.

Jag kan bara konstatera att jag blir djupt bekymrad. Deras anföranden saknar framför allt stor insikt. De saknar vilja att i alla fall erkänna den problematik man ser. I stället talar man om att det nu vänder. Det är lite sant. Det faktum att räntorna och inflationen nu går ned i Sverige, liksom i stora delar av vår omvärld, gör givetvis att det finns förutsättningar för att det ska låta lite på trycket, men det är från extremt låga nivåer.

Ingenting av det som vi har hört så här långt i debatten eller av det som man har presenterat kommer på ett riktigt sätt att möta de behov och de utmaningar som vi har. Det handlar om att säkerställa att alla människor har tillgång till en bostad. Det handlar om att säkerställa att vi har förutsättningar för att få investeringar till nya industrier eller nya branscher, ny

business, i Sverige. Det handlar om internationellt kapital och svenskt kapital.

När man gör sina värderingar om huruvida man ska eller inte ska satsa spelar en rad saker in – tillgång till kompetens, tillgång till energi, tillgång till bostäder och tillgång till infrastruktur. Det är kanske de fyra tyngst vägande bitarna.

Vi ser nu investerare som väljer bort Sverige som land, framför allt för att vi inte kan säkra att det kommer att finnas tillgång till bostäder. Självklart är det mycket allvarligt. Självklart borde det mana till eftertanke.

Jag bara hoppas att det som företrädare för regeringspartierna och regeringsunderlaget ger uttryck för i denna talarstol i debatten i dag inte är överensstämmande med de diskussioner och de överväganden som man gör i andra forum. För i sådana fall kommer priset för människor och för Sverige att bli orimligt högt.

Jag kan givet denna bakgrund och denna oro konstatera att Socialdemokraterna har gjort helt andra bedömningar. Det handlar om hur situationen ser ut, hur allvarlig den är och vad som står på spel. Detta är givetvis kopplat till det vi föreslår.

I detta sammanhang, kopplat till budgeten, föreslår vi framför allt att det ska införas två nya åtgärder. De borde införas skyndsamt. De borde ha varit införda redan inför förra året, som senast.

Det första vi föreslår handlar om att det borde finnas en byggstimulans som är baserad på ett produktionsstöd. Det borde framför allt gå till de gröna industriableringarna, som nu sker runt om i vårt land, för att säkerställa att de inte går om intet men också till studentbostäder. Vi satsar mycket i Sverige på att vi ska utbilda människor och på högre utbildning för att vi ska kunna möta kompetensbehovet. Det blir väldigt förfelade om inte människor kan flytta och ta de utbildningsplatser som erbjuds, på samma sätt som det blir förfelade om man inte kan flytta för att ta de jobb som nu ska växa fram av de nya industriinvesteringarna. Vår bedömning är att ett produktionsstöd kopplat till denna sektor är både angeläget och nödvändigt.

Det andra vi föreslår är att staten i detta läge ska gå in och dela risk. Vi föreslår att man ska införa statliga byggkrediter. Det vore rimligt i ett ekonomiskt läge där många vittnar om att de inte får kalkylen att gå ihop och där tillgången på kapital i sig är ett av de största hindren för att man ska få igång projekt. Då vore det rimligt att införa en helt ny åtgärd som handlar just om att man delar risken och att staten går in och, egentligen, tar topplånen. På så sätt kan man få ihop en bättre kalkyl och få spaden i backen för fler projekt.

Till detta konstaterar vi att den byggkris som vi nu ser har inneburit enormt stora varsel. Bara första halvåret i år, 2024, varslade över 1 500 byggbolag om konkurs. Det är dubbelt så många som under hela pandemin. Man kan jämföra med förra året, då siffran var 1 700 på totalen. Det motsvarar ungefär sex konkurser om dagen.

Bortsett från att det givetvis är djupt problematiskt att en massa byggbolag inte finns kvar och att en massa

människor blir arbetslösa kan man konstatera något annat. Om man lärde sig något från 90-talskrisen var det detta: När krisen var över, när konjunkturen vände och när efterfrågan på personal och kompetens plötsligt blev stor fanns människor inte kvar. De hade lämnat byggbranschen för andra branscher.

Vi ser att detta också händer nu.

Visserligen är siffrorna för Byggnads a-kassa större än vad de har varit på decennier. Den har ökat med 67 procent. GS vittnar också om massiva varsel. Trots detta tror jag att de flesta av oss som reser runt möter detta: Branschen känner en stor oro just nu för att detta är efterfrågad personal, som rekryteras till annan industri och som därmed försvinner och sannolikt aldrig kommer tillbaka.

Med tanke på den kompetensförlust som vi nu riskerar att se är det dubbelt anmärkningsvärt att regeringen dessutom avvecklar det energieffektiviseringsstöd som den förra regeringen fick på plats. Det är ett stöd som är bra för klimatet. Det är bra när det gäller att möta EU-direktiv och de EU-krav som kommer att finnas på att sektorn liksom ska klara av sina utsläpp. Genom att man inte möter det kravet riskerar man att lämna över kostnaden för energieffektivisering enbart på individen eller möjligen på företaget.

Detta är också bra för jobben. Det här skulle innebära att man skulle kunna hålla igång arbetskraft på ett effektivt sätt i ett läge när det inte byggs något nytt. Då skulle man kunna renovera och energieffektivisera. Det skulle vara bra för jobben.

Det hade också varit bra för vanliga hushålls plånböcker. I ett läge av kostnadskris när energikostnaden har blivit väldigt hög skulle det betyda någonting att kunna påverka sina egna energikostnader på ett positivt sätt för att bidra både till sig själv, till samhället och till klimatet. Därför är det så svårt att förstå regeringens prioritering.

Jag konstaterar samtidigt att det i regeringens budget den här gången finns ett förslag på ett stöd om just 140 miljoner kronor, något som jag också frågade Moderaternas bostadspolitiska talesperson om i replikskiftet tidigare men inte fick något svar på. Nu kommer alltså ett förslag om att satsa på bostadsbyggande kopplat till den gröna industrialiseringen i norr, och man aviserar 140 miljoner. Detta gör man i samband med budget.

Trots upprepade frågor till ministern och till andra ledamöter är det fortfarande helt oklart vad det här stödet ska användas till. Det kanske är bra, men om det ska börja gälla från årsskiftet är det ju på tiden att man börjar precisera vad det här är för någonting. Jag får väl utgå från att det inte är någonting som liknar de förslag som vi har och att det därmed inte heller liknar de förslag som exempelvis den särskilda utredaren tog fram på det här temat, eftersom att det egentligen är en variant på våra förslag.

Det här måste alltså vara någonting helt annat, för så sent som i den här debatten har ju både sverigedemokrater och moderater dömt ut både investeringsbidrag och subventioner. Man har också dömt ut,

förutsätter jag, kreditgarantier. Så vad är då dessa stöd? Vem ska ta del av dem, och när får de besked?

Avslutningsvis vill jag säga att det här är en debatt som handlar om både bostads- och konsumentpolitik. För Socialdemokraternas del kommer Anna-Belle Strömberg så småningom i ett senare anförande att beskriva våra förslag på det konsumentpolitiska området.

Vår ram är större än regeringens, vilket innebär att vi inte kan reservera oss till förmån för våra egna förslag även om vi skulle vilja det. Vi kommer därför att välja att avstå i beslutet och i stället hänvisa till vårt särskilt yttrande som inlämnats i samband med ärendet.

Anf. 122 LARRY SÖDER (KD) replik:

Fru talman! Tack så mycket, ledamoten, för ett anförande som var intressant och framåtsyftande, vill jag nog påstå!

Ibland ska man titta på siffror. Siffror ljuger aldrig, brukar man säga, och när vi tittar på siffrorna för dagens avsnitt ser vi att Socialdemokraterna har 510 miljoner mer i sin budget än vad regeringen har. Den största posten är energieffektivisering i flerbostadshus, något som jag som kristdemokrat kan tycka är en lämplig satsning om man nu ska göra några satsningar. Det tror jag att ledamoten har hört mig säga i debatter förut.

Nu är det ju så att man har en budget att hålla sig till, precis som ledamoten också har sagt. Men i övrigt kan jag konstatera att Socialdemokraterna i princip går strikt på regeringens budget överlag. Det betyder att det inte är så stor skillnad mot regeringens och majoritetens, alltså Tidöpartiernas, budget.

Om man vill få igenom sin politik måste man ha en majoritet i kammaren. Om vi tittar på de olika förslagen som läggs in ser vi att Miljöpartiet har lagt betydligt mer pengar i sin budget, drygt 10 miljarder, ned till Centerpartiet som lagt 10 miljoner mer.

Jag skulle därför vilja fråga ledamoten vems budget det är som gäller i ett sådant majoritetsstyre. Skulle det egentligen vara mer aptitligt för Socialdemokraterna att styra ihop med Tidöpartierna, eftersom ni har nästan samma budget?

Anf. 123 JENNIE NILSSON (S) replik:

Fru talman! Tack så mycket, Larry Söder, för att du uppskattar det engagemang som både jag och mitt parti känner för de här frågorna; det var ändå så jag uppfattade inledningen av svaret!

Jag kan konstatera att jag hör en liten bitterhet över att Kristdemokraterna kanske inte har fått sin vilja igenom i alla de delar som Kristdemokraterna skulle vilja, exempelvis kopplat till energieffektiviseringsstöd. Jag kan ha respekt för detta givet att det när man sitter i regering handlar om att förhandla till sig det utrymme som krävs för att man ska få sin budget genom riksdagen.

I opposition, däremot, har vi en annan uppgift. Då handlar det om att man som parti ska opponera på regeringens förslag, och det var bland annat det jag försökte göra i mitt anförande. Jag skulle kunna opponera

på en rad saker till som jag tycker saknas i regeringens politik, men jag tänker att det kommer naturligt i andra sammanhang och i andra debatter här i kammaren. Vi har också att tydliggöra för väljarna vad det skulle betyda för väljarna om man röstade på just oss.

Med några få undantag är det så alla partier i Sveriges riksdag agerar, så också Kristdemokraterna. Man har lagt egna budgetar, och man har argumenterat för dem.

Det mest anmärkningsvärda, skulle jag vilja säga, kopplat till praxis och kutym och hur man liksom måste agera för att kunna vara en trovärdig regering och en trovärdig opposition är väl att vi nu ser partier som ingår i ett regeringsunderlag, till och med i regering, men som ändå inte vill ta ansvar för helheten. Man säger gärna att om vi hade fått som vi ville – x, y eller z – hade det varit mycket bättre, men nu har vi gjort en kompromiss.

Det är för mig ovanligt och även lite behändigt för regeringspartierna. Men det tillför inte så mycket.

Jag kan bara konstatera att om jag fick bestämma skulle det vara Socialdemokraternas budget som gällde, oavsett vem som står bakom den.

Anf. 124 LARRY SÖDER (KD) replik:

Fru talman! I en debatt eller på ett årsmöte kan man i princip säga vad som helst utan att behöva backa upp det på något sätt. I en budget handlar det om att backa upp det man säger, och vi kan konstatera att om Socialdemokraterna hade fått styra hade siffrorna inte sett så väldigt annorlunda ut. Man kanske hade använt pengarna på annorlunda sätt, men pengarna hade funnits där.

Jag kan konstatera att Socialdemokraterna inte har lagt några pengar till ett investeringsstöd i den form som fanns förut och som vi har debatterat ett antal gånger här. Jag förutsätter därför att Socialdemokraterna har gått ifrån den idén, det vill säga man tycker att det är bättre att göra större reformer i stället.

Det är spännande att Socialdemokraterna, och det säger jag med viss avund, tar upp och kritiserar att ett parti eller några partier i ett regeringsunderlag kan ha andra åsikter och framföra dem. Jag vet ju ett parti som varje år den 1 maj demonstrerar vare sig de sitter i majoritetsställning eller i opposition. Det är ju ett bevis på att man faktiskt kan framföra sin politik även om man sitter i majoritetsställning. Det skulle jag vilja att Kristdemokraterna blev mycket bättre på.

Jag kan alltså konstatera att Socialdemokraterna i den här budgeten väsentligt har närmat sig Tidöpartierna. Därför är min fråga ärlig och uppriktig: Kan man bilda en regering och hitta en bostadspolitik med de fyra partier som är i opposition i dag, med socialdemokrater som ledare? Det kunde man inte den förra mandatperioden, och jag tror inte att man kan det nästa mandatperiod heller om vi ser på siffrorna; därav min önskan, vädjan eller fråga: Är det inte bättre att man byter partner?

Anf. 125 JENNIE NILSSON (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågorna!

Jag kan väl börja med att bejaka och bekräfta att varje parti självklart ska kunna tala om vad man har kommit till bordet med. Men det är ovanligt att stå i en budgetdebatt och singla ut sin egen åsikt. Det var det som var min poäng. Det var modigt av ledamoten i det forumet, får jag väl säga.

När det gäller siffrorna och vad som egentligen skiljer i budget blir ju budgetutfallet på det året någonting slår igenom, vilket ledamoten mycket väl vet. Vårt förslag bygger på att man ger regeringen ett bemyndigande att dels öka på bemyndiganderamen med 3 miljarder för ett produktionsstöd till studentbostäder och orter med stora industrietableringar, dels uppdra åt regeringen att upp lån i Riksgälden motsvarande 5,12 miljarder för byggkrediterna.

Det innebär att differensen inte är några hundra miljoner, som Larry Söder säger. Differensen är heller inte 8 ½ miljard, för det är ju fortfarande så att regeringen på en treårsperiod aviserar att man vill lägga 1 ½ miljard på någonting ytterst oklart.

Det finns ju fortfarande några företrädare kvar som inte har hållit sina anföranden, inte minst Larry Söder själv, så jag hoppas att vi ska få någon form av klarhet i vad det är man faktiskt avser med de här pengarna. Jag utesluter inte att det är någonting som jag kan ställa mig bakom – det måste ju vara något som bidrar till byggnation – men det är ytterst märkligt och anmärkningsvärt att man på flera månaders tid inte har lyckats precisera vad ens största satsning på det bostadspolitiska området faktiskt innehåller. Men jag ser fram emot att kanske få höra det i Larry Söders eller någon av de andra regeringsföreträdarnas anföranden.

Anf. 126 LARRY SÖDER (KD):

Fru talman! I stort sett alla av oss har någon gång kontaktat ett företag för att säga upp ett avtal, såsom en prenumeration eller ett abonnemang. Alltför många av oss upplever då omfattande problem i våra kontakter med kundtjänsten.

Konsumentverket har fått in många anmälningar och frågor när det gäller just kundtjänster, och myndigheten har därför granskat frågan särskilt. Konsumenter vittnar om långa svarstider från företag, krav på krångliga kontaktvägar och att det som utlovas från företagen sedan inte genomförs. Att bolla runt i telefonköer är inte bara frustrerande, utan det tar också dyrbar tid från kunderna. Det kan också handla om att ett bolag är så svårt att kontakta att avtalet löper på även efter att kunden har velat säga upp det.

En konsuments möjlighet att utnyttja sina rättigheter enligt lag och avtal förutsätter att han eller hon kan ta kontakt med näringsidkaren och framföra klagomål avseende en vara eller tjänst eller säga upp ett avtal i form av ett abonnemang eller en prenumeration. Enligt regeringen ska det vara lika lätt för en konsument att säga upp ett avtal som att ingå det. Därför har regeringen givit Konsumentverket i uppdrag att se över hur regelverket fungerar, och åtgärder för att

komma till rätta med problematiken kommer att komma.

Herr talman! I Sverige finns över 1,2 miljoner bostadsrätter. Varje år överläts och pantsätts ett stort antal av dessa. Statistik från UC-rapporter visar att omkring 70 procent av alla bostadsrätter är pantsatta, och i slutet av 2021 uppgick bolånesumman med bostadsrätt som säkerhet till 1 249 miljarder kronor.

I dag saknas ett nationellt register för bostadsrätter, vilket medför risker för konsumenter, bostadsrättsföreningar och kreditgivare. Därför har regeringen också tagit initiativ till att möjliggöra ett register, vilket så väl behövs. Vad vill jag då säga med detta? Jo, jag vill säga att regeringen under mandatperioden har presenterat flera initiativ som kommer konsumenten till nytta.

Regeringen har bland annat presenterat uppdrag kring konsumentreglering, jämlik budget- och skuldrådgivning och ett uppdrag med syfte att stoppa telefonbedrägerier, så kallad spoofing. Senast i november presenterade regeringen ett uppdrag gällande företags kundtjänst, då regeringen anser att det ska vara lika lätt att säga upp ett avtal som att ingå ett avtal. Vi kan också konstatera att det i propositionen i dag finns ett konsumentpolitiskt mål som alla partier har ställt sig bakom, vilket jag tycker är bra.

När det gäller regeringens bostadspolitik, som är huvudnumret i dagens debatt, kan man konstatera att det finns fyra ganska tydliga mål med den: förenkla reglerna, korta ledtiderna i plan- och byggprocessen, öka tillgången till byggbar mark och se till att fler tar steget till det ägda boendet.

Hur går det då med detta? Ja, i början av mandatperioden vet vi alla att inflationen, inte bostadspolitiken, tog mest uppmärksamhet. Men nu har vi sett att inflationen har stabiliserats på en normal nivå. Vi har även sett att styrräntan har minskat och nu ligger på en acceptabel nivå, kanske man kan säga, även om den inte är lika låg som förut. Men någonstans där kommer den kanske att hamna, och regeringen tror att vi kan börja bygga Sverige tryggare och bättre.

Tyvärr är det som så att byggkostnaderna för bostäder ligger på en fortsatt hög nivå. Vi har hört tidigare i debatten att byggkostnaderna har ökat de senaste åren, och det är sant. Vi tror att även det måste adresseras på ett eller annat sätt.

Det har också sagts tidigare i debatten att antalet påbörjade bostäder har drastiskt minskat, och det kan man väl konstatera. Under första halvåret 2024 påbörjades preliminärt cirka 14 150 bostäder i flerbostadshus och 2 500 småhus. Man kan konstatera att flerbostadshus har klarat sig ganska bra men att småhus alltså har minskat med över 30 procent sedan förra året. Här måste regeringen göra mer.

Sammantaget påbörjades alltså 16 650 bostäder under det första halvåret, vilket är en ökning med 12 procent jämfört med förra året. Det indikerar väl på något sätt att vi kanske är på väg uppåt. Men vi hör ganska ofta i debatten att regeringen inte gör någonting och att det inte händer någonting. Vi har dock även

hört i debatten att bostadsministern var i utskottet och att det nog var det längsta utskottssammanträde som en minister har varit med vid. Det kan jag bekräfta; så är det.

Vi kan gå igenom regeringens olika mål. När det gäller förenkling av reglerna för att bygga har vi nog alla hört talas om Möjligheternas byggregler, som kommer. Vi hoppas att den ska innebära att det blir enklare att bygga. Där behöver också kommunerna större hjälp, och därför finns det medel i budgeten för att kunna hjälpa kommunerna att hantera detta.

Ett uppdrag har också givits till Boverket att utveckla reformen för certifierade byggprojekteringsföretag. Det är inget som vi själva har kommit på, utan det var den förra regeringen som genomförde det. Men vi ser också att det faktiskt finns en potential här som inte är tillräckligt använd, och vi tror att det ska kunna ge möjlighet att bygga snabbare.

Boverket har även fått i uppdrag att ta fram förslag på hur ett typgodkännande av småhus kan genomföras, vilket vi har hört tidigare i debatten. Vi tror att det ska vara bra för att få det att gå fortare.

När det gäller kortare ledtider i plan- och byggprocessen ska en utredning om förkortade och förenklade tillståndsprocesser enligt miljöbalken redovisas den 15 december 2024. Vi hoppas att vi kan lägga fram det som förslag före valet 2026.

Utredningen om en övergång till koordinatbestämda fastighetsgränser redovisas senast den 30 juni 2025. Vi kan ju konstatera att det skulle vara en revolution om man kunde koordinatbestämma fastighetsgränserna.

Boverket tar också fram en vägledning för arbetet med exploateringsavtal, något som kan vara ganska problematiskt för mindre kommuner att hantera. Regeringen har även beslutat om ändringar i plan- och byggförordningen som innebär att kommunernas översikts- och regionplaner ska bli digitala. Som vi har hört tidigare i debatten är digitalisering viktigt för att vi ska kunna korta ledtiderna, och vi ska använda det som finns att tillgå. Regeringen har också tillfört pengar till Lantmäteriet för geodata och en geodataplattform.

Hur går det då med att öka tillgången till byggbar mark? Vi har hört i debatten att strandskyddet har diskuterats. Det kommer att läggas fram ett förslag, och nej, strandskyddet kommer inte att se precis likadant ut som förut. Vissa delar var nämligen ett hopkok av Miljöpartiets och Centerpartiets åsikter. Vi tycker väl att Centerpartiets åsikter i det fallet är bättre än Miljöpartiets åsikter, men vi kan inte ta propositionen och lägga fram den som en helhet utan måste ta delar av den och utreda vidare. Det har ministern sagt att vi ska göra, och det kommer att genomföras så snart som möjligt.

Det finns också en bokstavsutredare som ska verka för avyttring av statlig mark för bostäder och som kommer att slutredovisa sin utredning den 30 september 2025. Det har gjorts en delredovisning som visar att det finns möjligheter, och vi får se vad

slutredovisningen ger. Men det finns väldigt mycket statlig mark, och den ska också användas.

Vi har även hört om planeringsstimulans till kommuner som antar detaljplaner som möjliggör byggande av småhus. Det är ute, och jag hoppas att det får effekt så att det byggs mer småhus lite längre fram.

En egnahemskommissionär är tillsatt. Han tittar på varför vi inte bygger så mycket småhus och vilka grupper det är som gör att kommunerna i stället väljer att göra andra planer. Detta arbete ska slutredovisas den 15 januari 2027, men det ska redovisas fortlöpande och kunna ha effekt under hela tiden.

Fler ska få möjlighet att ta steget till den ägda bostadsmarknaden. Det finns en utredning som tittar på hyrköp och ägarlägenheter. Vi vet att det finns en utredning som har lagt fram förslag när det gäller det skärpta amorteringskravet och det höjda bolånetaket. Vi har också det statsbidrag till byggemenskaper som finns med i den budget som vi lägger fram nu.

Jag vill nog påstå att regeringen gör en hel del inom alla dessa delar. Det vet utskottet om, men ändå hör vi samma sak från talarstolen. Man kan alltid kritisera människor för att det inte går tillräckligt fort eller för att det inte blir tillräckligt mycket, men jag tycker att man ska hålla sig till de fakta som finns. Det görs väldigt mycket. Det tar också väldigt lång tid att föra någonting från idé till utredning och vidare till proposition. På det sättet tycker jag faktiskt att ministern gör ett väldigt bra jobb.

Jag tror också att det handlar om att vi har en minister som har suttit under hela tiden. Jag tror att han kommer att fortsätta att arbeta och leverera till valet 2026, och förhoppningsvis längre.

Jag vill yrka bifall till utskottets förslag.

Anf. 127 JENNIE NILSSON (S) replik:

Herr talman! Tack, Larry Söder, för ditt anförande!

Jag hade på förhand inte tänkt ta replik på Kristdemokraterna i den här debatten, men några saker i anförandet gjorde att jag ändå kände att jag ville använda denna möjlighet.

Larry Söder redogjorde för en satsning på Lantmäteriet. Socialdemokraterna står bakom denna satsning; den är angelägen. Att denna verksamhet fungerar är en viktig del i plan- och byggprocesserna. Jag måste ändå ställa en fråga givet det haveri vi nu har sett på Lantmäteriet kopplat till säkerhetsklassad information som man inte har haft kontroll på, vilket ledde till att man behövde nödstänga de digitala registren. Det är givetvis allvarligt i en säkerhetspolitisk kontext. Det är dock inte detta jag tänker fråga ledamoten om, för det hanteras kanske i första hand av ett annat utskott.

En konsekvens av de stängda registren blir att alla de investeringar och projekt som är på gång och som har koppling till infrastruktur, samhällsplanering och samhällsbyggnation nu stoppas. Detta är ju någonting som har pågått sedan i våras – sedan i april eller maj, när dessa register stoppades. Jag har hittills inte hört någonting om hur den ansvarige ministern, Andreas Carlson, har agerat för att säkerställa att detta kommer

på plats. I samband med dragningar har man redogjort för att det behövs uppemot 100 tjänstemän för att hantera registren manuellt. Om det stämmer har vi enorma konsekvenser och kostnader framför oss om detta inte kommer på plats.

Min fråga till Larry Söder är om man mot bakgrund av detta, och utöver de satsningar man nu har gjort i budgeten, ser behov av att återkomma med ytterligare förslag och kanske en tilläggsbudget. Hur resonerar man?

Anf. 128 LARRY SÖDER (KD) replik:

Herr talman! Man kan väl konstatera att vi alla är ganska bekymrade över konsekvenserna. I en tid då alla åtta partier, tror jag, vill ha fler byggda bostäder blir detta ett hack i skivan på ett eller annat sätt. Att en kommun inte kan få rätt handlingar – eller de handlingar kommunen behöver för att gå vidare i processen – är tillräckligt allvarligt, menar jag, för att man ska bli bekymrad som bostadspolitiker.

Jag tror att försiktighet är den bästa vägen här. Man måste vara lite lugn på hanen för att se vad som egentligen har hänt och vad som faktiskt behövs.

När Lantmäteriets dåvarande generaldirektör var på utskottet talades det om att de handlingar som detta handlar om faktiskt är på pdf. Det kan man tycka vad man vill om, men där finns det ju ett digitaliseringsutvecklingsarbete som heter duga att göra för att vi inte ska hamna i samma situation igen längre fram. Någonstans måste ju de kostnaderna hamna. Om de ska komma nu eller senare kan man alltid diskutera, men vi kan ju konstatera att vi just nu inte har något bra läge för att bygga fler bostäder.

Vi behöver fler bostäder. Byggbranschen behöver också komma igång igen, för den är motorn i Sveriges ekonomi, vill jag påstå. Hur många bostäder som behövs, och om de behövs, är dock en sak som ministern och hans departement på ett eller annat sätt får avgöra – det kan jag tyvärr inte avgöra.

Anf. 129 JENNIE NILSSON (S) replik:

Herr talman! Jag tackar Larry Söder för svaret.

Jag har respekt för att det här är svårt. Min bild är att man behöver agera kortsiktigt för att lösa en akut situation här och nu. Jag menar att ansvarig minister har ansvar för att se till att detta sker.

Jag håller med Larry Söder om att det här innebär en ordentlig tankeställare när det gäller hur man långsiktigt säkerställer dessa register. Det ena kan dock inte utesluta det andra.

Jag har respekt för att ledamoten inte kan svara. Jag kan bara hoppas att ministern återkommer i närtid och talar om vilket ansvar man tar för att säkerställa att detta haveri inte får samhällsekonomiska konsekvenser utöver vad som är nödvändigt. Just nu är det bekymmersamt att vi inte får höra något.

I vårt förra replikskifte ställde jag en mer eller mindre retorisk fråga apropå att det inte ges några besked om den enskilt största satsningen i regeringens budget kopplat till detta. Det handlar om ett stöd på

140 miljoner kronor för 2025 som ska gå till att underlätta industrietableringar i norr och byggande av bostäder kopplat till dessa etableringar. Stödet ska totalt uppgå till 1,5 miljarder, tror jag, under en treårsperiod.

Jag välkomnar det – något sena – uppvaknandet vad gäller att det behövs politiska verktyg och politisk handlingskraft här. Jag kan ändå inte tycka annat än att det är mycket märkligt att det inte framgår vad detta stöd är. Givet hur debatten låter här i dag och hur den har låtit tidigare får jag väl utgå från att det inte handlar om vare sig investeringsstöd, produktionsstöd eller byggkrediter, för man fortsätter att säga i debatten att dessa förslag är dåliga. Då är detta alltså något annat. Men vad är det? Vem ska nyttja det? När kommer beskedet?

Anf. 130 LARRY SÖDER (KD) replik:

Herr talman! Alla vill vi ju ha så liten effekt på bostadsbyggandet som möjligt när det gäller haveriet på Lantmäteriet. Det är ingen som vill dra detta i längre långbänk än vad som är nödvändigt. Jag tror att ministern är väl medveten om vad som förväntas av honom, så jag är inte direkt orolig. När det inte hörs någonting kan det vara så att det arbetas. Jag tror att vi får vänta på att ministern ger besked om hur man ser på framtiden. Ledamoten och jag är nog överens om bilden och konsekvenserna, och jag tror att departementet håller med om detta.

När det gäller de 1 ½ miljarderna finns det såklart en tanke om hur de ska användas och hur de ska kunna stödja den gröna omställningen i norr. Eftersom det ligger inom vårt område handlar det ju om bostäder. Vi måste få igång bostadsbyggandet. Vi måste se till att det finns tillräckligt med bostäder för den omvandling som sker i norr. Numera ska man ju inte flytta från Norrland utan till Norrland, och då behövs det bostäder som är bra, trygga och väl anpassade.

Hur dessa pengar ska användas och fördelas är någonting som ministern får återkomma till. Jag kan dock konstatera att det finns en tanke och att man har ett mål med detta.

Tidsramen är ju snäv – man ska börja den 1 januari. Jag tror dock att besked kommer före den 1 januari. Hur pengarna ska fördelas får ministern berätta.

Anf. 131 ALIREZA AKHONDI (C):

Herr talman! Min kollega Larry Söder lyfte fram att bostadsministerns senaste besök hos oss var väldigt långt. Ja, det stämmer. Men det var också länge sedan bostadsministern besökte oss. Och våra utskottssammanträden snittar på ungefär sju minuter per sammanträde, så med det som jämförelse blir det bara missvisande.

Min sverigedemokratiska kollega pratade om klagosång. Ja, jag tycker ärligt synd om mina Tidökollers position i det här utskottet. Det har ändå gått två år, och reformerna och strukturreformerna och alla de andra fina orden lyser med sin frånvaro när det kommer till utskottsarbete och till våra förutsättningar att faktiskt bedriva politik – oppositionspolitik i det här

fallet. Då förstår jag att mina kollegor tycker att det blir väldigt jobbigt när oppositionspartier ställer frågor om hur det går med de olika förslag som vi har efterfrågat.

Det är också sant att Centerpartiet har ungefär samma siffror som regeringen när det gäller det här utgiftsområdet. Alla seriösa partier har ju ungefär samma reformutrymme när det gäller budgeten som helhet. Då är det klart att om man inte är vänsterpartist och äger en sedelpress och kan strö pengar omkring sig, ja, då har man ungefär samma siffror att förhålla sig till. Det innebär inte att man inte kan disponera pengarna på lite olika sätt och ha lite olika förslag på hur man kommer till rätta med bostadspolitikens utmaningar. Men i dag är det framför allt ramarna och siffrorna som diskuteras. Själva förslagen i våra respektive kommittémotioner och sådant kommer att behandlas lite senare.

Jag vill också passa på att säga några ord om Lantmäteriet. Jag brukar sällan reagera på sådant som man ägnar sig åt på X. Man slår på varandra för det minsta. Men Lantmäteriets hantering av känsliga uppgifter var faktiskt jobbigt att bevittna.

Jag tycker inte att man ska skylla allt på ansvarigt statsråd, för någonstans har vi ju en ordning sedan Axel Oxenstierna där myndigheterna ska klara av att ta sitt ansvar. Där har uppenbarligen den före detta generaldirektören brustit allvarligt med den nonchalans som han har visat i det här fallet. Vi hörde i förra replikskiftet om vilket stålbad som väntar oss och vilka konsekvenser det här får för ett redan problematiskt bostadsbyggande. Det tycker jag inte har fått den uppmärksamhet som det förtjänar.

Ja, Larry Söder, vi är väldigt glada att ni gillar Centerpartiets förslag när det gäller strandskyddet. Det känns faktiskt riktigt gott att höra en mörk decemberkväll som denna. Men från det till att få det här på riksdagens bord återstår en resa, och jag hoppas verkligen att vi snart kan debattera de här viktiga frågorna.

Jag kan också ge en liten pik till den moderata kollegan herr Beckman om raljerandet på sociala medier när samma förslag var uppe för behandling förra gången. Då röstade Moderaterna nej.

Att tillhöra ett litet parti i sammanhanget innebär också att man måste bevaka många olika frågor i utskottet. Vi har inte förmånen att vara ett flertal ledamöter som kan ta ansvar för olika delar.

Den här debatten handlar ju också om konsumentpolitik och budgetförutsättningarna för till exempel Konsumentverket. Även här har vi ungefär samma siffror, men vi gör en principiell omdisponering som är värd att uppmärksammas i det avseendet att Tidöpartierna drog in finansieringen för konsumentföreningarna förra gången. När någon bedriver korståg mot civilsamhället så som Sverigedemokraterna gör – vi har ju också folkbildningen och hela den diskussionen – är det klart att den här frågan får ett helt annat strålkastarljus på sig när man förstår vilken kontext det handlar om. Vi gör alltså en omdisponering. Vi vill gärna se till att civilsamhället får möjlighet att frodas.

Jag kan också säga att det har kommit en bra proposition när det gäller det konsumentpolitiska

området, och det är jag väldigt glad för. Den handlar om överskultsättning. Nu när jag har gett regeringen beröm kan jag också säga att man varit så illa tvungen. Med tanke på att det är EU-direktiv som varit på tapeten är det klart att halva kredden för den propositionen kanske någon annan borde få.

För att återgå till bostadspolitiken kan jag också nämna något om Centerpartiets olika förslag.

Friare hyressättning är en del. Jag påstår inte att friare hyressättning är lösningen på hela världens problem. Det är det inte. Det adresserar en liten del av den omfattande problematik som finns på hyresmarknaden. Vi föreslog därför i utskottet – förslaget sköts i sank av Tidöpartierna – att man ska tillsätta en stor kommission som adresserar de samlade problemen som finns på bostadsmarknaden. Jag hävdar ju att när man plockar ut varje fråga var för sig blir det lätt politiska lösningar. Då hamnar vi i ett läge där ingen är beredd att ge och ta. Men tar man upp allt som en helhet kanske respektive parti är berett att rucka på sina positioner för att få en bättre helhet.

Min kollega Noria Manouchi pratade om vikten av strukturreformer. För Centerpartiet är det glasklart att på bostadspolitikens område behöver man genomföra ett stort antal strukturreformer. Men det är strukturreformer som kanske inte primärt hanteras av civilutskottet. Vi föreslog redan förra mandatperioden – det var en del av januariavtalet – en bred skattereform som skulle ta sikte på att adressera en hel del av de problem som vi ser på bostadspolitikens område.

Vi ser med tillförsikt fram emot propositionen som rör det skärpta amorteringskravet. Det har kommit lite blandade signaler om vad regeringen är villig att göra med den utredningen. Sedan finns det här med nystartslån och möjligheter till finansiering. Det finns också utredningar på de olika departementen som man faktiskt kan damma av och skicka på remiss för att se till att det händer någonting på respektive område.

Med det vill jag tacka för ordet, herr talman.

Anf. 132 LARRY SÖDER (KD) replik:

Herr talman! Jag gör ungefär samma bedömning av Centerpartiets tabellverk som jag gjorde av Socialdemokraternas tabellverk. Det är bara det att Centerpartiets tabellverk närmast är en blåkopia på regeringens tabellverk. Det skiljer 10 miljoner mellan dem.

Jag noterade också i ledamotens tal att han ville föregripa den här debatten genom att säga att alla seriösa partier har ungefär samma ram, eftersom det är så mycket pengar vi har att fördela. Han kallade då Vänsterpartiet ett oseriöst parti. Jag kan konstatera att ett parti som har ännu större spenderbyxor i den här budgetdelen är Miljöpartiet. Skulle ledamoten använda samma benämning på dem?

Den springande punkten är att man ska kunna genomföra sin politik. Är inte Centerpartiet i fel sällskap när det gäller att kunna genomföra sin politik?

Ledamoten talade också om att man vill ha en bred skattereform. Hur skulle det vara möjligt med dessa tre partier? Jag kan ju bara konstatera att man har väldigt

olika syn på vad skatt är och vad pengar ska användas till. Ledamoten berättade vidare om sitt vurmande för fri hyressättning i nyproduktion, vilket även jag ska vara modig och säga att jag tycker skulle vara en bra reform. Men hur är det möjligt i en kontext med S, V, C och MP?

Jag vill ge en eloge till ledamoten när det gäller finansieringen. Det är klart att det är en viktig del av bostadsmarknaden. Vi borde ta ett helhetsgrepp ibland. Det håller jag med om.

Anf. 133 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Herr talman! Tack, Larry Söder! Nu får jag ytterligare några minuter i talarstolen.

Jag har faktiskt inte koll på Miljöpartiets totala budget, men Vänsterpartiets budget brukar jag titta på då och då eftersom den skiljer sig markant från alla andras. Det är klart att om man tänker sig ha en sedelpress och kan spendera pengar på allt möjligt får man inte ihop helheten på slutet. Jag hörde kollegan säga att om man summerade Vänsterpartiets förslag skulle Sverige ändå ha bland de lägre statsskulderna i EU. Men ledamoten glömde att berätta att de utgifterna bara gäller ett enskilt år. Om man räknar alla utgiftsökningar fram till 2032 skulle vi kunna hamna i ett Grekland 3.0 – och hoppa över 2.0.

När det kommer till hyressättningsfrågan är det klart att inte ens regeringspartierna får möjlighet att genomföra det man tycker vore en bra reform. Centerpartiet har varit väldigt öppna och tydliga med att vi är beredda att samarbeta med alla partier förutom Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet. Vi har sträckt ut handen till Kristdemokraterna ett flertal gånger, men ni har avvisat den gång på gång. Jag tror alltså att det ligger lika stort ansvar på Larry Söder och Kristdemokraterna för att Sverige har hamnat i en situation där två ytterkantspartier kan ha lite för stort inflytande över politiken.

Anf. 134 LARRY SÖDER (KD) replik:

Herr talman! I den bästa av världar skulle Kristdemokraterna ha 51 procent och bestämma allting, men sådan är ju inte verkligheten. Man måste samarbeta med olika partier. Jag är glad över att Centerpartiet har insett att den breda mitten inte bara är smal utan död. Man måste hitta andra samarbetspartier.

Jag kan konstatera att vi kristdemokrater har sett det landskap som finns och försökt hitta samarbetspartier. Vår grund är att vi är ett politiskt parti och vill genomföra de idéer vi har. Tidöpartierna har en möjlighet att göra det i vissa delar som även andra partier tycker är viktiga, och vi tycker att det är acceptabelt.

Problemet med Centerpartiet är att de inte vill samarbeta med någon av de möjliga grupperna. Det finns väl ingen illusion hos Centerpartiet om att Tidöpartierna inte skulle gå till val på att försöka fortsätta regera? Det betyder att Centerpartiet har att välja mellan att säga att de kan tänka sig att stödja en sådan regering och att bilda regering ihop med Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet som har en annan

skattepolitik och en annan syn på bostadspolitiken. Men Centerpartiet har ju en bostadspolitik som i siffror är likalydande med den politik Tidöpartierna har i dag. Sedan kan man alltid diskutera hur man använder siffrorna och pengarna.

Centerpartiet går ned i spagat, och tyvärr är man nog redan för långt ned. Man måste välja väg. Jag undrar om ledamoten kan svara på hur man kan säga att ett parti i Sveriges riksdag är oseriöst men ändå vilja vara med och utgöra grund för en regeringskonstellation med samma parti.

Anf. 135 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Herr talman! Jag minns mitt första möte med Centerpartiets riksdagsgrupp efter valet i september 2018. Vi var på en herrgård på Lidingö. Vi skulle presentera oss för varandra. Jag sa vid det mötet till Annie Lööf att över min döda kropp skulle rasister komma in i maktens korridorer i Rosenbad. Det är ett uttalande jag står för, stolt och rakryggat. Jag tycker inte att ett parti som fram till för inte särskilt länge sedan stod och heilade på svenska gator förtjänar att vara i mitt lag, där jag är beroende av dem två gånger per vecka för att få igenom min politik och jag dag in och dag ut måste dansa efter deras pipa.

Tillsammans är de tre regeringspartierna mindre än sossarna. Om ni inte skulle söka Sverigedemokraternas stöd skulle regeringens förslag falla vid varje enskild omröstning.

Jag säljer mig inte för tillträde till Rosenbad. Det gör jag inte. Jag tycker att Kristdemokraterna – ett parti som vi en gång i tiden hade ett valtekniskt samarbete med så att ni skulle kunna komma in i riksdagen – har gjort ett val som är helt fel för Sverige. Ni ger inflytande till ett parti som gör skillnad på sådana som mig, som råkar ha en annan hårfärg än Larry Söder, och andra. Jag tror att det är glasklart var vi står.

Anf. 136 PATRIK KARLSON (L):

Herr talman! Vad är väl en kväll i Blå hallen, när man har möjlighet att befinna sig i riksdagens kammare och debattera utgiftsområde 18 i stället? Det har varit en fantastisk debatt så här långt.

En trygg boendesituation är ett grundläggande behov som behöver tillgodoses för att människan ska ha kontroll över sitt liv. I Sverige ska vi av den anledningen ha en långsiktig och hållbar bostadspolitik för alla. En fungerande bostadsmarknad innebär att människors valmöjligheter i livet ökar. De kan flytta hemifrån, flytta ihop med sin partner eller flytta till studier eller jobb på annan ort. För att de ska ha makten att ta dessa beslut om sina liv och för att fler ska kunna förverkliga sina boendedrömmar behöver det byggas fler bostäder över hela Sverige som möter människors önskemål.

Effekterna av inflationen har drabbat väldigt många, och kampen mot den har varit allt annat än enkel. Men som flera har konstaterat är den kampen nu vunnen, och därmed har Riksbanken sänkt räntan i flera omgångar.

Det är en lättnad för företaget men framför allt för många hushåll med bolån. Men den höga räntan har inte bara drabbat alla med befintliga bolån utan också alla som står utanför den ägda bostadsmarknaden och som vill ta sig in på den, som om inträdet inte redan var svårt nog.

Redan för 14 år sedan började man successivt skärpa kraven för att låna till en bostad. Först kom ett boendetak som krävde 15 procents kontantinsats, och sedan kom ett amorteringskrav som stegrades i förhållande till hur hög belåningsgraden var. Därefter kom ytterligare ett skärpt amorteringskrav.

Restriktionerna tillkom för att minska de makroekonomiska riskerna med hushållens skuldsättning, men det kan konstateras att baksidan hela tiden har varit uppenbar: Åtgärderna försvårar inträdet på bostadsmarknaden, framför allt för unga och nyanlända men också för dem som bott länge i en hyresrätt och som sent i livet har bestämt sig för att gå in på den ägda bostadsmarknaden.

Vi har nu fått en utredning som har presenterat förslag om att avskaffa det skärpta amorteringskravet och höja bolånetaket. Betänkandet måste nu självfallet analyseras, och exakta nivåer och ställningstaganden får presenteras i ett senare skeende. Enligt mig är detta ändå ett första steg i rätt riktning, för det är viktigt att bostadsmarknaden blir både tillgänglig och rörlig.

Herr talman! Nu när jag ändå är inne på bolånekundernas villkor skulle jag också vilja ta upp en fråga som har hamnat lite i skymundan, nämligen ränteskillnadsersättningen vid förtidsbetalning av bundna bostadslån. Dagens regler innebär att det kan bli väldigt dyrt att säga upp ett bolån med bunden ränta i förtid. Ränteskillnadsersättningen kan bli oskäligt hög. Detta har inte varit en rimlig modell, och jag är glad att en ny nu har presenterats för att få bukt med dessa problem.

Förändringen i sig får flera positiva effekter. Som jag sa behöver låntagare inte längre betala orimliga avgifter. Det har också varit en ojämlig behandling där låntagare med en svagare förhandlingsposition har betalat mer, men nu motverkas det.

Det allra viktigaste med förändringen är dock att man nu inte behöver avvakta med att köpa drömbostaden som plötsligt blev tillgänglig eller att man, till exempel vid en separation, inte behöver avvakta med försäljning för att vänta på att bindningstiden ska gå ut så att man slipper en extra kostnad. Detta är glädjande.

Herr talman! Vid 1800-talets slut bildades egnahemsrörelsen – en folkrörelse med målet att ge arbetarklassen ett eget boende. Som östgöte måste jag ta tillfället i akt och nämna det som i alla fall i efterhand har sagts vara den mest betydelsefulla egnahemsföreningen. Den hittar man vid Vätterns pärla, och det är närmare bestämt sjöstaden Motala, som sägs vara själva fröet till rörelsen. I Motala köpte man många fastigheter som styckades upp i egnahemstomter, och samma metod fortsatte sedan att användas på flera olika håll i landet. Drömmen om en egen bostad blev sann.

I dag, över hundra år senare, är denna dröm fortfarande lika stor hos många men samtidigt också oåtkomlig. Vi har hört flera företrädare stå här i talarstolen och säga detta, men det tål att nämnas igen: En majoritet av svenska folket vill helst bo i småhus.

I dag utgör småhusen endast ungefär en fjärdedel av de nyproducerade bostäderna. En stor anledning till detta är att kommunerna under lång tid nästan enbart har prioriterat flerbostadshus i sin planering. Detta har lett till att utbudet av planerbar mark inte har motsvarat efterfrågan. Fler borde få möjlighet att förverkliga sina boendedrömmar.

Jag är därför glad att vi nu har påbörjat arbetet genom att ge egnahemskommissionären Stefan Attefall i uppdrag att titta på hur vi kan förverkliga dessa drömmar. Delredovisningen i höstas var tydlig: Det råder en obalans mellan hushållens preferenser och det faktiska byggandet. Detta i sig var ingen nyhet, men jag ser med glädje fram emot slutredovisningen.

För att komma till rätta med detta kommer mycket att behöva göras, framför allt, tror jag, genom att helt enkelt ge kommuner ekonomiska incitament för att främja småhusbyggandet. Det är svårt när marken är begränsad inom kommungränserna.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag säga att regeringen vill att det ska gå snabbare att bygga. Byggandet behöver bli mer kostnadseffektivt, och företag i byggsektorn behöver få större möjligheter att hitta nya innovativa lösningar som ökar effektiviteten i byggandet. Det läggs nu fram nya bygg- och konstruktionsregler som har arbetsnamnet Möjligheternas byggregler. Det är ett litet steg i rätt riktning.

Utsikterna för bostadsbyggandet har, som många nämnt, varit dystra. Vi kommer som sagt från en hög inflation med ett högt ränteläge. Att prata regelverk kan då tyckas vara en sekundär fråga, men långsiktigt och på ett övergripande plan är det dock mycket viktigt att det finns rätt incitament för att uppfylla konsumenters krav på både billigare och snabbare tillgång till bostäder.

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag.

Anf. 137 KATARINA LUHR (MP) replik:

Herr talman! Ledamoten Karlson pratar om frågor som har hamnat lite i skymundan, och då tänkte jag passa på att lyfta upp en annan fråga som jag tycker har hamnat i skymundan i hela denna debatt.

Liberalerna ansvarar genom miljö- och klimatminister Romina Pourmokhtari för minskade klimatutsläpp och klimatarbete. Miljö- och klimatministern brukar prata om åtgärder från den breda paletten och att man inte ska lägga alla ägg i samma korg.

Vi vet att just bygg- och anläggningssektorn står för ungefär en femtedel av Sveriges klimatutsläpp och att utsläppen ökar i dag i stället för att minska. Enligt SCB ökade utsläppen inom sektorn med 28 procent under andra kvartalet 2024 jämfört med samma kvartal förra året.

Jag vill därför fråga ledamoten Karlson: Är han nöjd med den budget som vi debatterar? Saknas inte

vissa delar för att hjälpa till i arbetet med att minska miljö- och klimatpåverkan?

Anf. 138 PATRIK KARLSON (L) replik:

Herr talman! Ledamoten frågade om jag är nöjd med budgeten. Där måste jag börja med att svara ja. Annars hade vi inte stått bakom den utan lämnat budgetsamarbetet. Men jag kan, som flera andra, konstatera att man hade kanske velat skruva på den om man hade haft egen majoritet. Det har dock inte mitt parti.

Det är såklart oroväckande att utsläppen ökar, men detta har regeringen adresserat bland annat i budgeten. Vi ser att vi långsiktigt behöver jobba med att få ned utsläppen i vårt land. Det handlar också om att sända signaler till vår omvärld.

När det gäller den situation som vi befinner oss i var ledamotens parti, som ingick i den förra, rödgröna regeringen, drivande i att vi skulle stänga ned ett av de absolut viktigaste fossilfria energislag vi hade. Som ledamoten säger befinner vi oss i en tid när vi behöver minska utsläppen och genomföra en historisk omställning med elektrifiering av bilar, industri och infrastruktur. Då stängde man ned kärnkraften, helt i onödan.

Detta har lett till att vi nu har ökade utsläpp då vi bland annat har behövt köra kolkraftverk helt i onödan. Det är en situation som jag bara kan beklaga och som jag hoppas att vi kommer att ändra på. Vi har sett detta i Europa. Tyskland gjorde exakt samma sak. Det bidrar också till skenande elpriser och en volatil elmarknad. Situationen är långt ifrån tillfredsställande.

Jag ser de bekymmer som finns, men vi har börjat ta krafttag för att åtgärda dem.

Anf. 139 KATARINA LUHR (MP) replik:

Herr talman! Jag vill understryka att vi debatterar utskottsområde 18 som handlar om bland annat bygg- och anläggningssektorn. Denna sektor i sig står för cirka en femtedel av Sveriges klimatutsläpp.

Byggindustrin vill jobba med att sänka sina klimatutsläpp. Fossilfritt Sverige har tillsammans med byggindustrin tagit fram en färdplan för att utsläppen från bygg- och anläggningssektorn ska minska med 50 procent till år 2030. Där finns det ganska många olika åtgärder, men det finns också ett antal rekommendationer till riksdag och regering.

Rekommendationerna handlar bland annat om energieffektivisering, cirkulärt byggande och gränsvärden för byggnaders klimatpåverkan. Allt detta skulle kunna driva arbetet med att minska klimatutsläppen fram till år 2030.

Har det här varit en prioritet för Liberalerna i förhandlingen inför den här budgeten? Vilka åtgärder skulle ni vilja se att byggindustrin jobbar vidare med? Vill Liberalerna se att byggindustrin får någon typ av hjälp och stöd från Sveriges regering i det här arbetet?

Anf. 140 PATRIK KARLSON (L) replik:

Herr talman! Man måste se en budget för vad den är, nämligen en helhet. Klimatutsläppen är inte

explicita för en viss sektor. Jag ser inte alls några kostigheter med att prata om energisystemen som är kopplade till både bygg- och bostadsmarknaden.

Jag håller med om att det är superviktigt att få ned klimatutsläppen i byggsektorn, vilken står för en så stor andel av utsläppen. Där är vi rörande överens. Jag ser också det arbete som pågår. Byggandet i trä har ökat markant. När jag är ute och träffar representanter för byggföretag på olika ställen kan jag se att återbruk i konstruktionen av nya byggnader är vanligt förekommande. Det ska vi fortsätta att uppmuntra från politikens håll.

Vi måste fortsätta att ha en fossilfri och koldioxidfri energiproduktion nu när vi elektrifierar hela industrin och hela samhället. Då är det lite konstigt att ledamoten har detta fokus, där man inte kan blanda in helheten. Det håller inte hela vägen.

Låt oss återigen hålla fokus på att få fram en fossilfri och koldioxidfri energiproduktion i kombination med att hitta uppmuntrande metoder och arbetssätt för att sänka klimatutsläppen inom bygg- och bostadssektorn.

Anf. 141 KATARINA LUHR (MP):

Herr talman! Vi pratar i dag bland annat om husdrömmar – drömmen om ett hem. Sveriges nationella bygg- och bostadspolitik borde ligga på bordet hos civilutskottet, men det är inte direkt en tjock lunta som har hamnat hos oss i civilutskottet – i alla fall inte än. Varför tycker jag att det är ett problem?

Låt oss börja med Miljöpartiets bostadspolitik. Den handlar i stora drag om att vi ska öka möjligheterna för fler att bo på det sätt man vill genom hela livet. Man ska kunna flytta hemifrån när det är dags. Man ska inte behöva tacka nej till ett jobb eller studier för att man inte har någonstans att bo. Man ska kunna bo så att barnen får plats eller flytta till något bra när villan börjar kännas stor. Man ska helst kunna flytta till en plats där man kan känna sig hemma. Minimikravet är att alla ska ha någonstans att bo. Utan en fast plats i livet kan resten av livet bli ganska stökigt. Och vi är inte där i dag.

I Socialstyrelsens senaste kartläggning från 2023 fann man över 27 000 personer som saknar en egen stabil långsiktig boendelösning. Över 9 000 barn berördes av hemlösheten, och över 5 000 barn hade minst en förälder som var i akut eller tillfällig hemlöshet. Det är inte värdigt ett välfärdsland, och det är något som vi behöver lösa.

Även om vi skulle välja att titta bort från gruppen av hemlösa finns många andra problem på bostadsmarknaden att ta tag i. I många kommuner är bostadsköerna långa och byggtakten för låg, och på vissa platser är den helt obefintlig. Gapet mellan vad en nybyggd bostad kostar och vad man har råd att betala ökar. Bostäder som efterfrågas finns ibland inte att få tag på. Det finns i dag många trångbudda som skulle behöva bo större, och det finns många äldre som i stället skulle vilja bo i bättre anpassade bostäder i ett större socialt sammanhang. Sedan finns alla de med lägre

inkomster, inte minst yngre, som har svårt att komma in på bostadsmarknaden över huvud taget.

Att jobba med bostadsförsörjningen i dag är utmanande men så oerhört viktigt. Om man inte har någonstans att bo blir livet stökigt i övrigt. Vi behöver göra kartläggningar och få fram bättre statistik över behoven. Vi behöver kommunala och nationella handlingsplaner, startlån, hyresgarantier, stöd för bosparande, stöd för byggande, stöd till myndigheter, tydliga regelverk – ja, en hel palett av åtgärder för att människor ska få tillgång till de bostäder som så väl behövs.

Regeringen har nu lagt fram sin tredje och näst sista budget den här mandatperioden. Vad hittar vi där? Inte speciellt mycket, tyvärr – inte nu heller. Men det finns en sak jag skulle vilja berömma regeringen för, nämligen att man i år har släppt sitt totala motstånd mot att bidra till bostadsbyggande. Det gäller såklart de insatser till bostadsbyggande runt de växande industrikommunerna i norr som vi faktiskt kan hitta i budgeten. Det har stått klart länge att mindre kommuner med en rusande utbyggnadstakt inte på egen hand kan stå ensamma när hela samhällen växer ur sin kostym.

Redan förra året riktade Miljöpartiet ett större investeringsstöd för både bostadsbyggande och samhällsbyggande till kommuner som står i centrum av den gröna industriomställningen. Det gör vi även i år, och jag är glad över att regeringen i år har lyssnat på utredaren Peter Larsson och har plockat upp några förslag som finns i hans utredning. Det kommer att underlätta för fler kommuner framöver om man inte behöver stå ensam med ansvaret för ett enormt behov av nya investeringar som inte nödvändigtvis kommer kommunen till godo direkt.

Vi tror att det behövs ytterligare satsningar, och vi har därför utöver regeringens åtgärder fortsatt ett riktat investeringsstöd för grönt samhällsbygge tillsammans med ett allmänt investeringsstöd i vår budget som kan bidra till stadsutveckling och bostäder till lägre kostnader.

Regeringen har i den del som gäller budgetens uppföljning några svepande formuleringar om att det saknas evidens för att investeringsstödet har lett till ökat byggande. Dessutom är det tydligt att det tidigare investeringsstödet har lett till lägre hyror i de bostäder som har byggts. Det är något som är relevant i sammanhanget och som regeringen inte över huvud taget nämner.

Regeringen har också klämt in en rubrik om att byggsektorns klimatutsläpp är stora men att de minskar. Det gör de inte – inte med regeringens politik, vilket vi visste tydligt redan i början av 2023. Men tyvärr går påståendena hand i hand med regeringens nuvarande politik, där man inte behöver förhålla sig så mycket till vad som är sant eller inte.

Men om man vill se detta från den positiva sidan kan man glädjas åt att regeringen ser och medger att byggsektorn är en stor utsläppare. Men det är såklart tråkigare att man inte vill genomföra några större åtgärder för att minska sektorns klimatpåverkan när mer än en femtedel av Sveriges klimatutsläpp kommer från

byggsektorn. Det finns också många förslag för minskade utsläpp på bordet. Det verkar som att regeringen saknar krisinsikt när det gäller klimatkrisen och bostadsbyggandet. Något annat framgår inte heller av regeringens budget.

När det gäller klimatutsläppen väntar vi bland annat på att regeringen ska gå vidare med Boverkets gränsvärden för byggnaders klimatpåverkan och åtgärder för att öka det cirkulära byggandet. Men jag misstänker tyvärr att ingenting kommer att hända på området eftersom det inte verkar finnas något större intresse för klimatfrågan från bostadsministern eller regeringen och inte heller i civilutskottet.

Man fortsätter att sätta käppar i hjulet för alla åtgärder som skulle kunna gynna den gröna omställningen genom att exempelvis ta bort skattereduktionen för solel, den så kallade 60-öringen, och att man inte heller nu återinför något stöd för energieffektivisering i flerbostadshus.

När det gäller energieffektivisering finns det flera beräkningar som visar att mer energi än vad Ringhals producerade under år 2020 kan frigöras bara genom energieffektiviserande åtgärder i bostäder och lokaler. Dessutom skulle de åtgärderna kunna skydda oss från höga elpriser under många vintrar framöver.

Miljöpartiet tar pengar från vår gröna investeringsbudget och investerar 5,6 miljarder årligen för att minska energianvändningen i både bostäder och lokaler och bidra med 60 procent av kostnaden för energieffektivisering. Utöver detta lägger vi in ett nytt stöd för renoveringsåtgärder. Det kan handla om åtgärder som kan behöva utföras tillsammans med energieffektivisering just för att förhindra att människor i ekonomiskt utsatta områden ska drabbas av stora hyreshöjningar.

Vi tycker också att staten på ett bättre sätt ska stötta kommunerna i arbetet med klimatanpassning i den redan byggda miljön. Vi vet att Sverige på ett mycket bättre sätt behöver stå redo för klimatförändringar, och det har även 2023 och 2024 visat oss tydligt. Vi behöver se till att alla kommuner kan stå förberedda för både stora regnmängder och längre värmeböljor. Inte heller här tycker vi att staten kan lämna kommunerna helt i sticket.

För att kommunerna ska kunna söka pengar för klimatanpassningsåtgärder i den fysiska miljön lägger vi 523 miljoner för olika typer av sådana åtgärder. Vi lägger också 300 miljoner för stadsgrönka. Vi anser dessutom, till skillnad från regeringen, att stadsarkitekten behöver en budget för sitt arbete och lägger tillbaka 10 miljoner för detta.

Avslutningsvis behöver vi en skarpare konsumentpolitik. Att skära ned på de organisationer som jobbar för att underlätta för alla oss konsumenter är bara att skapa nya problem. Överskuldssättningen, inte minst från konsumtion, ökar, och alla vi som sitter här i dag vet att konsumentmarknaden bara blir mer och mer snårig och svårnavigerad. Vi behöver mer stöd och hjälp som konsumenter, inte mindre.

Sveriges Konsumenter och Konsumentverket behöver få fortsätta sitt arbete. Svanen behöver fortsätta jobba med sin miljömärkning. Arbetet med skuld- och konsumentrådgivning behöver stärkas och utökas.

När det gäller både konsumentfrågor och bostadsfrågor finns utredningar och förslag på bordet. Vi har upprepade gånger sett hur förslagen slaktats och separerats, och de kommer lite pö om pö, om de ens dyker upp. Det skulle till exempel vara intressant att veta vilket parti det är som blockerar hyresgarantierna för barnfamiljer eller kanske startlånerna för förstagångsköpare på bostadsmarknaden.

Nu har jag lyft några av våra satsningar på området. Mer än halva mandatperioden har gått, och med tanke på de stora utmaningar som vi står inför på många områden hoppas jag verkligen att regeringen, som den påstår, sätter fart för att försöka göra skillnad. Då räcker inte den här budgeten.

Herr talman! Miljöpartiet har ingen sedelpress, men vi lånar pengar. Vi lånar 100 miljarder, inte bara till civilutskottet utan för att kunna investera i framtiden och i kommande generationer. Vi gör detta för att de kommande generationerna ska slippa ta de lån som vi tar i dag.

Därför satsar vi mer pengar än regeringen i vår budget, vilket gör att jag inte kan reservera mig mot regeringens budget. Jag vill därför hänvisa till Miljöpartiets särskilda yttrande i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 142 BJÖRN TIDLAND (SD):

Herr talman! Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik – vad har jag att säga om det? Sverigedemokraterna är en del av Tidösamarbetet, och det innebär att vi står bakom regeringens budget. Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag i betänkande 2024/25:CU1.

Sverigedemokraterna har under innevarande riksmöte även lagt fram en kommittémotion på konsumentområdet, där många goda och väl avvägda förslag presenteras. Vi sverigedemokrater arbetar oförtrutet och ihärdigt för att få igenom dessa förslag. I Sverigedemokraternas riksdagsgrupp har jag tilldelats ansvar för konsumentpolitiken, och därför kommer detta anförande att fokusera på konsumentfrågor.

Herr talman! Hur skyddar vi våra barn från aggressiv och manipulativ reklam på nätet? Vad kan vi göra för att spelbolag inte ska utnyttja barns oförmåga att förstå ekonomiska konsekvenser av sitt spelande?

Som nyttillträdd ledamot av Konsumentverkets insynsråd fick jag på mitt första möte en genomgång av spelbranschens manipulativa och på gränsen till oetiska sätt att få barn att köpa uppgraderade spelversioner och så kallade skins. Relevanta frågor ställdes på insynsrådet, exempelvis följande:

1. Hur hanterar vi dold marknadsföring i sociala medier?
2. Hur hanterar vi vilseledande och beroendeframkallande webbdesign?

3. Hur hanterar vi effekterna av personanpassad marknadsföring?

Frågorna som ställdes på Konsumentverkets insynsråd var många och relevanta. Svaren och förslagen på lösningar var desto färre.

I mitt anförande här i kammaren den 25 april, i debatten om konsumentpolitik, togs problematiken med barns spelande upp – alltså långt innan Konsumentverket föredrog sin rapport på insynsrådet.

Spel om pengar tillhör finansmarknadsministrernas ansvarsområde, men det kunde lika gärna vara en konsumentfråga. Jag lyfte i alla fall problematiken med barns spel om pengar här i kammaren den 11 april i år. Jag frågade då ministern om nuvarande regler och lagar fångar upp problematiken vad gäller spel med skins som riktar sig till barn. Eftersom barn har svårare än vuxna att sälla och vara kritiska till budskap på nätet är de extra mottagliga för reklambudskap, särskilt vad gäller handel med skins i olika dataspel.

Jag anser att reglerna för spel riktade till barn måste vara skarpare än i dag. Skins köps och säljs för stora summor, och detta är de facto en form av spel om pengar.

Hur ska man då komma åt problemet? Spel om pengar är faktiskt olagligt om man inte fyllt 18 år. Jag anser att det finns en lösning på problemet. Skulle det ställas krav på bank-id vid alla transaktioner och köp av spel, skins och uppdateringar skulle det försvåra för minderåriga att spela bort stora summor pengar. Det finns ingen chans att runda ett sådant system eftersom de som sitter bakom tangenterna inte har fyllt 18, och då blir det inga köp.

Herr talman! Det är inte bara barn som blir manipulerade och bedragna i den digitala världen. På senare tid har det blivit allt vanligare att äldre och utsatta personer blir lurade på stora summor pengar. Alltför lättvindigt kan vem som helst lura till sig pengar genom digitala signeringar och bank-id. Här måste bankerna ta ett större ansvar, och gör de inte det måste vi i riksdagen ändra lagstiftningen. Så här kan det inte fortsätta.

Även offensiva och manipulativa lottförsäljare härjar i vårt land. Jag tänker inte gå närmare in på detta, men Socialdemokraterna har en hel del på sitt samvete när det gäller att lura fattiga pensionärer på deras sista korvören.

Herr talman! Analysen blir som följer. Bank-id måste tillämpas oftare för att förhindra barns spelande. Därutöver måste bankerna bygga upp säkerhetssystem som spärrar när det är helt uppenbart att det är bedragare i görningen. Tant Astrid som inte rört sitt bankkonto på 30 år kan omöjligen helt plötsligt vilja föra över hela sitt sparande till ett suspekt konto i utlandet. När alla varningsklockor ringer måste bankerna agera. En skärpning av kontrollsystemen är det minsta man kan begära.

Herr talman! Mitt första år som riksdagsledamot satt jag i miljö- och jordbruksutskottet som ansvarig för kemikaliepolitik. Nu när jag sitter i civilutskottet

inser jag att Kemikalieinspektionen och kemikaliepolitiken har en del gemensamma nämnare med konsumentpolitiken.

I dagens samhälle med tusentals industriellt framställda produkter exponeras både människor och miljö för kemikalier och skadliga ämnen. Det finns därför ett behov av att reglera och kontrollera förekomsten av dessa. Efter Sveriges inträde i EU är det inte enbart våra egna nationella lagar som reglerar kemikalier utan även en mycket omfattande och byråkratisk EU-lagstiftning.

Herr talman! Trots alla ansträngningar av Kemikalieinspektionen förekommer det fortfarande okontrollerad e-handel som innebär att otaliga produkter som innehåller skadliga ämnen kommer in i landet. Speciellt allvarligt är det när billiga leksaker som innehåller skadliga ämnen importeras. För att skydda våra barn måste Kemikalieinspektionen skyndsamt och målmedvetet accelerera arbetet med att förhindra att dessa skadliga produkter kommer in i landet.

Förutom skadliga kemikalier i leksaker innebär den okontrollerade e-handeln från länder utanför EU ett försämrat konsumentskydd. Lurendrejeri, bristande kvalitet och produkter som inte uppfyller EU:s normer och lagkrav är resultat av den ökade e-handeln. Det finns otaliga exempel på detta, men jag nöjer mig med att konstatera att det finns ett problem på området.

Anf. 143 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S)
replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Björn Tidland, för anförandet!

Vi socialdemokrater har i vår budget prioriterat åtgärder för att stärka konsumenternas ställning. Vi vill öka vårt anslag till konsumentorganisationerna till 2023 års nivå med 15 miljoner kronor. SD och regeringen har i sin budget för 2025 minskat stödet till 1,5 miljoner i en något oklar restpost som inte alls går till konsumentorganisationerna, och från 2026 är stödet helt avvecklat.

Min fråga till ledamoten är: Kan du förklara varför detta stöd inte längre kommer att vara prioriterat för SD och regeringen? Och vad är förklaringen till att man satsade 1 miljon extra 2023, men bara ett halvår senare är stödet helt borta?

Anf. 144 BJÖRN TIDLAND (SD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågan! När det gäller de förändrade budgetposterna kan jag säga att konsumentskyddet kommer att förbli lika stort i och med att vi satsar mer på Allmänna reklamationsnämnden i stället. Satsningarna trappas upp gradvis. Det finns alltså chans för de organisationer som sysslar med konsumentfrågor att anpassa sin verksamhet till befintlig budget. Det är väl det korta svaret.

Anf. 145 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S)
replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för svaret! Jag konstaterar två saker här. I sitt första anförande nämnde

ledamoten sitt engagemang för frågor gällande kemikalier och plast, som han hade jobbat med i sitt förra utskott. Det är det ena. Det andra är att han nu nämner att pengarna går till Arn, för där behöver man mer pengar för att hantera de ökande ärendena. Men Arn har inte samma verksamhet som de civila organisationerna. Arn sysslar med reklamation och tvister. Det gör inte civilorganisationerna.

Sveriges Konsumenter har dragit igång två projekt som heter Mitt kemikaliesmarta hem och Plastkampen. Sveriges Konsumenter deltar som experter i statliga utredningar. De besvarar remisser. De deltar i hearings. De sitter i råd och bidrar till skärpt lagstiftning. De är en aktiv medlem i den europeiska konsumentorganisationen och samverkar med övriga konsumentorganisationer, inte minst inom Norden. De bedriver konsumentrådgivning och information i olika medier. De äger tidningen *Råd och rön*. Vi talar absolut inte om samma verksamhet som Arn bedriver.

Gjordes någon konsekvensanalys innan man tog beslutet att avveckla stödet? Om ja, vad sa analysen då, och om nej, varför gjorde man ingen sådan? Eller är det så att ledamoten vet att det finns andra aktörer som förväntas fylla det tomrum som Sveriges Konsumenter lämnar efter sig?

Anf. 146 BJÖRN TIDLAND (SD) replik:

Herr talman! Man kan se det politiska arbetet som att man har idéer och ser vad problemet är. Man sonderar och ser vilken myndighet som har hand om det och så vidare. En del av anförandet handlar ju om visioner om vad det finns för problem. Sedan kommer vi fram med lösningar i kommittémotioner och när vi ser att det finns budgetpengar. Detta är liksom två olika frågor.

På din konkreta fråga om budgetposter kan jag säga att vi har budgetsamordning, och sedan har vi kommittéordförande som ställer frågor. Det är en lång rad processer och personer som är inblandade i detta, så jag kan inte gå in på hur resonemangen var i den specifika frågan.

Anf. 147 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S):

Herr talman! Utgiftsområde 18 rymmer utöver samhällsplanering och bostadsförsörjning också konsumentpolitik. Det är ett politikområde som ökar i betydelse när Sveriges konsumenter har det mycket tuffare än på länge. Det handlar om högre boendekostnader, högre energikostnader, höga matpriser, mer tekniskt avancerade produkter, fler komplicerade tjänster, en global marknad som breder ut sig, sms-lån som ökar och pensionärer som luras av bedragare samt bluffakturor och vilseledande reklam.

Listan på utmaningar kan göras lång, så behöver vi en stark och tydlig konsumentpolitik. Vi välkomnar den nya målsättningen med tydliga regler för näringsidkare, ett starkt konsumentskydd och en hållbar konsumtion.

Herr talman! Vi socialdemokrater har i vår budget prioriterat två viktiga åtgärder för att stärka konsumenternas ställning.

För det första avvisar vi regeringens föreslagna neddragning eller avveckling och återställer anslaget till konsumentorganisationerna till 2023 års nivå på 15 miljoner kronor.

Det är svårt, för att inte säga omöjligt, att förstå det tvära kastet från regeringen, som 2023 gick ut med extra stöd till aktörer i civilsamhället. Det var 1 miljon extra till organisationer för ekonomiskt utsatta konsumenter. Regeringen uttryckte då att man ville öka stödet till aktörer i civilsamhället som på olika sätt främjar konsumenters intressen. Ett halvår senare, i budgetpropositionen, var budskapet från regeringen det rakt motsatta: Dessa organisationer behövs inte alls. Vad är meningen?

2024 halverades anslaget jämfört med tidigare år, till 7 miljoner kronor. För 2025 minskar det till 1,5 miljoner kronor i en något oklar restpost, och från och med 2026 är det helt avvecklat. Den självklara frågan blir förstås: Vad var det som hände på så kort tid, och vad motiverar en så radikal omläggning – att ett behov av ökat stöd plötsligt omvandlas till inget behov alls? Nu försöker dessa organisationer att överleva för att vara konsumenternas röst och för att kunna påverka politiken.

Herr talman! Konsumentorganisationerna bedriver förebyggande arbete direkt mot den breda allmänheten genom oberoende granskningar och folkbildningsinsatser. EU-kommissionen understryker också vikten av att nationella konsumentorganisationer deltar i framtagandet av ny lagstiftning.

Sveriges Konsumenter är den organisation som EU-kommissionen anger som samarbetspart i Sverige. Sveriges Konsumenter är en stark konsumentröst som har påverkat lagar om reklamationsrätt, överskuldssättning, kemikalier, hållbarhet och produktsäkerhet.

Det handlar om våra pengar, vår hälsa och vår integritet. Därför är Sveriges Konsumenters europeiska arbete och dess medlemskap i den europeiska konsumentrörelsen så viktiga. Men från och med nästa år står svenska konsumenters representation på spel, då regeringen har strypt stödet.

Herr talman! För det andra lägger vi fokus på konsumentvägledning i alla kommuner. Nedläggningen av konsumentvägledningarna går nu i en rasande fart. När Konsumentverkets rådgivning startade 2015 fanns det konsumentvägledare i 270 av landets 290 kommuner. I dagsläget är det endast 161 kommuner som erbjuder konsumentvägledning, i varierande grad.

Den kommunala konsumentvägledningen utgör ett viktigt komplement till Konsumentverket och fungerar som ett skydd och ett stöd till de mest utsatta konsumentgrupperna. Det är framför allt en demokrati- och rättighetsfråga att ha tillgång till kommunal konsumentvägledare. Det ska inte spela någon roll var i landet man bor för att man ska kunna få stöd.

Vi socialdemokrater föreslår ett nytt anslag på 85 miljoner för att öka incitamenten för hållbar

konsumtion. Kommunerna kan se till att detta blir verklighet genom att ha en egen konsumentvägledning, köpa tjänsten, gå samman över kommungränserna eller hitta en annan fungerande modell.

Vi kan påminna oss om att misslyckade köp av varor och tjänster kostar konsumenterna 50 miljarder kronor årligen. Att människor gör dåliga affärer och hamnar i skuldfällor slår hårt inte bara mot de enskilda utan även mot deras anhöriga och mot samhället.

Om vi vill förebygga överskuldssättning, öka incitamenten för hållbar konsumtion och stå på utsatta konsumenters sida mot oseriösa företag finns det bara en väg att gå: Alla konsumenter måste ha tillgång till en väl fungerande vägledning i sin närhet.

Herr talman! Vi välkomnar att regeringen mot bakgrund av tillkännagivandet gett Konsumentverket i uppdrag att stärka och utveckla stödet till den kommunala konsumentvägledningen, exempelvis via mellan-kommunala samarbeten, i syfte att fler ska ha tillgång till kommunal vägledning.

I uppdraget ingår att kartlägga samverkan mellan kommuner och att sprida kunskap om och goda exempel på kommunala samarbeten. Konsumentverket ska också stödja samverkan mellan kommunal konsumentvägledning och budget- och skuldrådgivning, analysera förutsättningarna för samverkan med andra lokala aktörer, såsom företag och de statliga servicekontoren, samt analysera i vilken utsträckning kommunal konsumentvägledning bidrar till mer kompletta anmälningar till Arn. Uppdraget ska redovisas senast den 1 mars 2025.

Detta välkomnar vi. Men vi är lite oroliga för att fler kommunala konsumentvägledare ska ha hunnit lägga ned redan innan utredningen är klar samt för att regeringen vill dra ned på Statens servicecenters budget med 150 miljoner de kommande tre åren. Konsekvenserna av detta är att man antingen lägger ned servicekontor eller drar ned på öppettiderna, vilket kommer att inverka negativt på möjligheten att samverka med den kommunala konsumentvägledningen.

Avslutningsvis, herr talman! Då våra ramar är större än regeringens på utgiftsområdet och vår budget ska ses som en helhet kommer vi att avstå från att delta i beslutet. Vi har i stället lämnat ett särskilt yttrande.

Anf. 148 LARS BECKMAN (M) replik:

Herr talman! Tack, Anna-Belle Strömberg, för anförandet!

Man kan vara ärlig och säga: Det är inte i konsumentpolitiken som de största ideologiska skillnaderna finns mellan de röda partierna och de blå partierna. I grund och botten värnar vi ett starkt konsumentskydd.

Men nu sysselsätter Socialdemokraterna som parti minst två myndigheter, som vi vet om. Det är Spelinspektionen och Konsumentverket, som båda har öppnat tillsynsärenden gällande Socialdemokraternas lotterier.

När det gäller underentreprenörskedjor finns det väldigt engagerade ledamöter, inte minst i civilutskottet, som brukar kritisera byggbranschen för detta. De

finns alltså också i civilutskottet, även om det är en arbetsmarknadsutskottsfråga.

Då blir det mer än anmärkningsvärt när Socialdemokraterna nu har svarat Spelinspektionen: Nej, vi hade inget skriftligt avtal med säljbolaget, så vi kan inte ge något underlag till myndigheten.

En professor i civilrätt säger att detta är väldigt anmärkningsvärt och allvarligt.

Jag måste då fråga: Hur tycker ledamoten att Socialdemokraternas ambitioner i konsumentpolitiken hänger ihop med Socialdemokraternas eget agerande?

Jag hörde att ledamoten var orolig för att många äldre pensionärer kan bli lurade av oseriösa aktörer. Där håller jag med. Det är fruktansvärt. Men problemet är att Socialdemokraterna, i alla fall sedan 2001 enligt en artikel i Gefle Dagblad, har haft ett manus som har gått ut på att med kirurgisk precision rikta sig just mot äldre. Enligt artikeln i Gefle Dagblad har det gärna varit människor som varit förvirrade.

Jag skulle vilja fråga ledamoten: Hur tycker ledamoten att er politik och ert eget agerande hänger ihop?

Anf. 149 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S)
replik:

Herr talman! Tack, Lars Beckman, för frågan!

Jag vill börja med att säga att vårt parti, Socialdemokraterna, har gjort fel då det gäller lotterierna. Detta får aldrig mer hända. Det är förkastligt. Vi är jättemånga som känner ilska. Vi känner upprördhet över det här. Vi har reagerat och agerat gällande de uppgifter som har kommit fram om hur detta telemarketingbolag har agerat vid försäljning av Kombilotteriets lotter.

Avtalet mellan Kombispiel och telemarketingbolaget är uppsagt. Vi har sagt att vi inte kommer att använda oss av externa telemarketingbolag över huvud taget i fortsättningen. Vi har agerat. Kombispels vd har fått lämna sin post. Samtliga styrelseledamöter har avgått, och en ny styrelse är tillsatt.

Jag vill beklaga det som har hänt, och vi säger att detta aldrig mer får hända.

Anf. 150 LARS BECKMAN (M) replik:

Herr talman! Problemet för socialdemokrater är möjligtvis att ni har sagt minst fem gånger tidigare att ingenting får hända.

Men det anmärkningsvärda här är den kritik som bland annat ledamöter från Socialdemokraterna i civilutskottet har riktat mot byggbranschen. Ni har sagt att det är oseriösa underentreprenörskedjor. Ni har riktat ganska allvarlig kritik mot byggbranschen, bland annat.

Men när en myndighet begär in ett avtal för att se hur det ser ut och hur bluffsamtalens manus ser ut säger ni till myndigheten: Nej, det har inte funnits något skriftligt avtal. Vi har inte gjort någon uppföljning av talmanus, så vi kan inte lämna talmanuset till myndigheten.

Blir inte det väldigt konstigt? Ni har stått här och hållit anförande efter anförande och kritiserat

underentreprenörskedjor i byggbranschen, men själva har ni gjort precis tvärtom jämfört med hur ni tycker att andra ska göra. Det måste kännas väldigt konstigt.

Då är frågan: Hur blir trovärdigheten i andra frågor?

Socialdemokraterna gjorde ett utspel i dag. En journalist ställde frågan: Hur många som har blivit lurade har fått tillbaka pengar? Då svarade Mikael Damberg: Det är jättemånga som har fått tillbaka pengar. Jag vet att ledamoten Jennie Nilsson var med på den pressträffen. Andra medieuppgifter säger att ingen har fått tillbaka pengar.

Jag skulle gärna vilja veta hur det är med de lurade äldre pensionärerna. Får man säga upp lotterna? Får man automatiskt tillbaka pengarna? En del medieuppgifter visar ju att äldre har försökt få tillbaka pengar från lotteriet men inte fått det.

Hur hänger ert eget agerande ihop med er konsumentpolitik?

Anf. 151 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S)
replik:

Herr talman! Tack, Lars Beckman, för frågan!

Lars Beckman tar upp frågor om oseriöst och trovärdigt. Är vi trovärdiga som parti?

Då funderar jag lite grann på Lars Beckmans egen trovärdighet. Jag tänker till exempel på när Sverigedemokraterna ertappades med att bedriva en skattefinansierad trollfabrik och att vråka ut hot och hat. Jag tänker också på när Gunnar Strömmer försökte kringgå öppenhet i partifinansieringen och tipsade om en möjlig donator som man kan runda reglerna med. Vad gjorde man då? Jo, han fick en ministerpost.

Vad gör man när Jimmie Åkesson bjuder in gängkriminella till både bröllop och egna fester? Man gör i stort sett ingenting. Jo, man anklagar de granskande journalisterna för att vara en del av en gigantisk påverkansoperation, och man meddelar högt och ljudligt att man tänker fortsätta bedriva trollfabriken som vanligt. Man tycker att det är helt okej med en halvdags utbildning. Sedan byter man skrivbord med varandra.

Är det trovärdigt? Är det seriöst? Det är mina frågor tillbaka till Lars Beckman.

Anf. 152 LARS BECKMAN (M):

Herr talman! I dag har vi en konsumentpolitisk debatt här i Sveriges riksdag. Sveriges konsumenter har några riktigt tuffa år bakom sig med en hög inflation och en köpkraft som urholkats.

Men, herr talman, jag skulle vilja att vi tänker tillbaka på 2022 och på hur det hade kunnat vara även i år. Jag googlade lite grann på dieselpriser och konstaterade att under Socialdemokraternas styre kostade 1 liter diesel ungefär 28,37.

I dag kostar den 17,50. Det innebär alltså 10–12 kronor billigare diesel per liter. Två familjer i Norrbotten som har två bilar och kör 1 500 mil var har alltså sparat 30 000 kronor jämfört med om Socialdemokraterna hade styrt.

Det är bara ett exempel. Nu håller vi på att återställa den ekonomiska politiken och hushållens köpkraft med en klok och genomtänkt ekonomisk politik. Det är stora, breda skattesänkningar för hushåll och pensionärer, och Riksbanken kan sänka räntan tack vare att vi har haft en sådan effektiv inflationsbekämpning. Det kommer att göra skillnad för hushållen. När vi i civilutskottet besökte Sveriges riksbank konstaterade Riksbanken att man såg ljuset i tunneln. Man såg framför sig att Sveriges konsumenter skulle återfå köpkraft.

Det är viktigt för hushållen, herr talman, men det är också viktigt för handeln. Handeln är en av Sveriges största arbetsgivare med ungefär 600 000 anställda och 140 000 arbetsplatser, enligt uppgifter från Svensk Handel. Det är viktiga inestegsjobb inte minst för unga.

I morgon kommer vi att votera om ett nytt konsumentpolitiskt mål, och precis som ledamoten från Socialdemokraterna sa gör vi det i bred politisk enhet. Målet för konsumentpolitiken ska vara väl fungerande konsumentmarknader, balanserade och tydligare regler för näringsidkare, ett starkt konsumentskydd och en hållbar konsumtion.

Det här betyder bland annat att vi vill att Konsumentverket och andra myndigheter ska göra samma resa som Skatteverket har gjort. Konsumentverket ska vara en myndighet som jobbar aktivt tillsammans med näringslivet och andra aktörer för att värna konkurrens på lika villkor. Det är konsumentpolitik på riktigt.

Vi hade nyss ett replikskifte om Kombilotteriet, där Socialdemokraterna har drivit tusentals pensionärer till Kronofogden. Förut fanns det en speciallagstiftning, herr talman, som undantog det socialdemokratiska lotteriet när det gällde telefonförsäljning. Detta undantag är nu borttaget. Steg för steg förbättrar vi konsumentskyddet även för lottköpare i Sverige.

Regeringen har gett Konsumentverket ett tydligt uppdrag att se över hur man kan stärka den kommunala konsumentvägledningen, och den 5 februari kommer Konsumentverket att presentera denna utredning. Kommunala konsumentvägledare har en mycket viktig funktion i kommunen. Oavsett var man bor i Sverige ska man få konsumentvägledning, och om jag så bor i den yttersta byn i Norrbotten kan jag få det, för jag kan ringa Hallå konsument. Det är väldigt bra.

Som Larry Söder sa i sitt inlägg har regeringen gett ett nytt uppdrag till Konsumentverket som innebär att det ska bli lika lätt att säga upp ett avtal som att teckna det. Jag tror att fler än jag har stått i en oändlig telefonkö för att försöka säga upp någonting. I bästa fall kommer man fram till slut, men ambitionen är alltså att det ska vara lika lätt att säga upp ett avtal som att teckna det. Kan jag teckna ett avtal på nätet ska jag kunna säga upp det på nätet. Det är konsumentpolitik på riktigt, herr talman.

Vi har också gett ett tydligt uppdrag till Post- och telestyrelsen för att motverka telefonbedrägerier. Det är konsumentpolitik på riktigt.

Regeringen har gett Arn ett stort ekonomiskt tillskott så att konsumenter ska få sina tvister prövade i

tid. Den lilla symboliska avgift som vi inför innebär också att Arn kan lägga sin tid och kraft på de tvister som verkligen ska prövas.

Vi har genom en EU-lagstiftning förstärkt passagerares rättigheter vid tågresor. Vi har infört en ny lag där bilförsäljare måste informera konsumenter om bränsleförbrukning och koldioxidutsläpp. Det är också konsumentpolitik på riktigt.

Inför julhandeln skulle jag vilja påminna den konsument som möjligtvis ser den här debatten klockan 22.30 på kvällen om att du har hela makten. Handla lokalt i julhandeln! Har du möjlighet att handla lokalt i julhandeln så gör det, för det är din lokala handlare som sponsrar idrottsföreningen. Din lokala handlare är en del av ditt lokalsamhälle, så köp gärna din julklapp lokalt.

Ett stort och accelererande konsumentproblem som har uppstått de senaste åren är de kinesiska e-handelsplattformarna. Om du som ser detta handlar där ska du veta att det kan vara direkt livsfarligt. Du kanske köper en docka som innehåller gift. Du kanske köper en elprodukt som gör att sladden exploderar. Det här jobbar nu regeringen på EU-nivå för att försöka komma till rätta med.

Jag har själv besökt leksaksaffärer och djuraffärer under hösten, och där visade man konkret hur konsumenter kan bli lurade. På plattformen säljs till exempel en kaninbur som sägs vara extra stor, men i själva verket uppfyller den inte Jordbruksverkets regler. Du kan inte ens ha en hamster i den kaninburen, men som konsument är detta helt omöjligt att få reda på.

Jag tycker att de seriösa betalningsförmedlarna själva ska överväga att inte ge legitimitet till de här plattformarna. Ett företag som Klarna skulle till exempel kunna säga "nej, vi vill inte finnas här, för vi tror inte att det är en bra verksamhet".

Så gör vi skillnad i konsumentpolitiken även på det här området, herr talman.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 153 ANDREAS LENNKVIST
MANRIQUEZ (V) replik:

Herr talman! Lars Beckman lyfter fram alla de som har blivit lurade i svåravslutade abonnemang. Jag delar uppfattningen att detta är ett stort problem.

Just därför lade vi fram ett utskottsinitiativ i civilutskottet om att begränsa telefonförsäljning genom att införa ett omvänt Nixregister. Det röstade Lars Beckman och Moderaterna nej till.

Jag skulle därför vilja ha ett svar från Lars Beckman. Varför vill ni inte agera på området och införa ett omvänt Nixregister?

Anf. 154 LARS BECKMAN (M) replik:

Herr talman! Tack för frågan, Andreas Lennkvist Manriquez!

Jag kan förstå den frustration som alla politiska partier känner över hur Socialdemokraterna systematiskt har lurat äldre pensionärer. I en artikel i Gefle Dagblad berättade en man om hur han redan 2001, som

ett av sina första jobb, fick i uppdrag att lura äldre. Han talade ut anonymt i Gefle Dagblad och sa att det var fruktansvärt. Han hade sagt upp sig efter tre veckor, eftersom han mådde så fysiskt dåligt över att sitta som telefonförsäljare och med systematik ringa de äldre.

Det var en väldigt populär lista, herr talman. Det var nämligen så att träffbilderna för dem som ringde personer som var 80-plus var 97 procent, tror jag det stod i artikeln. 97 procent sa ja till att köpa den där lotten, medan det motsatta förhållandet rådde om du ringde 30–60-åringar. Då var det 97 procent som sa nej.

Jag förstår alltså frustrationen, och jag förstår att många kan tycka att det är irriterande att bli uppringda. Men jag tycker att det vore ett allvarligt intrång i marknads ekonomin att lagstifta mot telefonförsäljning, som är ett av många säljverktyg, för att Socialdemokraterna systematiskt har missbrukat detta de senaste 30 åren. Jag tycker att det är att gå för långt.

När vi besökte en tidningskoncern för något år sedan berättade de hur extremt viktigt telefonverktyget var för att sälja prenumerationer. Telefonen är därför ett verktyg för att värna yttrandefriheten, demokratin och lokaltidningarna.

Jag har stor respekt för dem som känner att de inte vill bli uppringda, och då finns det, precis som ledamoten sa, en utmärkt möjlighet att anmäla sig till Nixregistret. Det är väldigt viktigt att den självregleringen fungerar.

Anf. 155 ANDREAS LENNKVIST
MANRIQUEZ (V) replik:

Herr talman! Tack för svaret, Lars Beckman!

När jag hör Lars Beckmans svar blir det tydligt att ni inte bryr er om dem som faktiskt blir lurade. Det ni bryr er om är att slå på Socialdemokraterna och deras lotteri. Det är själva kärnan i argumentationen, och det tycker jag är beklämmande.

Hade ni brytt er på riktigt hade ni faktiskt stöttat de åtgärder som vi har föreslagit dels i finansutskottet när det kommer till åtgärder mot bankbedrägerierna som också utförs via telefon som verktyg, dels i civilutskottet angående det som vi föreslog där.

Anf. 156 LARS BECKMAN (M) replik:

Herr talman! Det är klart att det är populism av Vänsterpartiet att säga att man vill förbjuda telefonförsäljning.

Jag vet inte vilken konsekvensanalys Vänsterpartiet har gjort. Vad skulle det till exempel betyda för Sveriges morgontidningar om de inte fick ringa presumtiva kunder på sin ort och be dem teckna en prenumeration? Vad skulle det betyda för den demokratiska situationen i Sverige om vi försvagade Sveriges medier? Några av de största användarna av telefonförsäljning är tidningskoncerner, och så har det varit under lång tid.

När jag exemplifierar med Socialdemokraterna beror det bland annat på att Magdalena Andersson själv sa i ett utspel att hon tycker att vi ska förbjuda telefonförsäljning därför att Socialdemokraterna har

missbrukat verktyget – eller vad hon nu sa. Jag har en utskrift av det. Jag tycker inte att det är ett tillräckligt starkt argument för att förbjuda telefonförsäljning att Socialdemokraterna under 30 år systematiskt har lurat äldre.

Jag tycker också att man bör göra en ordentlig konsekvensanalys av vad det skulle betyda för Sveriges mediehus om vi antog Vänsterpartiets modell. Vad skulle det betyda för journalistiken i Sverige om till exempel Sydsvenskan i Malmö inte fick ringa kunder och skaffa prenumerationer? Det är ett av deras främsta säljverktyg.

Jag tycker därför, i alla fall just nu, att det är att gå för långt. Där har vi olika uppfattningar, och det respekterar jag såklart.

Anf. 157 ANDREAS LENNKVIST
MANRIQUEZ (V):

Herr talman! Det är inte lätt att vara konsument i dagens Sverige. De senaste åren har präglats av snabba prisökningar på basvaror som el, mat och boende, och de svenska hushållen befinner sig i ett minst sagt pressat läge. När kostnaderna för boende och mat har ökat mer än lönerna för både arbetare och tjänstemän har allt fler fått svårt att klara sin försörjning. Det visar inte minst det ökade antalet vräkningar, liksom att allt fler hushåll är fast i destruktiva skuldspiraler.

Det borde vara politikens ansvar att ta oss ur denna kris, men i stället för att ta itu med dessa samhällsproblem väljer regeringen att prioritera skattesänkningar för de allra rikaste. Nästa år får exempelvis statsministern cirka 4 000 kronor i sänkt skatt varje månad. Vi andra får nöja oss med 3 kronor billigare plastpåsar. Det är inte vad jag kallar en ansvarsfull politik.

Herr talman! Vänsterpartiets budget är raka motsatsen till regeringens. Vi föreslår investeringar som tar oss ur krisen. Det är en politik som rustar upp järnvägen, bygger bostäder och utvecklar, inte avvecklar, den svenska skolan och sjukvården. Det är en politik som både skapar jobb och tar oss mot ett grönnare och mer hållbart samhälle.

I vår budget gör vi vårt yttersta för att slå vakt om konsumenterna. Vi tillför bland annat 50 miljoner kronor mer än regeringen till Konsumentverket, vilket är pengar som ska gå till att säkerställa att alla människor har tillgång till god konsumentvägledning. Vi ser också vikten av ett civilsamhälle med en stark konsumentrörelse, och därför ökar vi det ekonomiska stödet till konsumentorganisationerna med hela 18 miljoner kronor – pengar som vi vet kommer att göra nytta i deras ovärderliga arbete.

Jag kan bara beklaga att regeringen i dessa tider, när allt fler hushåll har det ekonomiskt tufft och antalet bedrägerier ökar, inte ser behovet av en stark svensk konsumentrörelse. Det är onekligen mycket vi behöver ta tag i efter valet 2026, när vi tillträder i regeringsställning.

Med det sagt ser jag vår budget som en helhet och har därför inget yrkande här i dag. Jag står dock självklart bakom vårt särskilda yttrande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 11 december.)

§ 5 Bordläggning och beslut om förlängd motions- tid

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Propositioner

2024/25:62 Sekretess vid val till Sametinget

2024/25:67 Åtgärder mot missbruk av alternativa be-
talingssystem

Skrivelser

2024/25:64 Redovisning av användningen av hemliga
tvångsmedel under 2023

2024/25:66 Sveriges genomförande av Agenda 2030

Kammaren biföll talmannens förslag att motionsti-
den för ovanstående propositioner och skrivelser
skulle förlängas till och med *fredagen den 17 januari*
2025.

§ 6 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 9 december

2024/25:263 Internationell närvaro på Västbanken
av *Lotta Johnsson Fornarve* (V)

till statsrådet Benjamin Dousa (M)

2024/25:264 Bilden av UNWRA i Sverige

av *Lotta Johnsson Fornarve* (V)

till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2024/25:265 Formalia som politiskt verktyg

av *Samuel Gonzalez Westling* (V)

till statsrådet Erik Slottnér (KD)

2024/25:266 Nollvision mot barnfattigdom

av *Yasmine Bladelius* (S)

till statsrådet Camilla Waltersson Grönvall (M)

**2024/25:267 Rekrytering av barn och unga på LSS-
boenden**

av *Anna Wallentheim* (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2024/25:268 Polisiär närvaro i hela landet

av *Lars Isacsson* (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

**2024/25:269 Samexistens mellan Försvarmaktens
verksamhet och utbyggd vindkraft**

av *Heléne Björklund* (S)

till försvarsminister Pål Jonson (M)

2024/25:270 Ett hållbart och lönsamt skogsbruk

av *Katarina Luhr* (MP)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2024/25:271 Nya affärsmodeller för skogen

av *Rebecka Le Moine* (MP)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2024/25:272 Ett hållbart och lönsamt skogsbruk

av *Mats Berglund* (MP)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

§ 7 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 9 december

**2024/25:554 Åtgärder mot dödliga arbetsplatso-
lyckor**

av *Olle Thorell* (S)

till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2024/25:555 Ökad kolinlagring i skogen

av *Rebecka Le Moine* (MP)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

**2024/25:556 Indraget stöd till konsumentorganisat-
ioner och konsekvenser för svensk konsumentpoli-
tik**

av *Olle Thorell* (S)

till statsrådet Erik Slottnér (KD)

§ 8 Kammaren åtskildes kl. 22.44.

Sammanträdet leddes

av förste vice talmannen från dess början till och med
§ 3 anf. 45 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till ajourneringen
kl. 15.53,

av förste vice talmannen därefter till och med § 3
anf. 87 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med § 4
anf. 126 (delvis) och

av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Ärenden för bordläggning	1
§ 3 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	1
Socialutskottets betänkande 2024/25:SoU1.....	1
Anf. 1 CHRISTIAN CARLSSON (KD).....	1
Anf. 2 KARIN RÅGSJÖ (V) replik.....	2
Anf. 3 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik.....	2
Anf. 4 KARIN RÅGSJÖ (V) replik.....	3
Anf. 5 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik.....	3
Anf. 6 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik.....	3
Anf. 7 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik.....	4
Anf. 8 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik.....	4
Anf. 9 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik.....	4
Anf. 10 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik.....	4
Anf. 11 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik.....	5
Anf. 12 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik.....	5
Anf. 13 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik.....	5
Anf. 14 ULRIKA WESTERLUND (MP) replik.....	6
Anf. 15 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik.....	6
Anf. 16 ULRIKA WESTERLUND (MP) replik.....	6
Anf. 17 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik.....	7
Anf. 18 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S).....	7
Anf. 19 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik.....	8
Anf. 20 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik.....	8
Anf. 21 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik.....	9
Anf. 22 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik.....	9
Anf. 23 JOHAN HULTBERG (M) replik.....	9
Anf. 24 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik.....	9
Anf. 25 JOHAN HULTBERG (M) replik.....	10
Anf. 26 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik.....	10
Anf. 27 LEONID YURKOVSKIY (SD).....	10
Anf. 28 KARIN RÅGSJÖ (V) replik.....	11
Anf. 29 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik.....	12
Anf. 30 KARIN RÅGSJÖ (V) replik.....	12
Anf. 31 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik.....	12
Anf. 32 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik.....	12
Anf. 33 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik.....	13
Anf. 34 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik.....	13
Anf. 35 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik.....	13
Anf. 36 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik.....	13
Anf. 37 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik.....	14
Anf. 38 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik.....	14
Anf. 39 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik.....	14
Anf. 40 KARIN RÅGSJÖ (V).....	14
Anf. 41 JOHAN HULTBERG (M) replik.....	16
Anf. 42 KARIN RÅGSJÖ (V) replik.....	16
Anf. 43 JOHAN HULTBERG (M) replik.....	17
Anf. 44 KARIN RÅGSJÖ (V) replik.....	17
Anf. 45 JOHAN HULTBERG (M).....	17
Anf. 46 KARIN RÅGSJÖ (V) replik.....	19
Anf. 47 JOHAN HULTBERG (M) replik.....	19
Anf. 48 KARIN RÅGSJÖ (V) replik.....	19
Anf. 49 JOHAN HULTBERG (M) replik.....	20
Anf. 50 ULRIKA WESTERLUND (MP) replik.....	20
Anf. 51 JOHAN HULTBERG (M) replik.....	20
Anf. 52 ULRIKA WESTERLUND (MP) replik.....	21
Anf. 53 JOHAN HULTBERG (M) replik.....	21

Anf. 54	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	21
Anf. 55	JOHAN HULTBERG (M) replik	22
Anf. 56	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	22
Anf. 57	JOHAN HULTBERG (M) replik	22
Anf. 58	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)	22
Anf. 59	CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik	24
Anf. 60	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	24
Anf. 61	CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik	24
Anf. 62	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	25
Anf. 63	LINA NORDQUIST (L)	25
	(forts.)	25
Ajournering		25
Återupptaget sammanträde		25
§ 3 (forts.) Hälsovård, sjukvård och social omsorg (forts. SoU1)		26
Anf. 64	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	26
Anf. 65	LINA NORDQUIST (L) replik	26
Anf. 66	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	26
Anf. 67	LINA NORDQUIST (L) replik	26
Anf. 68	ULRIKA WESTERLUND (MP)	27
Anf. 69	Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)	28
Anf. 70	FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik	29
Anf. 71	Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik	30
Anf. 72	FÖRSTE VICE TALMANNEN	30
Anf. 73	FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik	30
Anf. 74	Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik	30
Anf. 75	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	30
Anf. 76	Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik	31
Anf. 77	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	31
Anf. 78	Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik	31
Anf. 79	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	31
Anf. 80	Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik	32
Anf. 81	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	32
Anf. 82	Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik	32
Anf. 83	ULRIKA WESTERLUND (MP) replik	33
Anf. 84	Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik	33
Anf. 85	ULRIKA WESTERLUND (MP) replik	33
Anf. 86	Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik	34
Anf. 87	MAJ KARLSSON (V)	34
Anf. 88	NADJA AWAD (V)	35
	(Beslut skulle fattas den 11 december.)	36
§ 4 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik		36
	Civilutskottets betänkande 2024/25:CU1	36
Anf. 89	MIKAEL ESKILANDERSSON (SD)	36
Anf. 90	MALCOLM MOMODOU JALLOW (V) replik	37
Anf. 91	MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik	38
Anf. 92	MALCOLM MOMODOU JALLOW (V) replik	38
Anf. 93	MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik	38
Anf. 94	KATARINA LUHR (MP) replik	39
Anf. 95	MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik	39
Anf. 96	KATARINA LUHR (MP) replik	39

Anf. 97 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik.....	39
Anf. 98 ALIREZA AKHONDI (C) replik.....	39
Anf. 99 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik.....	40
Anf. 100 ALIREZA AKHONDI (C) replik.....	40
Anf. 101 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik.....	40
Anf. 102 MALCOLM MOMODOU JALLOW (V).....	40
Anf. 103 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik.....	42
Anf. 104 MALCOLM MOMODOU JALLOW (V) replik.....	42
Anf. 105 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik.....	43
Anf. 106 MALCOLM MOMODOU JALLOW (V) replik.....	43
Anf. 107 NORIA MANOUCHI (M).....	43
Anf. 108 JENNIE NILSSON (S) replik.....	44
Anf. 109 NORIA MANOUCHI (M) replik.....	44
Anf. 110 JENNIE NILSSON (S) replik.....	44
Anf. 111 NORIA MANOUCHI (M) replik.....	45
Anf. 112 MALCOLM MOMODOU JALLOW (V) replik.....	45
Anf. 113 NORIA MANOUCHI (M) replik.....	45
Anf. 114 MALCOLM MOMODOU JALLOW (V) replik.....	45
Anf. 115 NORIA MANOUCHI (M) replik.....	46
Anf. 116 TREDJE VICE TALMANNEN.....	46
Anf. 117 ALIREZA AKHONDI (C) replik.....	46
Anf. 118 NORIA MANOUCHI (M) replik.....	46
Anf. 119 ALIREZA AKHONDI (C) replik.....	47
Anf. 120 NORIA MANOUCHI (M) replik.....	47
Anf. 121 JENNIE NILSSON (S).....	47
Anf. 122 LARRY SÖDER (KD) replik.....	49
Anf. 123 JENNIE NILSSON (S) replik.....	49
Anf. 124 LARRY SÖDER (KD) replik.....	49
Anf. 125 JENNIE NILSSON (S) replik.....	50
Anf. 126 LARRY SÖDER (KD).....	50
Anf. 127 JENNIE NILSSON (S) replik.....	51
Anf. 128 LARRY SÖDER (KD) replik.....	52
Anf. 129 JENNIE NILSSON (S) replik.....	52
Anf. 130 LARRY SÖDER (KD) replik.....	52
Anf. 131 ALIREZA AKHONDI (C).....	52
Anf. 132 LARRY SÖDER (KD) replik.....	53
Anf. 133 ALIREZA AKHONDI (C) replik.....	54
Anf. 134 LARRY SÖDER (KD) replik.....	54
Anf. 135 ALIREZA AKHONDI (C) replik.....	54
Anf. 136 PATRIK KARLSON (L).....	54
Anf. 137 KATARINA LUHR (MP) replik.....	55
Anf. 138 PATRIK KARLSON (L) replik.....	56
Anf. 139 KATARINA LUHR (MP) replik.....	56
Anf. 140 PATRIK KARLSON (L) replik.....	56
Anf. 141 KATARINA LUHR (MP).....	56
Anf. 142 BJÖRN TIDLAND (SD).....	58
Anf. 143 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S) replik.....	59
Anf. 144 BJÖRN TIDLAND (SD) replik.....	59
Anf. 145 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S) replik.....	59
Anf. 146 BJÖRN TIDLAND (SD) replik.....	59
Anf. 147 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S).....	59
Anf. 148 LARS BECKMAN (M) replik.....	60
Anf. 149 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S) replik.....	61
Anf. 150 LARS BECKMAN (M) replik.....	61
Anf. 151 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S) replik.....	61
Anf. 152 LARS BECKMAN (M).....	61
Anf. 153 ANDREAS LENNKVIST MANRIQUEZ (V) replik.....	62
Anf. 154 LARS BECKMAN (M) replik.....	62
Anf. 155 ANDREAS LENNKVIST MANRIQUEZ (V) replik.....	63
Anf. 156 LARS BECKMAN (M) replik.....	63

Anf. 157 ANDREAS LENNKVIST MANRIQUEZ (V).....	63
(Beslut skulle fattas den 11 december.)	64
§ 5 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid	64
§ 6 Anmälan om interpellationer	64
§ 7 Anmälan om frågor för skriftliga svar	64
§ 8 Kammaren åtskildes kl. 22.44.	64